

Riksdagens protokoll

2006/07:125

Onsdagen den 13 juni

Kl. 09.00 – 12.46

16.00 – 19.36

Protokoll
2006/07:125

1 § Partiledardebatt

Partiledardebatt

Anf. 1 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Ärade ledamöter! Dagens debatt går i förändringens tecken. Sverige har fått en regering som gör vad den sade att den skulle göra och som dessutom får mycket gjort – bara det är en mycket stor förändring.

Men det sker också förändringar i vår värld. En partiledare har sin sista debatt, en annan partiledare har sin första, och en tredje partiledare, som jag visserligen tror ska fortsätta som partiledare, tänker tydligen sluta debattera.

Lars Leijonborg har pryat i partiledardebatter även innan han blev partiledare. Vi var många som redan då såg att detta var en person som kunde återskapa förtroendet för sitt eget parti – en person som slutar just i den kapaciteten men som varit en omistlig kugge i alliansbygget och som vi hoppas kommer att fortsätta att ägna politiken sin gärning även framöver.

Mona Sahlin är inte ny i politiken. Mona Sahlin var statsråd på 80-talet, Mona Sahlin var statsråd på 90-talet, och Mona Sahlin var statsråd på 2000-talet – men det är en ny tid för Mona Sahlin i den meningen att hon nu har en ny roll. I den rollen vill vi naturligtvis hälsa Mona Sahlin välkommen. Det är med stort intresse jag ser fram emot, som jag hoppas, många år av utbyte och bra debatter med Mona.

Jag kommer att ställa tre frågor till Mona. Jag kommer att ställa dem här i dag, och jag ber om ursäkt om jag kanske blir lite tjatig, för jag kommer att återkomma till dem. Jag ställer dem, eftersom jag tror att svenska folket vill ha ett svar på dem. Vi kommer inte att få svar i dag, men jag kommer att göra vad jag kan för att se till att svenska folket får svar före nästa val.

Mona, vad vill du göra? Hur ska du göra det? Med vem ska du göra det? Svårare än så är det inte. Det är dessa tre frågor vi ska återkomma till.

Det är faktiskt inte mer än drygt tre år sedan jag själv stod här första gången och talade om ett Sverige som jag menade hade stelnat i sina former. Ett Sverige där den som var rik blev rikare och mycket ofta fick barn som fick det bättre än andra. Ett Sverige där fattiga blev fattigare, och där man också såg att detta gick i arv till nästa generation.

Det är många som har sett detta. Man kan som LO gjorde i går sammanfatta hela efterkrigstiden, hela den socialdemokratiska eran i svensk politik, och visa på det fördelningspolitiska haveri som ni bär ansvaret för. Men man kan också begränsa sig till 1994–2006, tolv år av socialdemokratiskt maktinnehav, och se att den rikaste tiondelens inkomster har vuxit med 25 procent samtidigt som andelen med låg ekonomisk standard har vuxit med 40 procent. På kortfattad, enkel svenska: De rika har blivit rikare, och de fattiga har blivit fler. Det är bokslut Sahlin. Alla dessa år av regerande gav detta resultat.

Ur en frustration över detta växte förnyelsen av Moderaterna. Till svar på detta växte Allians för Sverige fram. Vi såg det utanförskap som den tidigare politiken var riggad för att dölja.

Vi ville göra något åt det. Vi berättade vad vi ville göra. Vi ville sätta Sverige i arbete. Vi ville sätta kvalitet i viktiga välfärdsverksamheter före utbyggnad av transfereringssystem. Vi ville rusta ett rättsväsende som slutade att tolerera våld och brott.

Vi gav svar på hur vi ville göra detta. Vi presenterade förslag för att göra det mer lönsamt att arbeta, för att fler skulle vilja anställa och för att fler företag skulle vilja stanna, växa och nyanställa här i Sverige. Vi presenterade förslag för att förbättra kvaliteten i den skattefinansierade välfärden i skola och sjukvård och för att rusta rättsväsendet.

Vi gav också svar på med vilka vi ville göra detta. En historisk fördjupning av den borgerliga samverkan och framväxten av Allians för Sverige ledde till att vi bara hade ett enda trovärdigt regeringsalternativ i valet 2006 – byggt på ett gemensamt valmanifest och en väl genomarbetad politik. Vi sade vad vi ville göra, hur vi ville göra det och med vilka vi ville göra det. Nu gör vi det.

Den 1 januari kom det första stora jobbskatteavdraget. Breda grupper av dem som jobbar får nu 500–1 000 kronor per månad i sänkt skatt redan i detta första steg. Man får gå decennier tillbaka i svensk politik för att hitta en motsvarighet till denna skattelättnad.

Nystartsjobben från årsskiftet är redan nu över 9 000. Det handlar framför allt om långtidsarbetslösa som inte har kommit in i en åtgärd långt från arbetsmarknaden utan som har kommit in på arbetsmarknaden med hjälp av denna åtgärd som syftar till att sänka tröskeln.

Mer ska följa. Från halvårsskiftet kommer riktade åtgärder till yngre. Våra instegsjobb är på väg, där anställning kombineras med språkundervisning och handledande inslag för nyanlända invandrare. Nya vägar till arbete kommer också att öppnas genom att långtidsarbetslösa socialbidragstagare erbjuds en jobb- och utvecklingsgaranti.

Vi förstärker kvaliteten i skolan. Det är så väldigt mycket av det vi vill med Sverige som börjar i skolan. Människor som föds in i sociala problem ska få en andra chans via en skola med kvalitet som ser varje elev, som ser potentialen och som ger varje människa en möjlighet att växa. Det är den skola vi vill se på plats. Det kräver kvalitet. Det kräver resurser.

Mycket har gjorts, men mycket mer behöver göras. Vi har tagit ett första steg för att ta ned det svenska utanförskapet, men tro inte att det räcker! Tro inte att vi inte kommer att behöva göra mycket mer. Nu pratas det om att sysselsättningen ökar med 185 000 personer fram till 2009. Det är bra. Det är viktigt. Det är närapå historiskt. Men det räcker inte.

Vi börjar nu se utanförskapet minska. Detta bygger på en politik som gör det mer lönsamt att arbeta, som gör att fler får jobb och som gör att fler vill anställa.

En annan fråga är klimatet. Klimathotet mot mänskligheten är på riktigt. Vårt sätt att leva värmer upp vår jord. Om detta är vi nu brett överens, och vi har fått en grundläggande genomgång av FN:s klimatpanel. De berättar för oss att detta är på riktigt. Det är den dåliga nyheten. Den goda nyheten är att vi kan göra någonting åt det. Decennier av ansträngningar i Sverige att möta en omställning som började i oljeprischocker och vägen bort från oljeberoendet i det tidiga 70-talet ska nu länkas in i en strategi för att på ett internationellt verksamt sätt möta det globala klimathotet.

Vi har kommit långt på vägen. Vi har halverat vår oljeanvändning. Vi har sedan 70-talet minskat våra växthusgasutsläpp med 40 procent. Vi kan vara stolta över att vi har kommit en bit på väg, även om vi har mycket kvar att göra.

Det nya som är så tydligt för mig är behovet av ett annat perspektiv för att verkligen få svaren på plats. Bland annat är det dags att lämna 70-talets syn att miljöambition står i kontrast till ekonomisk tillväxt och möjlighet att ha jobb och utveckling.

Det nya är att det går att förena. Det går att skapa jobb, gröna jobb, om man använder utvecklingen rätt. Det är en klimat- och miljömedveten industri som ställer om sig för att möta klimathotet och som möter konsumenter som vill ha klimatriktiga produkter. Det är helt enkelt en ny tid.

De säger: Ge oss möjligheten att få agera mot det globala hotet! Ge oss möjligheter att anpassa och fullfölja den tekniska utveckling som vi redan ser, bort från regleringar, bort från misstänkliggörande från politiken till mer av ett samspel, mer av ett samförstånd, där vi sida vid sida möter klimathotet. Det sker tillsammans med andra. Det globala hotet kan inte lösas i lilla Sverige. Det måste lösas i samverkan med andra.

Där tror jag att Mona Sahlin och jag har mycket gemensamt, vi som tror på Europeiska unionen. Vi skulle behöva vara brett överens om energipolitiken, för det går inte att lösa klimathot utan att ägna sig åt energipolitik. Alliansen tillsammans med Socialdemokraterna borde kunna hitta en väg för att tillsammans möta mycket av detta, frågor som utmanar oss 2020 och framåt 2050. Låt oss i den samförståndsandan hoppas att vi här i dag i alla fall kan finna varandra i den frågan, Mona Sahlin.

(Applåder)

Anf. 2 MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag får väl tacka Fredrik Reinfeldt för att han gjorde mig mer erfaren än vad jag är. Jag satt inte i regeringar på 80-talet. Jag hoppas att statsministern har mer koll på andra siffror än den rätt uppenbara.

(Applåder)

Jag ska i mitt anförande sedan komma in på en del om klimatfrågorna. Det finns mycket att diskutera där. Men diskussionen om arbetslösheten tycker jag är intressant. Den är den lägsta på 16 år, som Fredrik Reinfeldt också sade. Det är bra. Men det är inget som har åstadkommit på åtta månader med en borgerlig regering. Jag tycker att det borde ge lite av en skammens rodnad att ens antyda det.

Men när det går så bra för Sverige och antalet jobb växer, varför just då svika dem som står längst bort från arbetsmarknaden? Det är ju nu det behövs aktiva insatser. Det är nu det behövs bristyrkesutbildning. Det är nu det behövs arbetsmarknadspolitik just för den grupp som det talades så mycket om i valrörelsen. Det är nu det behövs satsningar på jobben, på miljöteknik, på välfärdsjobb och inte bara prat med de anställda ute i offentlig sektor. De behöver jobb. De behöver mer personal, fler arbetskompisar.

Politiska val är inte bara det väljarna gör på valdagen. Det är det som sådana som Fredrik Reinfeldt, jag och alla här behöver göra varje dag i kammaren. Det är ett val mellan två alternativ. Är det verkligen människor med de höga inkomsterna, som du och jag, som behöver de riktigt stora stöden från samhället i form av skattesänkningar? Jag tror inte att det är mer orättvisa som Sverige behöver nu, Fredrik Reinfeldt.

Jag lovar *en* återställare. Det är att återställa rättvisan. Det har Sverige råd med.

(Applåder)

Anf. 3 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Mona Sahlin har väl lovat mer än en återställare. Hon har ju egentligen lovat en viktig sak, 80 procent i a-kassa till 80 procent av dem som jobbar. Det är en mycket tydlig inriktning. Förmodligen den största, tyngsta och dyraste reform du kommer att föreslå, med precis den profil vi förväntar oss. Mer resurser till dem som inte jobbar, ofta med ganska goda inkomster, i stället för att göra de satsningar du antyder på välfärden för att kunna fullfölja också vår linje att sänka inkomstskatterna för dem som tjänar lite.

Av de 40 miljarder med vilka vi sänkte skatten i jobbskatteavdraget vid årsskiftet går 30 till låg- och normalinkomsttagare. I en debattartikel i dag kallar du dessa människor för välbärgade.

Låt mig berätta om några av dina välbärgade grupper som nu har fått skattesänkningar: metallarbetare, byggnadsarbetare, lärare, lokförare, poliser, sjuksköterskor, distriktssköterskor, brandmän. Det är dina välbärgade människor som du inte unnar en sänkt skatt, en känsla av att det ska löna sig att arbeta.

Hur blir det med återställaren, Mona Sahlin? Ska ni gå till val på att ta bort den skattelättnaden från dessa, med dina ord, välbärgade grupper för att i stället ge mer till den som inte jobbar? Om detta står förmodligen också i valet 2010 den största och ideologiskt viktigaste striden. Det vore intressant att få besked om detta.

Nu borde göras insatser för jobb, säger Mona Sahlin. Men följ med i vad vi gör! Vad är nystartsjobben? Vad är instegsjobben? Vad är skattelättnader för den som tar in unga? Vad är ambitionen att sänka tjänstebeskattningen om inte just detta: att sänka trösklar in i arbetsmarknaden för den som i goda konjunkturer så ofta har fått se jobben gå förbi eller bara erbjudits en åtgärd men som nu kan komma in på arbetsmarknaden. Då pratar du om mer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Finns det något tillfälle, någon konjunktur när socialdemokratins svar inte bara är just detta: Mera Amspolitik! Det är förmodligen mer fel nu än någonsin.

(Applåder)

Anf. 4 MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Det är rätt symtomatiskt. Fredrik Reinfeldt börjar med att säga: Du lovar inte bara att återställa rättvisan. Du har en annan återställare, det är a-kassan. Det är ju det som är rättvisa, Fredrik Reinfeldt. Det är inte så att det nu för tiden på arbetsmarknaden går att dela in löntagarna som du gjorde i dem som har jobb och dem som inte har jobb. Fler och fler av oss kommer att vandra mellan att ha jobb, tvingas ut för att söka nya jobb och behöva utbilda om oss för att kunna vara med på de nya jobb som nu växer fram. Att ha en stark och trygg a-kassa garanterar tryggheten åt individen men också modet att våga ställa om. En stark a-kassa åt majoriteten av löntagarna är en viktig återställare för rättvisan.

Det jag dessutom inte begriper, Fredrik Reinfeldt, är talet om att det inte kunde vara mer fel än nu att satsa på Amsåtgärder. De som står längst bort från arbetsmarknaden, som har varit långtidsarbetslösa i många år, behöver ha plikten att skaffa sig en annan utbildning och rätten att ha ett samhälle som ställer upp med det. Fredrik Reinfeldt är moderat, därför har han ingen aning om vad rättvisa är. Men det står vi socialdemokrater för, och det tänker vi göra i valet 2010 också.

(Applåder)

Anf. 5 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Jag tror att jag har en större nyfikenhet på min samtid än vad socialdemokratin verkar ha haft.

(Applåder)

Det har slagit mig hur ofta den socialdemokratiska retoriken inte hänger ihop med hur det känns i samtal med offentliganställda. Människor som sliter hårt återkommer ofta just till detta. Det lönar sig för dåligt att arbeta. Skillnaden mellan att arbeta och att inte arbeta har blivit för liten. Det är för dålig samhällsmoral. Det är naturligtvis många av dem som tjänar mycket, men det handlar också om ersättningssystemen.

A-kassan är tänkt att vara en bro mellan två jobb. Det är därför jag inte förstår er beskrivning. I medianfallet är man faktiskt bara arbetslös i 75 dagar, och nedtrappningen i a-kassan sker först efter 200 dagar. Det du beskriver är inte dem som får en sänkt a-kassa. Det är vår kritik mot att det här inte ska vara en livstidsförsörjning för utanförskap. Det är ju det som är er hemliga agenda. Det är det ni vill tillbaka till. Det är med en långvarig försörjning av människor långt utanför arbetsmarknaden som ni ersätter de ansträngningar vi gör för att folk ska få jobb. Det är så konflikten i svensk politik ser ut.

(Applåder)

Anf. 6 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det var ganska slående att statsministern i sitt första inlägg inte med ett ord berörde en av de stora, viktiga framtidsfrågorna som just nu diskuteras. Det är frågan om EU:s konstitution. Förhandlingarna om konstitutionen har under det tyska ordförandeskapet återuppväckts. Men de har återuppväckts bakom stängda dörrar och utan någon öppen diskussion eller förhandling om konstitutionen.

Just nu behandlar konstitutionsutskottet i riksdagen frågan om EU:s konstitution. Den 19 juni kommer vi att ha debatten här i kammaren. Men själva betänkandet kommer att ha justerats tidigare än så. Den 19

juni är just den dag toppmötet kommer att hållas där man faktiskt fastställer det politiska innehållet i konstitutionen, en konstitution som innebär att man överlämnar mer makt till EU från de svenska medborgarna.

I vår grundlag står det att all makt utgår från folket. Vi kan ha olika åsikter om EU-medlemskapet, åt vilket håll EU ska utvecklas, men möjligheterna för medborgarna i Sverige att faktiskt få vara med och fatta beslut om i vilken riktning Sverige ska gå, i vilken riktning EU-samarbetet ska gå, tycks statsministern förvägra det svenska folket.

Hur kan det komma sig att statsministern inte med ett enda ord berörde denna stora viktiga fråga som kommer att prägla hur svensk politik kommer att utvecklas framöver? Är statsministern beredd att låta svenska folket avgöra om den väg statsministern och regeringen väljer är rätt väg även för svenska folket?

(Applåder)

Anf. 7 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Detta är Vänsterpartiet i vår tid. Det är långt borta från allt prat om internationell samverkan och behov av att agera tillsammans med andra. Nu är det snöd nationalism och misstänkliggörande av varje ansträngning att försöka hitta vägar framåt gemensamt inför det som är uppenbart för alla utom för Vänsterpartiet och möjligen något annat parti i riksdagen, nämligen att vi har många problem som vi inte längre kan hantera med nationalstatssvar.

Vad är enklare än att misstänkliggöra det viktigaste och starkaste samarbete vi har? Det är det som Alice Åström nu ägnar sig åt. Det finns ingenting om det vi nu ska diskutera över midsommarhelgen som inte Sveriges riksdag känner till eller som inte har varit öppet för alla som följer debatten. Det är olika positioner och hur olika länder ser på dem. Det är inte någon ny öppen diskussion från ingenstans utan det är ett fördrag som ingicks några år tillbaka efter flera år av framarbetande, förankring med riksdag samt regeringsrepresentanter på plats i arbetet. Vi har möjlighet att ingå en överenskommelse som i realiteten förmodligen handlar om att bara krympa det tidigare fördraget i omfattning och ta bort lite grann av känslan av superstatsbildning men samtidigt få EU att fungera bättre. På det ska sedan följa en regeringskonferens. På det ska sedan följa ett riksdagsbeslut.

Att beskriva detta som en helt sluten process som ingen har inflytande över är att peka finger på det sätt som kan förväntas om man inte tror på internationell samverkan. Det man då riskerar att sitta med är till slut precis det som jag tror att Vänsterpartiet står för i dag, nämligen många yviga gester. Men i grunden handlar allt bara om att jobba inom nationalstatens ram.

Det är inte 2000-tal. Jag vet knappt ens om det är 1900-tal. Det är ännu längre tillbaka, och det är tragiskt att ni inte har hängt med i utvecklingen.

(Applåder)

Anf. 8 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det är typiskt att om man vågar fråga om EU-konstitutionen eller processen i EU-samarbetet blir svaret omedelbart att man inte är för något internationellt samarbete, att man bara ser arbetet i nationalstaten. Om statsministern hade bemödat sig om att lyssna på vad jag egentligen sade hade han hört att jag sade att oavsett vilken inställning man har, oavsett hur man tycker att EU ska utvecklas, bör man ha en öppen debatt.

Även statsministern har tidigare, efter folkomröstningarna som gjorde att konstitutionen lades på is, sagt att vi behöver en öppen debatt, en folkbildning och få medborgarna med på tåget i utvecklingen. Av detta har vi inte sett något alls. I processen ser vi slutenheten. Varför vågar inte statsministern säga att svenska folkets, individens, valfrihet ska få gälla i EU-frågorna?

(Applåder)

Anf. 9 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Först måste vi komma överens med andra. Det handlar om 27 medlemsländer som ska försöka enas om hur EU-samarbetet ska utvecklas. Det är för Sverige viktiga värden som står på spel. Vi har till exempel sagt att vi gärna ser att detta samarbete utvidgas. Vi har också till svenska väljare sagt att vi vill bli bättre på att bekämpa brottslighet. Brottslighet ryms sällan inom nationalstaterna. Den är internationell och tungt förgrenad över landgränser. Den ägnar sig åt att handla med kvinnor och barn, och den är svår att möta med mindre än att man kraftfullt kan agera tillsammans. Det är för att lösa verkliga samhällsproblem – där jag inte förstår hur Alice Åström och Vänsterpartiet ska agera – som vi vill se detta komma till ett slut.

Vi menar att det här är ett krympande av ett tidigare fördrag. Vi gör samma bedömning som vi gjorde tidigare, nämligen att det räcker med ett riksdagsbeslut – precis som man vid tidigare tillfällen vid tilläggsfördrag har nöjt sig med riksdagsbeslut. Det tyckte vi då, och det tycker jag fortfarande.

(Applåder)

Anf. 10 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Är Moderaterna ett politiskt parti eller en PR-byrå?

De senaste årens olika turer tycks vara på väg att skapa en allvarlig identitetskris. Först var det de nya moderaterna, sedan kom det nya arbetarpartiet och nu är det det nya miljöpartiet. Det börjar se ganska pinsamt ut. Trovärdigheten i att kalla sig arbetarparti har redan fallit av i takt med att skattesänkningarna för dem som redan har det bäst har ökat. De nya moderaterna ser inte heller så nya ut efter Carl Bildts smutsiga oljeoptioner. Det finns inte en enda moderat ledamot som har blivit invald för att han eller hon har ett engagemang i miljöfrågor. Det går inte att beordra fram trovärdighet eller engagemang.

Det finns en viktig skillnad mellan att arbeta i en PR-firma eller i ett politiskt parti. Kortsiktigt går det naturligtvis att vinna med PR-firman, men i det längre perspektivet är det fördande att lura människor, både de egna medlemmarna och väljarna. Jag tror inte att statsministern riktigt har förstått den detaljen.

Men jag ska gärna hjälpa till. Om du söker efter en identitet som är bättre kopplad till den politik ni verkligen bedriver, skulle ni till exempel kunna ta namnet det nya storebrorspartiet.

Aldrig tidigare har en regering drivit igenom så stora förändringar i riktning mot kontroll och övervakningssamhälle på bekostnad av den personliga integriteten. Mikael Odenberg skulle kunna lanseras som storebror själv.

I morgon ska riksdagen rösta om att ge staten rätt att avlyssna både telefon- och Internettrafiken. Snart ska också polisen ges rätt till buggning i förebyggande syfte. Förr var Moderaterna ett parti som slogs för människors frihet. Nu är man den största företrädaren för att den statliga maktapparaten ska nå in i privatlivets hemligaste rum.

(Applåder)

Anf. 11 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Om jag inte är felunderrättad är Mikael Odenberg lillebror, men okej – vi får ta det som det är.

Jag vill faktiskt tacka Peter Eriksson. Jag tror att många tycker att det miljöengagemang som du och Miljöpartiet har visat har varit betydelsefullt. Jag tror att i en tid när inte alla uppmärksammade att vårt sätt att se industri och annat växa fram också hade en negativ miljöpåverkan behövdes miljörelsen och miljöengagerade människor som pekade ut detta.

Men ni har samma problem som alla andra som tycker att ni är först med en idé. Ni tror att ni äger den ensamma, och ingen annan får komma fram och tycka något. Det är mänskligt att reagera så, men jag har inte den attityden och synen på politik. Vi är inte fast i våra former. Vi bör inte ha det synsättet.

Jag utvecklas med Sverige. Jag utvecklas med de politiska förändringar som sker i vårt land och i vår värld. Jag försöker hitta svar, ofta pragmatiskt. Jag märker att det stör många här, inte minst dig, Peter Eriksson.

Det är ett synsätt på politiken som avslöjas här. Är man född i en viss struktur ska det vara på ett visst sätt, och det får aldrig förändras. Då är det mer naturligt att resonera som du gör. Eller också tänker man att förändringar som sker, ny kunskap som träder till, är en grund för utveckling. Så har jag velat se Nya moderaterna växa fram.

Av ditt sätt att betrakta Moderaterna drar jag slutsatsen att du inte tänker rösta på Moderaterna. Jag ska försöka leva med det. Men jag tror att du ska akta dig för att hävda att du vet precis hur alla andra resonerar. Jag tror att många är fortsatt nyfikna på Moderaterna. Jag vet att jag är ansvarig för att fullfölja och fortsätta en förnyelse som jag har inlett i Moderaterna och tillsammans med mina alliansvänner. Den som bäst formulerar en samhällskritik som människor känner igen sig i, föreslår åtgärder och kan leverera politik är den som vinner.

(Applåder)

Anf. 12 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag tror att Fredrik Reinfeldt missförstod lite grann. Om det finns ett äkta engagemang och en vilja att göra en förändring är jag den första att välkomna om Moderaterna skulle börja bedriva en aktiv klimat- och miljöpolitik – absolut. Men det duger inte att sitta i en studiecirkel till 2008 och säga att vi kommer att göra någonting då. Det duger inte heller att säga att vi måste vänta på att alla andra ska göra någonting eller säga att om de inte gör det först kan inte vi göra det, för då riskerar vi det ena med det andra. Vi måste våga ta steg framåt och genomföra de förändringar som är nödvändiga.

Forskarna pekar på vad som ska göras och vad som behöver göras. Alla vet vad som går att göra. Vi behöver inte sätta oss ned och vänta ytterligare för att påverka och förändra klimatpolitiken. Det går att göra det nu. Det är bara att titta på de förslag som vi lägger fram. Lägg fram konkreta förslag, diskutera konkreta förändringar i stället för att prata om att någon annan ska göra någonting. Då tror jag på dig, Fredrik Reinfeldt. (Applåder)

Anf. 13 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Jag förstår inte detta. Jag agerade inför toppmötet i mars i den organisation som Peter Eriksson inte tror på, nämligen den europeiska unionen, och utan vars styrka i den här frågan det är svårt att se hur vi ska kunna möta klimathotet.

Jag sade, och understödde det tyska ordförandeskapet, att vi borde ta på oss 30-procentiga utsläppsreduktioner fram till 2020. Det var inte möjligt att nå fram till det med alla de andra. Vi landade på 20 men med en skrivelse som säger att vi kan gå upp inom ramen för ett internationellt avtal. Vi fick fram en överenskommelse om 20 procents energieffektivisering, 20 procents inväxling av förnybar energiproduktion. Det är lätt att säga det för ett land som redan har 27–28 procents andel, men det ska följas av en bördefördelning som gör att Sverige tar på sig mer. Vi har introducerat en miljöbilspremie, gör mycket stora satsningar och mer ska följa.

Jag förstår inte vad Peter Eriksson pratar om. Jag har bevisat att jag förstår att på detta måste följa både nationell handling och internationell handling av det slag som är omöjligt för Peter Eriksson, för ni tror inte på internationellt samarbete. Det är det som är ert problem. I en tid när det inte bara gäller nationella regleringar och att ge sig på marknadsekonomi har ni inte längre svaren. Det är därför du är så frustrerad, Peter Eriksson.

(Applåder)

Anf. 14 MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag har sett fram emot den här debatten och många till som ska följa. Debatter är roliga och viktiga på många sätt, inte minst därför att de en dag som denna kommer att visa på väldigt tydliga skilje-linjer mellan de olika alternativ som finns i svensk politik. De val som behöver göras nu och åren som kommer är många och oerhört viktiga.

Jag vill tala om tre saker: om jobben, om klimatet och om ungdomarnas villkor.

Jobben kommer främst därför att ingen fråga förstas är viktigare om varje individs frihet men också hela samhällets jämlikhet ska kunna nås. Vi socialdemokrater är väl medvetna om att vi har ett arbete att göra här.

Sysselsättningen ökar nu och arbetslösheten sjunker, som vi redan har hört och kommer att få höra många gånger i dag. Det är bra, men jag är orolig för att regeringens orättvisa, oansvariga och omoderna politik på arbetsmarknadens område kommer att bryta den utvecklingen. Jag hoppas att man inte kommer att slarva bort de chanser som nu finns att verkligen bryta arbetslösheten också bland dem som står allra längst bort från arbetsmarknaden. Det är också dem vi måste satsa på.

Jag har med mig ett gäng brev hit. De kommer från människor som har skrivit till regeringen om sin situation som arbetslösa när a-kassan har sänkts men som nu har vänt sig till mig i stället. Det är människor som Anna, väldigt typisk arbetslös. Hon har efter skatt, hyra, fackavgift och a-kassa 959 kronor kvar att leva på hela månaden. Då ska hon också ha råd att söka jobb. Det är människor som befinner just i det utanförskap som regeringen talade så mycket om under valrörelsen och som nu inte tycker att de ens kan få ett vettigt svar på sina brev. Anna tycker så här: De får väl skaffa fram jobben innan de straffar oss.

Jag håller med. Vi har råd, som jag redan har sagt, med en stark och bra och trygg a-kassa. Visst är det sant att man inte skapar jobb med hjälp av a-kassan. Vem har påstått det? Men det blir absolut lättare att söka jobb om man åtminstone har busspengar kvar i slutet av månaden och om man kan lita på att samhället ställer upp.

Jobb skapas däremot genom en god ekonomisk politik som garanterar sunda statsfinanser, reallöneökningar och låga räntor. Jobb skapas genom framtidssatsningar på forskning och utveckling, ny teknik, goda villkor för företagande men också en solidarisk välfärdspolitik. Jobb för dem som står långt från arbetsmarknaden måste skapas tillsammans med de arbetslösa själva. Det krävs individuella planer, det krävs matchning och en arbetsförmedling som inte är avlövd, och det krävs framför allt annat många, många utbildningsmöjligheter och ett eget ansvar för att alltid göra det man själv kan men med möjligheten att alltid, alltid få en chans till.

Jag läste i går att Anders Borg inte klarade av matten i skolan, men efter lite studier på komvux har det gått riktigt bra för honom. Tänk om inte den kommunala vuxenutbildningen hade funnits när Anders Borg behövde den, eller när Thomas Bodström behövde den eller någon annan av ledamöterna här i kammaren som har vänt sig till komvux för att komplettera. Hur mycket kompetens och kapacitet hade vi då inte missat! Ja, både Anders Borg och Thomas Bodström, och jag tycker att i båda fallen hade det varit tråkigt. Varför sluta nu? Varför skär ni ned på vuxenutbildningen? Varför minskar ni på den kvalificerade yrkesutbildningen?

Vi ser att arbetskraftsbristen ökar. Hur kan man tycka att det är en bra idé att nu minska människors möjligheter att sadla om och rikta in sig på områden där det behövs arbetskraft? Detta om något riskerar att driva upp inflation och räntor, inte att låg- och felavlönade kommunaltjejer får en rättmätig löneökning.

När det gäller ungdomar tycker jag att situationen redan är alarmrande. Antalet långtidsarbetslösa ungdomar har fyrdubblats som en direkt

effekt av den politik regeringen för. Nyss var beskedet till dem att de skulle sitta instängda på arbetsförmedlingen 30 timmar i veckan för att göra sig förtjänta av en lägre ersättning än vuxna arbetslösa får. Det förslaget har övergetts, men inget annat har kommit i stället. En ungdomsgaranti lovades. Just nu är den enda garantin en garanti om sämsta ersättning. Vad är ert besked i dag?

De centrum som arbetar uppsökande med ungdomar under 20 år som inte går i skolan eller jobbar försvinner i Stockholm, eftersom pengarna har dragits in. Är det så beskedet ser ut för hela landet? Komvux skärs ned. Rekryteringsstödet som har minskat segregationen i den högre utbildningen tas bort. Högskolan ska inte byggas ut mer. Är det så man skapar framtidstro hos ungdomarna som nu är på väg genom gymnasiet? Det blir svårare att få utbildning men ännu svårare att rätta till eller komplettera sina kunskaper. Det tycker jag är det svåraste. Så rustar man ingen, varken gammal eller ung, för de framtidens jobb, för de nya utmaningar som statsministern nyss talade om. Så bygger man in återvände-gränder och stoppar chanser.

Er arbetsmarknadspolitik kräver alltmer av rörlighet av de arbetslösa. Men bostadsmarknaden stelnar samtidigt. Ni tar bort investeringsstöd för hyresrätter och studentbostäder, allmännyttan säljs ut i ett rasande tempo, inte minst här i Stockholm.

Den borgerliga regeringen har siktet inställt på helt andra grupper än ungdomarna och på en helt annan sida av bostadsfrågorna, nämligen på hur de som har de mest värdefulla villorna ska slippa så mycket skatt som möjligt. Är det vettigt investerade pengar? Skapar det en god utveckling på bostadsmarknaden? Skapar det bra chanser för unga att flytta hemifrån, söka jobb och skapa sig en framtid?

Vi vill fortsätta med investeringsstöden så att det också kommer att finnas hyresrätter. Vi vill ha moderna bostadsförmedlingar överallt så att man kan bekämpa diskrimineringen. Det finns ett sådant förslag färdigt, bara Mats Odell kan slita sig från utförsäljningsarbetet och göra någonting annat i stället.

Det här är en politik som har sin udd riktad mot unga. Jag ser fram emot regeringens besked i dag: Har de en plats i Moderaternas Sverige även om man inte bor i villa i Täby eller Nacka?

Unga som gamla, jag som Fredrik Reinfeldt – i det här fallet är jag den gamla och han den unge – alla ser faran i klimatfrågan. Den synen delar vi ärligt, tror jag, alla här i kammaren.

Många här har också varit med och tagit ansvar för att minska utsläppen. Det har sorterats sopor. Det har återvunnits material. Det har bytts ut oljepannor. Det har isolerats. Det har handlats och rests så miljövänligt som man bara kan. Vi är ganska bra på det här i Sverige. Och väldigt många är engagerade också i det som händer internationellt.

Men jag tror att klimatfrågan kommer att visa sig vara en ännu större utmaning än vad vi riktigt har förstått ännu, vare sig jag eller Fredrik Reinfeldt.

Vi lever i dag på en nivå som för bara några år sedan var FN:s klimatpanels värsta scenario. Det går fort, och det går åt fel håll. Det finns mycket som behöver göras, och det behöver göras nu. Med det internationella ansvaret följer också ansvaret för varje land att göra mer. Det gäller också för Sverige.

Vi måste bryta oljeberoendet. Vi måste få fram nya alternativa drivmedel. Vi måste bli bättre på att snåla med bränslet, också med det förnybara.

Regeringen avskaffade under våren stödet till de villaägare som vill byta bort oljan mot miljövänligare uppvärmning, trots att det här verkligen har gett minskade utsläpp och lägre kostnader och trots att de här pengarna togs direkt från kraftföretagens enorma övervinster och därför var en välkommen återbäring till hårt trängda elkonsumenter.

Vi socialdemokrater vill gå vidare med energiomställningen. Vi vill återföra mer av kraftföretagens rekordvinster till konsumenterna genom nya konverteringsstöd. Det här har vi satt av resurser till i vår motion. Det har vi också gjort till ett nytt investeringsprogram och ett nytt forskningsprogram för att kunna ta till vara oljekommissionens slutsatser.

Jag har också föreslagit en mängd konkreta saker som jag hoppas att statsministern och jag kan tala vidare om. Det handlar om två nya certifikatsystem – statsministern tycker ju nu äntligen att de här certifikaten är intressanta fast han har röstat emot dem här i kammaren i alla år. Men då kan vi införa två nya, ett för att få fram nya drivmedel, ett annat för att få fram snabbare energieffektivisering. Det är utmärkta konkreta förslag.

Vi har också jobbat på att ta fram en klimatmärkning så att alla individer som verkligen vill göra en egen insats ska kunna få lättare att göra det.

Det här är några förslag att agera gemensamt kring. För, herr talman, jag tror att Sverige kan så mycket bättre. Med trygga försäkringar, jobb, entreprenörskap, klimatpolitik, utbildning och bostäder åt unga kan plikten att göra sitt bästa förenas med rätten att få stöd och många chanser. Men framför allt: Sverige förtjänar bättre. Sverige har råd med rättvisa.
(Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Christin Ahlberg, Phia Andersson, Ann Arleklo, Luciano Astudillo, Patrik Björck, Catharina Bråkenhielm, Alf Eriksson, Birgitta Eriksson, Kenneth G Forslund, Agneta Gille, Monica Green, Christin Hagberg, Michael Hagberg, Hans Hoff, Inger Jarl Beck, Ylva Johansson, Sonia Karlsson, Sylvia Lindgren, Fredrik Lundh, Carina Ohlsson, Ameer Sachet, Gunnar Sandberg och Börje Vestlund (alla s).

Anf. 15 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Det hade kanske varit intressant att höra om det var någon socialdemokrat som inte instämde.

Mona gör det som socialdemokrater ofta gör. Hon säger: Nu ska jag prata om jobben. Och så pratar hon inte om jobben, utan precis som vanligt talar hon om dem som inte jobbar. Jag förstår inte hur detta kan fortgå år efter år. Det är klart att man alltid kan ta som utgångspunkt att visa hur människor med små marginaler lever – det ska vi definitivt vara lyhörda för. Men det är aldrig jobb ni pratar om. Det är alltid detta. Ni går tillbaka till ersättningar till människor som inte jobbar och har sedan ingen som helst jobbpolitik.

Jag ska säga vad vi gör som jag tror är det som allra mest ger jobb. Det är de sänkta inkomstskatterna för låg- och normalinkomsttagare. Det är förändringarna i a-kassan som gör att det blir en bättre fungerande

omställningsförsäkring, så att skillnaden mellan att arbeta och att inte arbeta växer. Och det är matchningsförändringarna vi gör där vi får en arbetsmarknadspolitik som är mer inriktad på att vara ett matchningsstöd, så att man kommer in på den reguljära arbetsmarknaden, än på att man ska ha volymåtgärder för att dölja arbetslöshet. Det tror jag är det som nu ger ökad sysselsättning. Om det säger Mona Sahlin ingenting. Det behövs alltså inte.

(Applåder)

Sedan är Mona Sahlin modig – och det vet vi – för hon gör ett nummer av ungdomar här, som då tydligen inte får jobb. Det kanske var precis fel månad att drämma till med det.

Under första kvartalet 2007 – nu läser jag ur Ams rapportering – ökade antalet sysselsatta ungdomar i åldern 16–24 år med 44 000 jämfört med första kvartalet 2006. Det var den största sysselsättningsökningen för ungdomar sedan 1987. Och här står Mona och gnäller.

Man får inte bli så förblindad av att man tror att man har rollen att alltid vara emot att man inte ens ser den förändring som nu sker. Det kanske är den bästa och mest glädjande utveckling för unga människor som vi har sett, och den kommer att följas av ytterligare lättnader just för att bereda plats för ungdomar på den svenska arbetsmarknaden. Hur kan man vara emot det, Mona Sahlin?

(Applåder)

Anf. 16 MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Det är intressant att jag hela tiden blir förnamn för statsministern. Jag är Mona Sahlin, och det är Fredrik Reinfeldt.

Fredrik Reinfeldt säger att han är ute och reser i landet för att lyssna. Om han lyssnar så dåligt på de kommunalare han träffar runt om i landet som han uppenbarligen lyssnade på mig i talarstolen tycker jag att statsministern har ett stort problem. Så jag vill till att börja med säga: Öppna öronen!

(Applåder)

Det är för mig lika obegripligt som det uppenbarligen är för Fredrik Reinfeldt att inte förstå att när vi pratar om jobben är det samma sak som att prata om hur vi får fram de nya miljöåtgärder. Hur bygger vi bort bostadsbristen bland unga? Hur får vi fram fler kvalificerade utbildningsmöjligheter för de unga? Hur satsar vi på de äldre, så att psykvården, äldreomsorgen blir ännu starkare?

Allt detta, Fredrik Reinfeldt, är, om du öppnar öronen en liten stund, jobbsatsningar.

Jag säger det en gång till: A-kassan måste vara en omställningsförsäkring. Hur blir den det? Blir den det genom att man gör den så låg och dålig att de som har de gamla jobben håller fast vid dem oerhört länge i stället för att känna att det är just en omställningsförsäkring som med trygghet som ledstjärna i stället för en spark i baken hjälper människor över till det nya?

Jag är väl medveten om att antalet jobb växer och att många unga får jobb. Men jag tänker på långtidsarbetslösheten, Fredrik Reinfeldt, bland de unga och bland de äldre, de som står längst bort.

Om man inte förstår att både trygghet och omställning, både plikt och rättigheter, är det som också för framtiden kommer att garantera att Sve-

rige är starkt, då är man moderat och inte socialdemokrat, och det skiljer oss två också i fortsättningen.

(Applåder)

Anf. 17 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Om det gör någon lyckligare kan jag visa att jag lyssnar och då hänvisa till partiordförande Sahlin.

Partiordförande Sahlin tycker tydligen att det inte förs en politik för fler jobb. Ja, men det är väl bara att titta ut i verkligheten och lyssna in vad som händer. Hur låter det där ute? Får någon jobb? Har någon märkt att det verkar vara ganska bra drag i arbetsmarknaden?

På något sätt blir den politiska debatten lite futtig om man inte tar in denna uppenbara verklighet, om man inte lyssnar.

Jag tror, som sagt, att detta beror på de åtgärder som partiordförande Sahlin valde att gå förbi och som hon tydligen inte tyckte var viktiga att lägga som grund.

Jag vill gärna säga något om klimatfrågorna. Jag är beredd att lyssna in. Jag är beredd att utveckla svar som både ger internationella svar och möjligheter att gå vidare. Jag tror inte att varje reglering automatiskt är fantastisk eller fungerar perfekt, för det har visat sig att det inte är så. Men vi ska vara lyhörda. Vi ska vara öppna, och en del av de förslag som nämns finns det kanske anledning att titta på.

(Applåder)

Anf. 18 MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag sade detta många gånger, Fredrik Reinfeldt. Jag är väl medveten om och väldigt glad över att antalet jobb växer, för det gör det, och att det går så bra för Sverige, för det gör det, och att ekonomin växer, för det gör den.

Men just därför är jag så oerhört bekymrad över att man inte tillräckligt medvetet och ideologiskt försöker utnyttja dessa goda tider, dessa många nya jobb till att just göra rättvisan större, till att just stötta och göra de system i samhället starkare som gör att alla och inte bara några får möjligheten att hänga med på den här resan.

Det är därför jag försökte nämna framför allt på utbildningsområdet det som stör mig kanske allra mest. Det handlar om just de utbildningar, Fredrik Reinfeldt, som är viktigast för dem som har fastnat i utanförskapet: arbetsmarknadsutbildningen, vuxenutbildningen, bristyrkesutbildningar och rekryteringsstödet för att man ska kunna komma in på högskolan när man kommer från andra förutsättningar. Det är detta som prioriteras ned.

De goda tiderna används för att sänka skatten för sådana som Fredrik Reinfeldt och mig och dem som har stora dyra villor. Det är orättvisa. Det är inte att ta till vara de möjligheter som ett starkt Sverige nu har. Det kommer den politiska debatten att handla om i många år.

(Applåder)

Anf. 19 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik:

Herr talman! Mona Sahlin är välkommen till partiledardebatten. Mona börjar med att berätta om alla brev hon får. Jag kan meddela att vi får rätt många brev från glada medborgare. De säger: Äntligen har jag

fått ett jobb. Jag har väntat flera år på att få ett jobb. Äntligen har jag fått ett. Jag börjar med nystartsjobb. Men det är ett riktigt jobb. Det är avtalsenlig lön, och det är trygghet. Tack för det! säger de.

Det är också intressant att lyssna till Mona Sahlin när hon räknar upp allt som den här regeringen förändrar. Vi känner igen det. Ni är mot allting. Det var ju en så himla bra politik ni förde. Det var bara det att det ledde till massarbetslöshet. Det ledde till ett stort utanförskap för alla dem som blev långtidssjuka och förtidspensionerade mot sin vilja. Kan ni vara beredda att prova någon ny metod för att minska arbetslösheten?

Jag satt och lyssnade noga. Vad är det nu för nya förslag som kommer? Jag hittade inte ett enda. Men kanske kan du i repliken redovisa vad det är för nya grepp som Socialdemokraterna tänker ta för att minska arbetslösheten. Den politik som ni förde tidigare ledde till att över en miljon människor inte går till jobbet en vanlig dag. Det är inget välfärds-samhälle när så många människor står utanför. Det är inte acceptabelt på 2000-talet när vi står här att så många människor inte får behövas.

Vi ser till att vi minskar arbetslösheten, inte minst bland unga. I fjol hade vi en ungdomsarbetslöshet som låg på 27 ½ procent vid den här tiden. Det var inget problem för Socialdemokraterna. Ungdomsarbetslösheten var ni inte beredda att diskutera.

Låt mig få testa ett förslag: hushållsnära tjänster. Mona Sahlin har någon gång i tiden sagt att det nog är en ganska bra reform. Man skulle behöva det. Vi skulle få nya tjänstejobb. Hur är dagsnoteringen när det gäller hushållsnära tjänster? Är ni för i Socialdemokraterna eller är ni emot? Det finns möjligheter att stödja det. Vi ser nu att företagen växer fram. Över 500 företag registreras inom den hushållsnära sektorn. Det är bra för jobben men också bra för dem som vill ha hjälp med vardagspusslet.

(Applåder)

Anf. 20 MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Oj, vad jag saknar det gamla Centerpartiet! Ibland är förnyelse inte speciellt bra, Maud Olofsson.

(Applåder)

Vi gjorde under många år ett viktigt arbete när det gällde statens ekonomi och inte minst när det gällde energiomställningen. Det säger jag ärligt och uppriktigt tack för. Det var bra, och det var viktigt. Jag önskar att vi kunde komma tillbaka dit.

Jag står inte här och är lika enögd som Maud Olofsson alltid är, tycker jag, i debatter. Jag har sagt många gånger nu att jobben växer. Det är bra. Det går bra för Sverige. Det är bra. Ekonomin är stark. Det är bra. Men titta med det andra ögat också och se om inte de åtgärder som regeringen använder denna fantastiskt goda tid till just ökar svårigheterna för de grupper av människor som jag tycker att politiken verkligen är till för! Man ska visa att när det går bra för Sverige får alla möjlighet att skaffa sig utbildning och chans till jobb.

Maud Olofsson efterlyser nya förslag. Då spanner man öronen – hushållsnära tjänster. Är det det nyaste och fräschaste som Maud Olofsson kan komma på? Jag har sagt, och jag säger det åter igen: Det är viktiga jobb som görs i tjänstesektorn. Det är viktiga jobb som görs hemma hos

människor. Men varför denna krångliga, märkliga skatterabatt som Maud Olofsson har hittat på?

Ni kan ju det där. Om man köper häckklippning får man skatterabatt men inte för trädbeskrning. Om man köper tvätt och strykning hemma får man det, men inte när man går till kemptvätten. Om man bokar en kock som kommer hem och grillar i trädgården får man det men inte om man beställer hem färdigstekta hamburgare. Vad är detta? Är det de nya spännande jobben?

(Applåder)

Är det att underlätta för småföretagen med detta krångliga regelverk? Jag hörde en småföretagare som sade att Maud Olofsson pratar mer och gör mindre än till och med Mona Sahlin.

(Applåder)

Anf. 21 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik:

Herr talman! Ja, det vill ju inte säga lite. Mona Sahlin tycker att det är besvärligt att Centerpartiet har förnyats och moderniserats. Jag kan bara upplysa om att det har varit framgångsrikt i valet. Väljarna har tyckt om det, också centerpartisterna.

Jag nämnde en av de åtgärder som vi har föreslagit. Jag kan nämna några andra. Det är förmögenhetsskattens avskaffande så att företagen får tillgång till kapital, sänkta skatter för enskilda och för företagare, 3:12-reglernas reformering, förlängd provanställning. Vi ordnar upp och gör det enklare att säsonganställa. Vi sänker arbetsgivaravgifterna i tjänstesektorn. Vi rättar till förmånsrätten som har gjort det omöjligt för småföretagare på landsbygden att låna. Vi gör om konkurrenslagstiftningen så att det inte är en skam resten av livet om man har gjort konkurs.

Är det några av de här åtgärderna som Socialdemokraterna kan tänka sig att stödja? När det gäller hushållsnära tjänster låter det som den obotfärdiges förhinder. Det är fel system. Alltså är jag emot. Erkänn att hushållsnära tjänster är en bra tjänstemarknad! Det ger jobb. Det underlättar vardagslivet för vanliga människor. Försök inte att gå undan bara för att reglerna ser ut som de gör!

(Applåder)

Anf. 22 MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Ursäkta, men jag trodde att själva regelverket var poängen och att det var det som man var för eller emot. Jag är fortfarande emot de regelverken.

De punkter som Maud Olofsson började läsa upp är de 167 antikrängelreglerna som presenterades. Den listan är rätt intressant. Jag satt faktiskt och kikade på den. Här kommer några:

Punkt 46 – att utreda en avveckling av gränsen för svårföryngrad skog. Det står på förenklingslistan.

Punkt 53 – översyn av systemet med förprovning av stallbyggnader.

Punkt 96 – att begränsa tillståndsplikten för fotografering eller liknande registrering från luftfartyg.

Det är tre exempel på det som Maud Olofsson menar är förenklingar för småföretagen. Finns det inget annat att ägna sig åt, Maud Olofsson, som energiöverenskommelsen, att stötta elkonsumenterna, att titta på överföring av kraftbolagens övervinster, att dra i gång oljekommission-

ens arbete? Det finns en riktig förenklingsdiskussion som handlar om hur man garanterar låga räntor i stället för att dra på med de orättvisa skattesänkningarna.

Jag tänker förnya socialdemokratien i en helt annan riktning än den Maud Olofsson påstår sig ha förnyat Centerpartiet i.
(Applåder)

Anf. 23 Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Gång på gång efter det att Mona Sahlin har blivit vald till partiordförande har det givits rubriker att hon har sagt att en del av socialdemokratiens förnyelse ska vara att man nu ska vara för kunskap i skolan. Egentligen är det ganska genant att det uppfattas som en nyhet. Det är ungefär som att säga: Ursäkta, vi glömde patienterna i vår vårdpolitik. Eller: Vi glömde trafikanterna i vår trafikpolitik. Men så illa har det varit ställt i socialdemokratisk skolpolitik.

Nu är den intressanta frågan: När kommer dessa signaler om förnyelse att ge konkreta resultat i politiska ställningstaganden? Den regering som vi har nu lägger fram ett antal förslag om kursomläggningar i utbildningspolitiken. Vi har till exempel lanserat ett nytt lärlingssystem som har väckt stort intresse bland facket, arbetsgivarna och kommunerna. Socialdemokraterna här i riksdagen däremot ställer inte upp på det förslaget.

Vi debatterade i kammaren förra veckan ett system som jag har lagt fram förslag om som skulle uppvärdera språk och matte i gymnasiet när man söker till högskola. Socialdemokraterna hittar någon väg att passa och rösta nej.

Själva symbolen för ert flummeri på senare år har varit att er partikongress sade nej till förslaget om nationella prov i trean.

Ibrahim Baylan kämpade i talarstolen på partikongressen och sade att detta är viktigt och att det gäller arbetarrörelsens barn. Men sedan röstade man nej.

Nu har Jan Björklund lagt fram detta förslag i riksdagen, men Socialdemokraterna här, av vilka många var för det på partikongressen, röstar ändå nej. Min fråga är: När kommer er förnyelse i skolpolitiken att märkas i praktiken?

(Applåder)

Anf. 24 MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Ordet förnyelse studsar mellan talarstolarna här. Men vilken värdering man lägger i det ordet beror väldigt mycket på vilken ideologi man har.

Nu gör sig Lars Leijonborg lustig över att vi över huvud taget vill förnya någonting i stället för att säga: Där har vi ett exempel.

Det var det första som jag lyfte fram. Det är en ärligt menad diskussion som vi nu drar i gång inom socialdemokratien om hur vi ska förena ord som ordning och reda och kunskap med stödjande och solidarisk – en skola som också verkligen stöttar, hjälper och ger många chanser. Vi är självkritiska. Det är väl bra? Och vi är ärliga i vår avsikt att också gå igenom hela skolpolitiken. Dessa förslag kommer i höst när vi har samlat ihop detta efter ett rådslag i partiet.

Men det finns ett område, Lars Leijonborg, som vi inte tänker förnya oss på. Vi tänker inte vara med om att sätta vare sig betygslänkande omdömen eller betyg på sex- och sjuåringar. Det kommer ett socialdemokratiskt parti aldrig att ställa upp på. Vi kommer aldrig att acceptera sorteringskolan som stänger möjligheter i en tid då den nya arbetsmarknaden kräver väldigt många chanser till utbildning. Det kommer vi aldrig att acceptera och ställa upp på.

Vi för en debatt i vårt parti, Lars Leijonborg. Jag vet inte hur det är i ditt parti, och om ni inte diskuterar när ni kommer med era klipska förslag om språktest och annat som inte har landat så väldigt väl. Det är nämligen en skillnad på att vara ett folkparti och att vara ett folkrörelseparti. Vi för en diskussion i vårt parti. När den är färdig kommer förslagen. Det är ett folkrörelseparti. Detta sagt som ett litet tips till en avgående folkpartiledare.

(Applåder)

Anf. 25 Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Jag är oerhört glad för att Socialdemokraterna nu tänker vara för kunskap i skolan. Mona Sahlin säger att det är en avvägning som man måste diskutera ordentligt. Det är trist att den debatten har startat först nu. Men vi får naturligtvis se fram mot resultatet.

Men vi är ivriga därför att, som Mona Sahlin sade i sitt inlägg, det är våra ungdomar och vår framtid som det gäller. Vi har årtal av misslyckanden bakom oss. Som Ibrahim Baylan sade på partikongressen, för att återigen referera till honom, när han vädjade om stöd: Resultaten sjunker.

Men denna utveckling måste brytas. Då duger det inte att rösta nej, nej, nej när den här regeringen lägger fram förslag som innebär att vi verkligen vill och ska vända denna utveckling. Men vi får tydligen ge oss till tåls.

Men ett tips som jag vill ge är: Ska förnyelse bli allvar räcker det inte med fraser och deklamationer. Då är det detaljerna som avgör. Och där har ni fortfarande lång väg att gå.

(Applåder)

Anf. 26 MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Kommer vi att fortsätta att rösta nej, nej, nej? Ja, vi kommer att rösta nej, nej, nej till förslag om betyg i ettan. Vi kommer att fortsätta att rösta nej, nej, nej till en sorteringsskola. Vi kommer att fortsätta att rösta nej till att dra ned på vuxenutbildning och högskoleplatser eller att ta bort rekryteringsstödet för att få fler att kunna plugga på högskolan. Men vi kommer att rösta ja, Lars Leijonborg, till att förändra och förnya innehållet i socialdemokratisk skolpolitik. Den debatten äger vi. Den är viktig och riktig. Men vi kommer aldrig att svika idealen om att skolan måste vara till för alla. Vi har Ibrahim Baylan. Ni har Jan Björklund. Det är skillnad det.

(Applåder)

Anf. 27 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Herr talman! Jag vill naturligtvis också sälla mig till dem som välkomnar Mona Sahlin till partiledardebatterna.

Sverige har en ny regering sedan åtta månader tillbaka, en regering som har ett tydligt uppdrag att se till att vi får ned arbetslösheten i Sverige och att vi därigenom får ökade skatteintäkter som gör att vi kan förstärka välfärden och öka enskildas och familjers möjligheter att styra och ställa mer över sina egna liv. Det är det vi håller på med just nu.

Jag tänkte att när Mona Sahlin håller sitt anförande kommer vi säkert att få en redogörelse för Socialdemokraternas politik i dag. Men den uteblev.

I Dagens Nyheter i dag kunde vi läsa en debattartikel där Mona Sahlin säger: Vi hade fel om skolan, och vi hade fel om arbetsmarknadspolitiken.

Jag ser fram mot fler sådana debattartiklar.

De besked som hittills har lämnats från Socialdemokraterna sedan valet har handlat om att fastighetsskatten kommer att återställas när vi har avskaffat den, att förmögenhetsskatten återinförs, vilket kommer att leda till färre jobb i Sverige, och att inkomstskatterna höjs, vilket ger mindre marginaler för hushållen i Sverige, om Socialdemokraterna får möjligheten.

Utöver dessa återställare har ett löfte ställts ut – rätt till heltid för alla. Men tänk, Mona Sahlin, om väljarna skulle minnas att er politik faktiskt innebar arbetslöshet för många på heltid. Jag tycker att den idén låter bra i verkligheten, men effekterna kommer att innebära att färre människor har jobb. Jag tycker inte att vi i dag har fått några besked om det socialdemokratiska alternativet till regeringens politik.

(Applåder)

Anf. 28 MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag får tacka för välkommandet till debatterna. Det uppskattar jag.

Jag vet inte om vi har läst samma artikel eftersom den artikel som Göran Hägglund beskriver, som jag påstås ha skrivit, känner jag inte igen speciellt mycket av, så vi får nog börja plugga på den igen.

Men det är fascinerande att lyssna på Göran Hägglund, eftersom allt handlar om oss socialdemokrater. Det finns något slags socialdemokratisk fixering. Jag skulle önska att Göran Hägglund och andra kom ut ur oppositionsgarderoben. Stå inte kvar därinne längre! Det är rätt trångt där. Ni är en regering. Och allt som Göran Hägglund diskuterar här nu är vad vi gör och inte gör och vad vi ska göra om tre och ett halvt år.

Sedan säger Göran Hägglund att den viktiga uppgiften för den regering som vi har nu är att låta människor styra över sina egna liv. Gäller det alla, Göran Hägglund? Gäller det Olle och Kalle som vill gifta sig? Gäller det Elisabet och Minna som vill gifta sig? Ska de få möjlighet att styra över sina egna liv? Gäller det de kvinnor som ska blir erbjudna vårdnadsbidrag – snacka om förnyelse – som svar på de utmaningar som kvinnor i dag står inför?

När vi i stället tar upp frågan om heltid handlar det inte om rätten för alla till heltid, utan det handlar om dem som vill gå upp från deltid till heltid. Ungefär en tredjedel av dem som jobbar deltid vill jobba mer. De jobbar inom det område som Göran Hägglund är ansvarig för – vården och omsorgen – där det kommer att bli brist på personal. Varför ger man inte dessa kvinnor rätten att styra över sina liv, så att du som socialmi-

nister också får fler människor som vill jobba med vård och omsorg för äldre? Snacka om att styra sina egna liv. Gäller det också homosexuella? Gäller det också kvinnor inom vården? Och gäller det också kvinnor som vill slippa vårdnadsbidrag? Det undrar jag från min oppositionsgarderob där jag tyvärr sitter ett tag till.
(Applåder)

Anf. 29 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Herr talman! Själva idén med dessa replikväxlingar brukar vara att man replikerar på de inlägg som har hållits och på det parti som har levererat sitt budskap. Därför kanske det inte är så väldigt underligt att Mona Sahlin får finna sig i att bli granskad genom de repliker och de inlägg som görs med anledning av hennes anförande. Det tillhör så att säga spelets regler.

För många år sedan hölls det debatter om den ekonomiska politiken i denna kammare. Ett stående uttryck av Mona Sahlins företrädare som jag tror att många minns var ungefär följande: Varför är Lars Tobisson så sur när det går bra för Sverige?

Detta skulle man möjligen kunna returnera i någon mån i detta sammanhang.

Mona Sahlin säger att hon är glad över effekterna, över att människor faktiskt kommer i arbete i dag. Men hon är missnöjd med precis alla de åtgärder som leder fram till just de här effekterna. Det visar att Socialdemokraternas politik inte skulle ge de här effekterna.
(Applåder)

Anf. 30 MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Göran Hägglund säger att jag nog får vänja mig vid att bli granskad. Jag vet hur det är att bli granskad; jag vill bara säga det.

Sedan kvarstår diskussionen. Göran Hägglund har åtminstone hört mig säga att jag är glad över att det går bra för Sverige och över att antalet jobb växer, och det är jag. Men sedan säger han att jag är missnöjd med de åtgärder som har lett fram till den här utvecklingen.

Om Göran Hägglund på allvar menar att det är lägre a-kassa, mindre vuxenutbildning och sämre villkor för de unga som har lett fram till den utveckling vi nu ser på arbetsmarknaden är det, tycker jag, värre med analysförmågan hos Kristdemokraterna.

Jag återkommer med frågeställningen om hur människors hela och fria liv också möjligen ska omfatta fler som vill gifta sig, kvinnor som vill ha rätt till abort och vårdanställda som vill ha rätt till heltid. Den granskningen ska Göran Hägglund få utstå i framtiden.
(Applåder)

Anf. 31 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c):

Herr talman! Först vill också jag passa på att tacka Lars Leijonborg som nu har sin sista partiledardebatt. Det har varit ett fantastiskt samarbete och den kanske mest intensiva och spännande perioden i svensk politisk historia, alltifrån Högfors och fram till maktskiftet.

Jag vill också säga att det engagemang för skolan som visats av Folkpartiet under Lars Leijonborgs ledning har hjälpt oss i alliansen väldigt

mycket. Men framför allt har det hjälpt barnen i Sverige som nu kan få en chans att få en bra utbildning framöver.

För ett år sedan stod Socialdemokraternas Göran Persson i denna kammare och talade om hur bra det gick för Sverige. Men han såg inte att över en miljon människor inte gick till jobbet en vanlig dag. Han ville inte se de sociala och regionala klyftorna. Han såg inte alla de förtids-pensionerade och långtidssjukskrivna – många gånger kvinnor. Minst av allt såg han alla de ungdomar som stod utanför.

Som jag tidigare sagt hade vi en ungdomsarbetslöshet på 27,5 procent i april i fjol. Göran Persson såg inte utanförskapet. Det gjorde inte heller övriga socialdemokrater. Han såg inte att det finns en kraft hos människor i vårt land som faktiskt vill vara med efter förmåga.

Allians för Sverige såg hur det stod till. Vi sade att jobben är den enskilt viktigaste frågan för svensk politik framöver. Vi såg att det fanns väldigt många människor som ville vara med och bidra men som inte fick göra det. Vi sade det i valrörelsen och presenterade program för det, och vi vann valet just av den anledningen.

När vi fick regeringsmakten visste vi mycket väl vad som behövde göras. Vi har genomfört en massa saker i rask takt. Vi har gjort det därför att vi vill minska klyftorna i samhället, både de sociala klyftorna och de regionala klyftorna.

Siffrorna talar sitt tydliga språk. Det är nu den lägsta arbetslösheten på 16 år, 3,6 procent enligt Ams och 4,6 procent enligt SCB. Det är nu 37 000 färre arbetslösa jämfört med april 2006. Det är nu 17 000 färre personer med sjukpenning jämfört med april 2006. Nystartsjobben är en succé. 8 000 nya jobb har tillkommit, av vilka 9,4 procent gått till arbetslösa med utländsk bakgrund, 12 procent till funktionshindrade och 20 procent till ungdomar under 25 år.

11 ½ procent fler företag har startats under de fyra första månaderna i år. Det är främst i det privata näringslivet som de här jobben kommer. Två tredjedelar av de nya företagen är tjänsteföretag. Inom städbranschen har 500 nya företag tillkommit i år. I maj månad var det all-time-high när det gäller försäljningen av miljöbilar. Miljöbilsandelen nådde i maj 16,6 procent.

Vi är på rätt väg, mina vänner, men en hel del återstår. Det är det som är viktigt för den här regeringen. Vi kommer inte att ge oss förrän vi har minskat utanförskapet. Det är ju det som vi har lovat väljarna.

Vi har utmaningar framför oss. Jag skulle vilja nämna tre utmaningar.

Den första utmaningen handlar om att öka företagandet och se till att jobben kommer *runt om* i vårt land.

Den andra utmaningen handlar om att göra någonting åt klimathotet.

Den tredje utmaningen handlar om att förnya välfärden.

Jag börjar med företagandet och jobben.

För det första ställer globaliseringen krav på anpassning, snabbhet och effektivitet om vi ska klara konkurrensen. Det ställer krav på både företagare och anställda. Företagarna behöver bättre villkor, och det behöver bli lättare att anställa. Det behövs trygghet för företagare, mindre krångel, sänkta skatter och så vidare.

Löntagarna behöver naturligtvis en trygg försäkring vid arbetslöshet och sjukdom men också en möjlighet att snabbt komma tillbaka för att inte fastna i utanförskap. Man behöver kompetensutveckling så att man

är attraktiv på arbetsmarknaden och så att man, om man tappar ett jobb, kan komma till ett nytt.

Jag tror att vi behöver en diskussion om både företagarnas och löntagarnas intressen i det sammanhanget. Hur ska vi klara globaliseringen i framtiden? Vilka recept krävs det för att vi ska kunna konkurrera?

Det behövs, som sagt, en tillväxt i *hela* landet. Vi ser nu den tillväxt som sker runt om i landet, med lite olika utgångspunkter. I norr investeras det i gruv- och mineralindustrin. Skogen tas fram och producerar nya bränslen. I Västsverige ser vi hur fordonsindustrin utvecklar nya motorer.

Vi ser att det finns olika strategier runt om i vårt land som totalt sett bidrar till den gemensamma tillväxten. Men det krävs en bra infrastruktur, bra service, bra forskning och utveckling samt goda företagsvillkor för att det ska gälla för hela Sverige.

För det andra handlar det om klimatet. Här finns de stora utmaningarna – bland annat att fatta tuffa politiska beslut, precis som vi gjort på EU-nivå, där vi sätter upp tydliga mål så att industrin vet vad den har att hålla sig till. Det krävs ett samarbete mellan politiken, näringslivet och forskningen så att vi också åstadkommer de nya tekniska lösningar som behövs för att rädda klimatet.

Det behövs kraftfulla åtgärder – precis så som den här regeringen har gjort – med energieffektivisering, med en satsning på havsmiljö, med en miljöbilspremie och med en satsning på miljöteknik. Alla de här åtgärderna behövs för att vi ska kunna lösa de utmaningar som vi står inför. Jag ser det här som en stor möjlighet. Andra ser det som ett gigantiskt hot.

När vi reser runt i världen och träffar kolleger märker vi att Sverige ligger bra till. Vi kan hjälpa till med ny teknik. Vi kan samtidigt skapa jobb och också se till att miljön förbättras.

För det tredje handlar det om välfärden. Vi lever i dag helt andra liv än som tidigare var fallet. Vi lever långt ifrån våra föräldrar. Vi jobbar heltid. Vi behöver snabbhet och effektivitet i välfärden.

Jag vill ha en välfärd där jag inte behöver vara orolig för att min mamma eller min pappa har 50 personer från hemtjänsten som kommer hem till dem och sköter om dem.

Jag vill att föräldrar och gamla ska kunna ha en bra vård och omsorg.

Jag vill att också gamla med bara garantipension ska ha möjlighet att leva på sin pension.

Jag vill att landets unga ska kunna få kunskap i skolan och kunna känna trygghet och att det finns en barnomsorg som är anpassad just för mina behov.

Vi måste förnya välfärden. Då krävs det en mångfald. Det krävs ett system som ger trygghet och kvalitet också i välfärden. Då måste fler få vara med och bidra till de nya lösningarna – inte bara det offentliga utan också privata lösningar, kooperativa lösningar och sociala företag som bidrar till att förnya välfärden.

Mina vänner! I höstas fick vi ett maktskifte. Det var välkommet. Vi har längtat efter det. Det tog lite tid. Men vad som också krävs i Sverige är faktiskt ett värderingsskifte. Det räcker inte med ett maktskifte, utan det behövs också ett värderingsskifte.

I dag har vi ett sossifierat normsystem som tar sig lite olika uttryck. Enligt Socialdemokraterna är det fullt att vara företagare och tjäna pengar på hederligt arbete. Men det är helt okej att leva på a-kassa.

Det är fel att ha företag som gör vinst på vård. Men det är helt okej att den offentliga sektorn levererar vård av dålig kvalitet.

Det är fel att sänka skatten för låg- och medelinkomsttagare, men det är rätt att göra människor beroende av bidrag.

Man protesterar mot att vi säljer en del av de statliga bolagen därför att vi vill koncentrera oss på statens kärnuppgifter.

Man pratar om pigjobb när regeringen nu ger möjlighet för människor att gå från svart arbete till vitt arbete och samtidigt lösa vardagspusslet för väldigt många.

Mina vänner! Det återstår mycket att göra i Sverige med värderings-skiftet. Vi måste få en ordning där vi värderar att människor vill anstränga sig för att ha jobb och bidra till Sveriges utveckling.

Vi måste se att det finns många människor i vårt land som satsar eget kapital, eget arbete och egen tid för att fixa jobb åt andra. Det måste ha betydelse.

Vi måste se att det är bra om många bidrar till att hitta nya välfärds-lösningar. Det är bra för samhället. Det är bra för Sverige. Det är kvaliteten i vården och omsorgen som vi ska räkna, inte vem det är som utför det hela.

Socialdemokraterna har bytt partiledare. Men, mina vänner, det är samma gamla politik. Det är inte så konstigt, eftersom Mona Sahlén har synts bakom Göran Perssons ryggtavla hela tiden. Pär Nuder bekräftade nyligen att politiken ligger fast. Fastighetsskatten, a-kassan, jobbvadraget – allt ska återställas och återgå till det gamla. Det är samma gamla politik – inte ens förpackningen är ny.

Centerpartiet kommer att se till att vi under den här perioden levererar det vi har lovat, men vi kommer också att se till att vi hela tiden är uppmärksamma på det utanförskap som fortfarande finns i vårt land. Vi är inte nöjda förrän alla människor får vara med och växa i vårt land.
(Applåder)

Anf. 32 MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Maud Olofsson konstaterade att vi hade bytt partiledare i socialdemokratin men att det var samma parti. Ja, så är det hos oss. Vi byter inte parti för att vi byter partiledare, vilket jag möjligen kunde kontra med.

Sedan säger Maud Olofsson att jag har synts bakom Göran Perssons ryggtavla hela tiden. Det är en bedrift i sig, om man säger så.

När jag säger förnyelse, Maud Olofsson, handlar det inte om att byta parti och byta politik, utan om att på områden vara självkritisk. Jag är mer än medveten om att vi förlorade valet för mindre än ett år sedan, att vi inte fick förtroende av väljarna. Det vore väl märkligt om jag inte också såg att vi behövde förändra.

När Maud Olofsson talar om mångfald inom vården skulle jag vilja ställa en fråga. Avknoppning och mångfald – jag tycker att det är precis motsatsen som vi ser växa fram.

Den socialdemokratiska regeringen tillsatte en mångfaldsdelegation som just skulle undersöka förutsättningarna för bland annat idéburna organisationer, kooperativ, personal och små företag att kunna utföra välfärdstjänster. Regeringen lade ned den innan den ens hade börjat arbeta.

Det vi kan se nu är att just många små privata utförare – vi är inte emot privata alternativ inom omsorgen, absolut inte – och kooperativ, till exempel personalkooperativet Brismarksgården i Jämtland, tvingas ge upp när större aktörer konkurrerar ut dem i upphandlingarna. Då är det bara ett fåtal större vårdbolag, Maud Olofsson, som vinner upphandlingarna. Många av dem har dessutom köpts upp av internationella riskkapitalbolag. Är inte det här en farlig utveckling?

Om man verkligen med mångfald menar att också stå upp för de små företagen, kooperativen och personalen, varför lade ni ned Mångfaldsdelegationen? Satsa på de små i stället också inom vården och omsorgen!
(Applåder)

Anf. 33 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik:

Herr talman! Jag trodde att förnyelsen av ert parti och förnyelsen av ett politiskt parti innebar att man ändrade åsikter. Så har det varit i mitt parti. Jag tycker att det är rätt viktigt att man är trygg i sina egna grundvärderingar men att man förmår hitta nya lösningar som passar för 2000-talet. Men när ni inte ens har tänkt göra det undrar jag vad er förnyelse består i.

Det handlar vidare om förnyelsen av offentlig sektor, och jag ser samma problem som Mona Sahlin ser. Men jag tror inte att Mångfaldsdelegationen är den som kommer att lösa problemen.

Däremot finns det ett behov av att öppna upp den offentliga sektorn och sluta prata illa om företag som går med vinst inom vårdsektorn. Det är precis den retoriken ni håller på med.

Det är en massa kvinnor inom offentlig sektor som startar kooperativ och små företag som levererar en välfärd värd namnet utifrån kvalitetsaspekter. Det är den utvecklingen som vi vill stödja.

Jag deltog alldeles nyss i en konferens på Nutek, där vi har tagit initiativ till att stödja de sociala företagen, alla dem som försöker hjälpa till i samhället för människor som har psykiska problem, som har varit långt ifrån arbetsmarknaden, som har alkoholbekymmer och annat. På det sättet stöder vi en utveckling.

Det andra som vi försöker göra är att se till att också de privata företagen har möjlighet att konkurrera med det offentliga. Många gånger har inte de privata företagen möjligheter att ens lägga anbud, att ens konkurrera med det offentliga. Nu öppnar vi för det. Det skulle vara intressant om Mona Sahlin var beredd att stödja ett sådant initiativ.

Det tredje är rätten till F-skattsedel. Om jag har bara en uppdragsgivare har jag svårt att få F-skattsedel. Är Mona Sahlin beredd att öppna upp så att vi kan öka möjligheterna att få F-skattsedel? Det skulle öppna många stora möjligheter för dem som vill hitta alternativen inom välfärdsområdet. Ni har varit emot det förut, men det är möjligt att det i förnyelsen kommer någonting nytt och spännande från Socialdemokraterna. Jag skulle välkomna det.

Anf. 34 MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Att vara trygg i värderingarna och att vara otrogen med vilka medel man använder för att nå sina grundvärderingar – det är med det förhållningssättet som vi socialdemokrater arbetar nu, inte att ompröva det som är socialdemokratiska värderingar i grunden.

Jag blir något irriterad. Jag tycker att Maud Olofsson slänger runt med sanningen på ett sätt som ibland blir rätt anmärkningsvärt. Här står Maud Olofsson och säger att socialdemokrater tycker att det är fult att vara företagare eller att det är fult att tjäna pengar. Vad är det för trams?

Pengar är en viktig drivkraft, också för företagare. Det är inte fult att vara företagare. Det är fint. Det är till och med hjältelikt ibland – jag har fått mycket skäll för att jag har sagt det.

Vi ska också verkligen gå igenom och se hur man ännu starkare kan stötta de små och viktiga entreprenörerna, oavsett inom vilken samhällssektor de finns.

Men om Maud Olofsson nu är orolig över att det är de stora internationella bolagen som tar över vården och omsorgen, varför då avskaffa stopplagen? Ökar då inte riskerna för att det är de små som förlorar och de stora som tar över, att mångfalden blir mindre och enfalden blir större? Det är därför vi vill försvara stopplagen.

(Applåder)

Anf. 35 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik:

Herr talman! Det är väldigt bra att Mona Sahlin säger att det inte är fult att tjäna pengar och göra vinst på att driva värdföretag. Jag kan bara upplysa om att hon har en hel del partikamrater runt om i sitt parti som tycker att det är fult. Men det är väl bra om Mona Sahlin kan bidra till att ändra den inställningen och ställa samma krav på offentlig sektor när det gäller kvalitet som ni ställer på den privata sektorn. Det är också bra om ni kan uppmuntra en mångfald av välfärdsutförare inom den offentliga verksamheten.

Att avskaffa topplagen är till för att öppna upp just offentlig verksamhet. Vi behöver göra det. Det är inte Mångfaldsdelegationen som kommer att se till att vi får mångfald i offentlig sektor, utan det är de många åtgärderna, med F-skattsedel, som jag inte fick något svar på, med ökad konkurrens inom den offentliga sektorn, med bättre företagsvillkor för tjänstesektorn och med enklare regler så att det är möjligt att starta företag inom den här branschen. Men det är också medvetna politiker. Du kan ta med en hälsning till dina lokala kommunpolitiker att öppna upp så att de här kvinnorna får chansen att bedriva verksamhet inom offentlig sektor.

Det är inte Mångfaldsdelegationen, även om det låter fint, utan det är de många små åtgärderna som leder åt rätt håll, som ger resultat.

(Applåder)

Anf. 36 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det var många vackra ord i Maud Olofssons tal, om ut-
anförskapet, utveckling över hela landet, vikten av regionalpolitik och
valfrihet för den enskilda människan. Men jag har ändå ett par frågor till
Maud Olofsson.

Utanförskapet: Över en miljon står utanför arbetsmarknaden. Det här är den viktigaste frågan för alliansen. Det sade Maud Olofsson i valrörelsen.

I er egen vårbudget räknar ni med att till nästa val ska det fortfarande vara 890 000 kvar i utanförskap. 110 000 personer, enligt era egna beräkningar, är det som ni har plockat bort från det stora fruktansvärda utanförskapet. Är det då så många år som ni räknar med att ni kommer att behöva styra för att ni ens ska närma er en anständig gräns?

Jag vill också lyfta fram regionalpolitiken, att hela landet ska kunna leva och att man ska kunna bo där man har sitt hem. Då är min fråga till Maud Olofsson: Hur ser det då ut när det gäller kraven på arbetslösa medborgare? De ska tvingas att lämna sin hemort direkt för att hitta ett nytt jobb varhelst det finns i landet. Det behöver inte ens motsvara enskilda personers yrkesutbildning eller kompetens. Hur kommer det här att slå på landsbygden?

Vi ser en politik där man omfördelar genom fastighetsskatten så att de rika i Djursholm kommer att tjäna på det. Det är människor som bor ute på landsbygden som kommer att få betala de rikas vinster i Djursholm när de får sälja sina villor när de måste ge sig i väg därför att de inte får ett jobb direkt på hemorten. Är det en regionalpolitik som gör att hela Sverige kan leva?

(Applåder)

Anf. 37 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik:

Herr talman! Välkommen, Alice Åström, till debatten!

Jag tycker att det är intressant att lyssna till Alice Åström, för ni i Vänsterpartiet accepterade ju det stora utanförskapet när ni stödde Socialdemokraterna. Ni protesterade inte utan satt där tysta och snälla och såg att över en miljon människor inte gick till jobbet en vanlig dag. Ni gjorde ingenting.

Den här regeringen försöker göra något. Vi har aldrig sagt att det är en enkel uppgift när man har ställt så många utanför, när så många är långtidssjuka, långtidsarbetslösa och förtidspensionerade. Det är en jättestuff uppgift.

Skillnaden mellan Alice Åström och mig är att jag försöker att göra någonting, och jag når resultat. Men vi kommer att behöva fylla på med ytterligare åtgärder, och den här regeringen är fast besluten att göra det som behöver göras.

När det gäller den regionala tillväxten bär Vänsterpartiet också där ett ansvar. Till exempel är infrastrukturen en jätteviktig sak för att vi ska få tillväxt i hela landet. Där har anslagen skurits ned. Planer har tagits fram, och de har varit fantastiska, men det har inte funnits pengar till dem. Det har gjorts att vägnäten och järnvägsnäten har rustats ned. Vi har inte mobiltelefon täckning och bredbandstäckning i hela landet. För det bär ni i Vänsterpartiet ett ansvar, därför att ni har suttit och samarbetat om budgeten och ni har inte prioriterat detta.

När det gäller fastighetsskatten är det faktiskt ingen som får höjd fastighetsskatt. Jag måste meddela att jag inte har något problem med fastighetsskatten hemma i Högfors. Det är inte min tyngsta utgift. Jag har heller inget problem med reavinsten eftersom jag inte skulle få någon reavinst om jag skulle sälja; jag skulle få en reaförlust. Så ser det ut. Och

jag betalar inte till Djursholm, utan jag ser till att jag har kvar samma fastighetsskatt som jag hade tidigare. Detta har vi garanterat.

I de övriga delarna handlar det om en ambition att minska utanförskapet. Det är det viktigaste som vi har att göra, och det ansvaret får vi aldrig vika ifrån.

(Applåder)

Anf. 38 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! De satsningar som vi gjorde under åren i samarbete handlade om satsningar på arbetsmarknadsutbildning, om att möta dem som stod längst bort från arbetsmarknaden. Men det handlade också om att se till, till skillnad från när alliansen pratar om utanförskapet, att människor fick en förtidspension om de hade slitit ut sig på jobbet. Vi såg att människor som var sjuka och utbrända också fanns i ett utanförskap, som alliansen kallar det. Det gäller att se att människor kanske inte kommer att kunna komma in på arbetsmarknaden och att möta deras behov av utbildning och omskolning, att satsa på högskolan.

Ni gör tvärtom när det gäller utanförskapet. Ni slår hårdare mot dem som lever i utanförskap genom att sänka a-kassan och ställa högre krav. Ni säger: Ni kan få städa i andras hem. Är regionalpolitiken att på landsbygden kan man starta företag? Då kan du städa hos grannfrun och grannfrun kan städa hos dig, och så byter ni tjänster och grillar hos varandra. Är det detta som är en regionalpolitisk utveckling, och är det detta som skulle minska utanförskapet?

(Applåder)

Anf. 39 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik:

Herr talman! Det är intressant att höra Vänsterpartiet och även Socialdemokraterna, för ni landar hela tiden i arbetsmarknadsutbildning.

Det var så många som fick förtidspension. Jag kan upplysa Alice Åström om att det var väldigt många som inte ville ha någon förtidspension men som ändå fick det. De har ställts i utanförskap. De fick ingen chans att komma tillbaka.

Resultatet av vår politik är att man ska ha en chans att komma tillbaka. Alla kan inte göra det – jag är medveten om det – och de ska ha en bra ersättning så att de kan leva ett bra liv. Men det finns jättemånga, inte minst ungdomar, som i dag är förtidspensionerade men som skulle kunna göra viktiga insatser i vårt samhällsliv. Jag tycker faktiskt att det är ovärdigt. Var och en ska kunna få bidra efter den förmåga man har, och då måste vi hitta olika lösningar.

Om vi ska få fler jobb behövs det fler företagare. Det är inte mer Amspolitik utan fler företagare som måste ordna jobben. Då måste det löna sig att arbeta och att anställa. Det är där skiljelinjen går mellan vänsterpartierna och Allians för Sverige. Vi tror på företagen och vi tror på den enskilda människan, och vi ger inte upp förrän vi har minskat utanförskapet.

(Applåder)

Anf. 40 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Maud Olofsson raljerade i valrörelsen över den usla företagarpolitiken i Sverige, och jag tycker att hon många gånger gjorde

det med rätta. Men i dag är småföretagarna i Sverige besvikna. Påfallande ofta möter jag företagare som förvånat upptäckt att Maud Olofsson höjt skatten. Höjda arbetsgivaravgifter blev resultatet av den nya regeringen, men Maud lovade ju sänkta.

Också när det gäller regelkrånglet har regeringens arbete än så länge, och enligt företagarorganisationerna, blivit en besvikelse. Det är ungefär samma förslag som den förra regeringen arbetade på. Det är väl då inte så konstigt att förtroendet för regeringen i just den här gruppen minskar.

Men för de flesta är det arbetsgivaravgifterna som är den viktigaste frågan. Besvikelsen blir inte mindre av att en del av tjänsteföretagen kan få skattelättnader men inte den stora gruppen hårt arbetande småföretagare. De är heller inte alls imponerade av skatterabatten och regelkrånglet kring hushållsnära tjänster.

I Miljöpartiets budgetförslag har vi lagt in en sänkning av arbetsgivaravgiften med 10 procent för alla företag upp till en lönenivå på ungefär 750 000 kronor. Det skulle betyda mycket för dem som har det allra svårast att få dygnet och kronorna att gå ihop.

Jag förväntar mig inte att Maud i dag ska säga ja till vårt förslag. Min fråga blir i stället om du de kommande åren kommer att arbeta för att den höjning av arbetsgivaravgifterna som gjordes i årets statsbudget rivs upp och alla småföretag i stället får en sänkning.

Anf. 41 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik:

Herr talman! Om man ska kunna jämföra två alternativ måste man jämföra helheter.

De åtgärder som vi har föreslagit för företagarna innebär ett gigantiskt förbättrat företagsklimat. Det handlar om 3:12-reglerna, det handlar om att vi tar bort sjuklöneansvaret, det handlar om att vi förlänger moms-
inbetalningsperioden, det handlar om att vi förändrar förmånsrätten – något som vi har beslutat gemensamt men som Socialdemokraterna genomförde under den förra perioden – det handlar om att förbättra konkurslagstiftningen, det handlar om att stimulera tjänsteföretagandet, det handlar om att utveckla de hushållsnära tjänsterna, det handlar om att förenkla vid säsongsanställning, det handlar om förlängd provanställning, det handlar om nej till rätten till heltid, det handlar om att företagare inte behöver anmäla arbetslösa, det handlar om lärlingsutbildning, det handlar om praktikpeng, det handlar om sänkta arbetsgivaravgifter för unga och för dem som är över 65 år. Jag kan göra en väldigt lång lista. Detta ska ställas mot Miljöpartiets krav. Företagarna ser att det sker en förändring.

Jag inser att det behövs ett mycket hårt och långsiktigt regelförenklingsarbete för att vi ska nå resultat. Men jag kan försäkra Peter Eriksson om att alla våra myndigheter och alla våra departementschefer är fast beslutna om att det ska göra skillnad i företagens vardag när regelförenklingsarbetet är färdigt.

Mona Sahlin gjorde sig rolig över att det finns många regler som inte är av stor betydelse. Men moms-
inbetalningsperioden gör stor skillnad för småföretagen som tidigare har varit tvungna att betala in skatt till statskassan innan de har fått intäkterna. Detta gör stor skillnad för de riktigt små företagen. Sjuklöneansvaret är också en fråga som många småföretagare har velat göra något åt eftersom de har varit rädda att anställa. Det

återstår en hel del att göra, men mycket är gjort. De företagare som jag möter är mycket nöjda.

Prot. 2006/07:125
13 juni

Partiledardebatt

Anf. 42 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Vi lever väl i lite olika världar. Det kan hända att de företagarorganisationer som finns i Sverige inte har hunnit få tillträde till Maud Olofssons näringsdepartement ännu, för när de träffar oss är de inte nöjda. De kommer med långa listor på krav som de inte tycker är tillgodosedda. De är besvikna på att det inte händer något i det nya Näringsdepartementet där Maud Olofsson har ansvaret.

När jag träffar enskilda företagare i Sverige är den största frågan man möter fortfarande hur det kan komma sig att den regering som lovade stora förbättringar av deras förutsättningar och sänkningar av skatt och arbetsgivaravgift för små företag börjar med att höja den. Det var en dramatisk chock för många småföretagare som knappt får vardagen att gå ihop och hela tiden lever på marginalen.

Jag kan hålla med om att det finns en del förslag som har kommit i gång, till exempel förändringen av momsinsbetalningarna; det är mycket bra. Också när det gäller förmånsrättsfrågan är det mycket bra att det händer något på det området. Men för den stora gruppen småföretagare i Sverige är det fortfarande så att man har fått försämringar. Det är ökade skatter i stället för lägre. Det är väl ändå orimligt när man från Maud Olofssons och regeringens sida tidigare lovade stora förbättringar.

Anf. 43 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik:

Herr talman! När man som företagare räknar ihop den totala kalkylen måste man räkna alla åtgärder. Jag inser att det är lätt att plocka någon enskild åtgärd och dyka ned just på den. Men om man ska jämföra den totala politiken med den tidigare säger företagarna att det är mycket bättre. På den lista som de lämnade i valrörelsen på vad de ville ha gjort kan de pricka av åtgärd efter åtgärd efter åtgärd.

Siffrorna som säger att det har startats 11,5 procent fler företag de första fyra månaderna, att två tredjedelar av de nya företagen är tjänsteföretag och att det framför allt är i det privata näringslivet som jobben kommer säger en del om att vi är på rätt väg. Det säger något om signalen från dessa företag.

Men vi är inte färdiga. Vi har suttit i nio månader, och vi har gjort alla dessa saker. Men vi kommer att fortsätta att jobba för ett bättre företagsklimat. Det ska vara enklare, roligare och lönsammare att vara företagare i Sverige – i hela Sverige.

(Applåder)

Anf. 44 Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Detta är min 33:e och sista partiledardebatt. Det har varit fantastiska år för mig personligen men framför allt för de idéer jag tror på. Min gruppledar- och partiledartid har råkat sammanfalla med en liberal guldålder, en ny frihetstid. Folk och nationer har befriat sig från sina förtryckare, världshandeln har mer än fördubblats och fattigdomen har trängts tillbaka, analfabetism och undernäring likaså.

I vårt eget land har visserligen Socialdemokraterna regerat under huvuddelen av denna period, men på många sätt har det varit vår liberala

agenda som har format politiken med EU-medlemskap, sänkta marginalskatter och ett nytt tillväxtinriktat pensionssystem.

Några förändringar av de politiska spelreglerna, som jag själv var inblandad i vid början av 90-talet, har betydtt mycket för att stabilisera statsfinanserna. Det gäller längre mandatperiod, oberoende riksbank och nytt budgetsysteem. På punkt efter punkt har vi drivit på och Socialdemokraterna snarast stretat emot.

Jag var politiskt aktiv också på 70- och 80-talen. Kontrasten är slående. Då var det ständiga kostnadskriser och devalveringar. Sverige föll som en sten i den internationella välståndsligan, från toppen till någonsans i mitten. Efter förändringarna i början av 90-talet har tillväxten i Sverige varit dubbelt så hög som på 70- och 80-talen.

Sverige har också under denna period blivit ett mycket friare land med friskolor och frihet att välja dagis och läkare och privata radio- och tv-kanaler. Statskyrkosystemet har avskaffats. Toleransen och jämställdheten har gått framåt, även om det inte har skett i den utsträckning som vi hade hoppats.

När vi avskaffade arbetsförmedlingsmonopolet skrev Mona Sahlin i en riksdagsmotion att det hotade Sveriges internationella trovärdighet.

De långa åren i opposition var inte bara en ökenvandring. Vi hade också makt men naturligtvis inte tillräcklig.

Bilden som jag nu har tecknat kan givetvis tecknas på ett helt annat sätt. Fallet i välståndsligan har visserligen hejdats, men vi har inte tagit igen förlorad terräng. År 1995, det första hela året med socialdemokratisk regering efter det maktskiftet, låg Sverige på 13:e plats i denna liga. Förra året, det sista året med socialdemokratisk regering, låg vi på 14:e plats. Det ständiga talet om att vi har varit så mycket bättre än alla andra stämmer inte. Jobbtillväxten motsvarade knappt befolkningsökningen, företag flyttade ut och investeringarna var bland de lägsta i Europa.

Sverige hade kunnat tillhöra de stora vinnarna i globaliseringens tid med våra exporttraditioner. Men så blev det inte. Jag tror att förklaringen främst ligger inom tre politikområden.

Det första är småföretagarpolitiken. Mona Sahlin avslöjade här att hon har fått mycket kritik för sitt uttalande att småföretagare är hjältar. Det var intressant. Jag har bara hört förvånade kommentarer om att det aldrig blev något av det i verkligheten. Men att hon har fått kritik för det uttalandet säger en hel del om hennes parti. Det var höga arbetsgivaravgifter, mer och mer krångel och svårt att få fram riskkapital.

Sverige är extremt beroende av några få storföretag. Den enorma potential som finns i ett folk fullt av påhittiga, företagsamma och arbetsviliga människor har systematiskt försumrats.

Det andra området är skolpolitiken. Jag har upprepat det som ett mantra här i kammaren, gång på gång: Det är ett svek mot våra unga att rusta ned skolpolitiken i globaliseringens tid. När vi hade behövt kunskapen mest av allt sjönk våra resultat.

Det tredje området är integrationspolitiken. Ilmar Reepalu, tung socialdemokratisk kommunalpolitiker, skrev nyligen att den är det största politiska misslyckandet i Sverige i modern tid. Mona Sahlin tillhör de mest ansvariga.

Visst ska vi, som Mona Sahlin ofta framhåller, attackera diskrimineringen. Men förklaringen till integrationsmisslyckandet är inte bara majoritetssamhällets diskriminering. Vi måste se de andra mönstren och att det ibland till och med kan vara så paradoxalt att välviljan från majoritetssamhället, när den är missriktad, kan motverka integration. Det är när integrationspolitiken övergår till omhändertagandementalitet och vi förminskar människor. Till integrationspolitiken hör också att stå för tydliga värderingar, att påminna om människors individuella ansvar och alla människors lika rättigheter.

Trots att en del, som jag var inne på tidigare, gick i rätt riktning under våra oppositionsår var valsegern 2006 oerhört viktig. Jag är stolt över att kunna konstatera att det vi talade om före valet förverkligar vi nu successivt. Resultaten börjar komma. Det var 182 000 fler människor som hade jobb i april i år än i april för ett år sedan. Det är 7 procent färre sjukskrivna, och som det har nämnts här tidigare har vi den lägsta arbetslösheten på 16 år.

Skillnaden i sysselsättning mellan utlandsfödda och svenskfödda har börjat krympa. Det är en bild av en politik som har börjat tränga tillbaka utanförskapet.

Jag är övertygad om att den här politiken med nya skattevillkor, avskaffad förmögenhetsskatt, satsning på kunskap i skolan och satsning på en tydligare integrationspolitik kommer att lyfta Sverige.

I den riksdagsdebatt som jag nämnde tidigare fick jag frågan: Varför har ni så bråttom? Vi har bråttom därför att vi känner att vi måste vända en utveckling.

Jag talade en stund med Kinas president häromdagen. Jag kan försäkra er att när han talade om satsningar på kunskap talade han inte om att avvakta. Tvärtom. De satsar stenhårt. Det gäller i många länder. Det är i den miljö vår politik ska verka.

I mina anföranden i partiledardebatterna de här åren har jag försökt att teckna en liberal vision där det internationella engagemanget har varit centralt.

Innan jag avslutar vill jag säga att jag tycker att det är bedrövligt att se att en del av den svenska vänstern på kultursidor och i upprop än en gång sviker Afghanistans lidande folk genom att kräva att den svenska FN-stödda fredsinsatsen ska avbrytas.

Jag känner lite extra för det afghanska folket eftersom jag var aktiv i Svenska Afghanistankommittén på 80-talet. Vänstern har gång på gång svikit Afghanistans folk. Protesterna från kommunisterna var inte särskilt högljudda när sovjetiska trupper krossade Afghanistans frihet. När de sovjetiska trupperna så småningom ersattes av piskpoliser på Afghanistans byvägar och stadsgator höll den dåvarande vänsterledaren ett tal där hon sade att talibanerna inte är värre än män i Sverige. Det var ett svek. Det sveket ska nu fullföljas genom att vår truppinsats ska ifrågasättas. Jag kan försäkra de svenska män och kvinnor i Afghanistan som med fara för sitt eget liv gör en insats för fred, demokrati och mänskliga rättigheter att Folkpartiet definitivt står bakom deras insatser.

Den liberala visionen är en värld där den sista diktatorn har avsatts. Det är en värld där mänskligheten genom kraftfulla satsningar på forskning och beslutsamma investeringar i utsläppsfria energikällor har hejdat

växthuseffekten. Det är en värld där fattigdomen har trängts tillbaka genom ökad handel och internationellt samarbete.

Den liberala visionen är ett Sverige som sjuder av entreprenörskap. Det är ett Sverige där kunskap, rationalitet och tolerans sätts i högsätet. Det är ett Sverige där alla, oavsett ursprung och kön, har samma chanser. Det är ett Sverige där klyftor och utanförskap har trängts tillbaka och sammanhållningen är stark.

Ett sådant Sverige kommer jag att arbeta för även framöver. Det har varit ett privilegium att få göra det i riksdagens debatter som ledare för Sveriges liberala parti.

(Applåder)

Anf. 45 MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag vill uttrycka ett tack till Lars Leijonborg. Jag har inte som partiledare umgåtts med Lars Leijonborg, men vi har umgåtts sedan kl. 6.30 i morse. Det har redan hunnit bli många skratt. Det är något som Lars Leijonborg alltid har bidragit med. Du är rolig, du är underfundig och du är en vänlig person.

Trots att jag inte är så gammal i det här gamet vill jag uttrycka ett stort tack till dig.

Det är också en intressant historik över hur Lars Leijonborg tycker att 90-talet har utvecklats och förändrats. Jag ska läsa talet ordentligt sedan. Du gjorde dig lustig över att jag hade uttryckt något som jag inte står för i dag. Jag tror att vi är ganska många som har ändrat åsikt i mycket under de här åren. Väldigt mycket har förändrats i Sverige, på gott och ont.

Folkpartiet har haft ett stort inflytande över väldigt mycket. Inte minst uppskattar jag arbetet för tolerans och mot diskriminering i alla former.

Det var en sak som Lars Leijonborg inte nämnde. Det är något som vi gemensamt har slagits för väldigt länge, nämligen inkomsttryggheten i socialförsäkringarna. Du sade ofta här i kammaren att välfärden är som starkast när alla får del och bidrar. Jag kan inte låta bli att undra om inte den urholkning av sjukförsäkringen som sker nu känns lite smärtsam. Gick skattesänkningarna före att stå upp för det som jag tycker är Folkpartiets riktigt stora bidrag till debatten under 90-talet? Var inte liberalismen mer värd i det fallet?

Anf. 46 Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Jag tackar för de vänliga orden. En av nackdelarna med att avgå är att jag inte får föra de här debatterna med Mona Sahlin framöver. Det hade varit spännande med en annan ton från socialdemokratins sida.

På just den punkt som Mona Sahlin tar upp kan jag lugna henne. Jag hade kunnat tänka mig en rad angrepp från Mona Sahlin som det kanske hade varit jobbigt att svara på.

Alla som följer svensk politisk utveckling vet att den här regeringen slår vakt om inkomstbortfallsprincipen i sjukförsäkringen. De förändringar som har skett i det systemet har varit marginella. Den stora förändringen är den som jag nämnde i talet, nämligen att det nu är 7 procent färre som är sjukskrivna. Det beror inte på att ersättningen har sänkts – det har den inte. Det beror på att vi kraftfullt satsar på mer rehabilitering

och på att vara tydliga med vilka regler som gäller. Om man är frisk ska man gå till jobbet. Då ska man inte utnyttja de 80 procent som fortfarande gäller.

Det var en av de kritikpunkter jag hade mot den socialdemokratiska regeringen. När siffrorna började explodera i slutet av 90-talet var ni länge väldigt passiva. När Alf Svensson, jag och andra började säga att vi måste våga tala klartext om fusk och överutnyttjande var det väldigt tabubelagt. Så småningom lyckades vi pressa er och få en viss förändring till stånd. Väldigt mycket återstår att göra. Det har vi nu tagit itu med. Principen om inkomstbortfallstrygghet ligger naturligtvis kvar.

Anf. 47 MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Det går inte alltid att beskriva det som angrepp när man för en politisk debatt. Mycket är vi överens om och det vi inte är överens om är det som är hela kärnan i en partiledardebatt som denna. Jag hoppas att det inte ses som angrepp utan som intressanta och spännande frågeställningar.

Jag hade kunnat ta upp sådant som avsaknaden av satsning på forskning. Jag hade kunnat ta upp mycket av det som jag har kritiserat när det gäller utbildning. Men det har jag gjort mycket här i dag.

Jag valde ändå att fråga om inkomstprincipen i försäkringarna. Jag vet att det för Folkpartiet och Socialdemokraterna är mycket av kärnan i det som välfärdssamhället står för.

Tror Lars Leijonborg att vi kan se fram emot höjningar av taken så att riktigt många av löntagarna räknas in och får del av en trygghet när man behöver hjälp och stöd och hjälp till förändring? Det är på det sättet våra båda partier alltid har beskrivit trygghetssystemen.

Håller Lars Leijonborg med om det?

Anf. 48 Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Folkpartiet tror ju att människor behöver 80 procent av sin inkomst när de är sjuka. Vi vill att det ska omfatta så många som möjligt. Om den ekonomiska utveckling som vi ser nu består hoppas jag att det tak som avgör hur många som har den här förmånen kan höjas. Det har jag sagt tidigare, och det står jag fast vid.

Mona Sahlin nämnde forskning i förbigående. Det var bra. Då får jag, som Göran Persson brukade säga, läsa in i kammarens protokoll att det är en mycket stor forskningssatsning på gång.

År 2007 kan man se som något av ett mellanår, men 2008 kommer forskningssatsningarna på både grundforskning och tillämpad forskning att uppgå till ungefär 2 miljarder kronor. Det året ska regeringen lägga en ny forskningsproposition där jag hoppas på ytterligare stora satsningar framöver. Om vi får stöd av Socialdemokraterna på den punkten tycker jag att det är väldigt positivt.

(Applåder)

Anf. 49 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag vill också passa på att tacka Folkpartiledaren Lars Leijonborg för de insatser som han har gjort när han har lyft skolfrågan. Jag tror att just att diskutera utbildningen och kunskaps betydelse för människors utveckling och möjligheter i samhället och i en globaliserad

värld är oerhört viktigt. Det har varit positivt att Folkpartiet har lyft fram frågan och att man har varit så drivande, så det ska du ha ett stort tack för under de här åren.

Men jag har ändå en fråga om möjligheten till utbildning och vidareutbildning för alla människor, oavsett vilken bakgrund man kommer ifrån och oavsett om man är uppvuxen i en miljö där föräldrarna är vana vid högre studier, och om att, när man är ung och gör ett felval, ändå har möjlighet att kunna få ompröva sina val senare i livet. Varför försvarar man nu från alliansen för människor att göra nya val? Man inför en gymnasieskola där inte alla kommer att få en möjlighet att söka till högskola. Man försvarar för dem med arbetslivserfarenhet att komma in i högre utbildning när de gör nya val i livet och för dem som vill ha en komvuxutbildning när man drar ned på komvuxutbildningen.

Varför driver man från alliansens sida igenom en politik där man inte har en valfrihet på riktigt? Vi vill se att fler människor ska få tillgång till högre utbildning – inte färre, vilket alliansens politik leder till.

(Applåder)

Anf. 50 Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Jag tackar Alice Åström för de vänliga orden. Det var intressant att Alice Åström väljer just skolan att uttrycka uppskattning över. Jag uppfattar ofta att vi och Vänsterpartiet är de partier som står längst ifrån varandra. Jag hoppas att det i den uppskattning av mina insatser som uttrycktes ligger en öppenhet att förnya också Vänsterpartiet. Mona Sahlin har ju utlovat så fin förnyelse. Jag tror att även ni borde göra lite grann. Det här med att förbjuda läxor, till exempel, skulle ni inte tänka ett varv till på det? Jag tror inte att det är någon särskilt klok sak.

Sedan vill jag säga här en gång för alla att det inte är så att den här regeringen drar ned på några utbildningssatsningar. Vi gör en storsatsning på människors kunskap. Att trycket på komvux minskar när fler får arbete är väl inte så konstigt. Det är ett problem med komvux att det nu är så många människor som går direkt från gymnasiet till komvux. Det var aldrig meningen. Det ska ju inte vara ett förlängt gymnasium.

Men med de reservationerna kan jag försäkra Alice Åström att vi kommer att fortsätta att satsa kraftfullt på människors möjligheter till utbildning.

(Applåder)

Anf. 51 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det här innebär inte att vi kommer att ompröva vår skolpolitik. Men jag tror på en politisk debatt, där man har helt olika utgångspunkter och kommer till helt olika lösningar. Det är det som driver diskussionen och debatten vidare. Det är det som kännetecknar ett demokratiskt samhälle, och det är det som utgör en levande politisk debatt, även om man tycker helt olika om förslagen. Vi kommer alltså att fortsätta att vara långt ifrån varandra, men jag tror att debatten är viktig.

Det ni gör nu är att ni stänger utbildningsvägar för flera människor. Ni minskar valfriheten. Det är som 12–13-åring man väljer vilken gymnasielinje man ska ta. Ska man sedan, när man är klar med gymnasiet, komma underfund med att: Oj, jag skulle ha velat utbilda mig, men jag valde fel linje?

Detta gör ni i stället för att se till att vi har ett utbildningsväsende som öppnar för fler att skaffa sig mer kunskap och våga utvecklas i livet. Ni stänger dörrarna. Det är det som kommer att vara det stora problemet.

Prot. 2006/07:125
13 juni

Partiledardebatt

Anf. 52 Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Jag kan försäkra att vi inte stänger några dörrar – tvärtom. Vi har planer på att lagfästa alla människors rätt att få gymnasiekompetens senare i livet. Det har man inte enligt lagen i dag.

Vi kommer att bygga upp ett lärlingssystem som gör att människor får en utbildning som ökar deras chanser att få jobb väldigt mycket. Våra grannländer har mycket lägre arbetslöshet än vad vi har, mycket tack vare att de har ett bra lärlingssystem.

Alla vill inte bli akademiker, och frågan är: Ska vi då utforma ett gymnasium så att alla i teorin blir akademiker men väldigt många hoppar av därför att de inte tycker att skolan ger dem någonting, eller ska vi utforma en gymnasieskola till exempel med ett bra lärlingssystem så att människor verkligen får en bra grund att stå på? Det senare är vår politik, och jag är övertygad om att det är den politiken som minskar utslagningen i skolan.

Anf. 53 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Tack, Lars Leijonborg, för en öppen och ärlig dialog och tillfällena av mycket gott samarbete! Din raka attityd i våra möten efter speciellt valet 2002 fick mig till och med att på allvar överväga möjligheten till ett mittensarbete, när Socialdemokraterna, som vi tyckte, föll tillbaka till arrogans och självgodhet.

På minussidan tycker jag dock att du har fört Folkpartiet bort från en social liberalism som är medkännande till en mer auktoritär högerhållning, och det tycker jag är tråkigt. Det finns flera områden i politiken där Folkpartiet har lämnat ett utrymme som är ganska stort, men vi försöker från den gröna sidan att efter bästa förmåga ta det utrymmet, för vi tycker att det måste bli vår roll i politiken.

Du har envist arbetat för att lyfta upp skolfrågan på dagordningen och har många gånger lyckats. Det tycker jag att du ska ha stor kredit för. Det har varit viktigt. Vi har inte alltid samma svar och samma lösningar, men jag har uppskattat att skolfrågan har fått större uppmärksamhet genom ditt arbete.

Jag hade därför tänkt prata lite om och ställa frågor om komvux och varför man i dag inte ska kunna läsa upp till godkänt betyg längre. Men jag ska välja en annan fråga, en om friskolan.

Vi har fått många nya skolor i Sverige, bland annat gymnasieskolor. Om detta har förts en debatt där en del är mycket irriterade och rasande. Din underhuggare på departementet deltar och håller med om att det här inte är en bra utveckling. Tycker Lars Leijonborg, ännu chef på detta departement, också att det är ett problem att det startas många nya skolor i Sverige?

Anf. 54 Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Jag talar både för mig själv och i denna del definitivt också för Jan Björklund när jag säger att vi tycker att de skolor ska finnas

som föräldrar och elever vill ha. Om det finns en efterfrågan på fler friskolor så kommer det att startas fler friskolor.

Men det är klart att det är oerhört intressant att som högst ansvarig för det offentliga skolväsendet ställa sig frågan: Vad kommer sig denna flykt från de kommunala skolorna av? Måste vi inte någon gång också ta till oss den signal som ligger i att så många väljer att gå på friskolor?

Det är ju friskolor som gör reklam för sig själva med till exempel: Här är det mer ordning och reda! Här är det tydligare kunskapsatsning!

Det bör ju säga någonting, till våra kommunalpolitiker i första hand, men också till oss som rikspolitiker.

Det vi vill framhålla är att vi inte bara ska åse den här utvecklingen utan också dra den slutsatsen att vi måste stärka de kommunala skolorna. De ska också vara tydliga när det gäller kunskap. De ska ha bra arbetsro. De ska ha möjlighet att ställa upp för elever med särskilda behov. Vi vill ha en satsning på hjälp till elever i lågstadiet så att de tidigt lär sig läsa och skriva.

Jag är mycket stolt över att jag under det år som utbildningsminister som jag hittills har haft har lanserat ett återinförande av speciallärarutbildningen. Det var ett stort svek av den gamla regeringen att avskaffa speciallärarna. Nu återinförs detta just för att vi ska kunna hjälpa elever med särskilda behov.

Anf. 55 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag håller verkligen med om att det faktum att det startas många nya friskolor i Sverige är en signal till den kommunala skolan om att de måste ta sig i kragen, försöka bli bättre genom att utmana och se till att elever och föräldrar i större utsträckning uppskattar den kommunala skolan. Det är också en signal till Sveriges alla skolpolitiker om att de måste göra någonting så att skolorna får ett större handlingsutrymme och man får in mer av frihetstänkande även i de kommunala skolorna.

Jag är glad att jag tog möjligheten att ställa frågan. Det kan nämligen snart hända att en partiordförande kommer att vara underhuggare till Lars Leijonborg på departementet, och då kan det bli svårare att ställa skåpet på plats såsom ni på ett förträffligt sätt gjorde alldeles nyss.

Anf. 56 Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Jag vill passa på tillfället att svara på den fråga som Peter Eriksson sade att han inte skulle ställa men ändå ställde, nämligen den om eventuellt ändrade regler för hur komvux ska användas. Det är en jätteintressant fråga. Som framgår av namnet är komvux en kommunal skola för vuxna. Så skulle det vara, men på många håll fylls nu en tredjedel av platserna med 19-åringar.

Vad är det då för problem med 19-åringar? Jo, problemet är att när de direkt går till komvux skickar det en signal till alla som går i gymnasiet att de inte behöver anstränga sig eftersom de kan ta igen det som de missat och läsa på komvux direkt. Det var inte meningen med komvux.

För att komvux ska finnas tillgängligt för de äldre som vill ha den nystart som vi är överens om att de har rätt till måste vi se till att gymnasiet utbildar gymnasieungdomar och att komvux i första hand är till för de äldre.

Anf. 57 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Herr talman! Också jag vill naturligtvis delta i det kramkalas och de vänligheter som utdelas till Lars Leijonborg. Dem har han verkligen gjort sig förtjänt av genom en mycket långvarig gärning i svensk politik.

Lars Leijonborg tillhör en av kammarens allra mest erfarna politiker. Han har ett stort kunnande och dessutom en förmåga att tänka nytt och vara mycket konstruktiv i de sammanhang där det fordras. Jag tycker att vi alla är Lars Leijonborg ett stort tack skyldiga för hans insatser – så här långt. Jag hoppas att vi som land länge än kommer att kunna dra nytta av Lars Leijonborg på den politiska arenan.

Herr talman! Jag vill påminna lite grann om situationen inför valet förra hösten. Många i vårt land upplevde då att Sverige hade en regering som kommit till vägs ände, en regering som inte kunde dra en tydlig gräns mellan partiet och staten, en regering som inte såg arbetslösheten.

Vi kunde notera att för få företag startades. Vi hade en förfärande hög arbetslöshet och sjukskrivningsnivå, och när vi någon gång kunde konstatera att arbetslösheten sjönk så sköt sjukskrivningarna i höjden. Lyckades man någon gång sänka sjukskrivningstalen sköt i stället arbetslösheten i höjden.

Många människor såg brister i rättsväsendet. De såg en skola som tappade i kvalitet och inte erbjöd den arbetsro som barn och ungdomar behövde. Människor som kom för att bo i vårt land släpptes över gränsen men inte in i samhället. Många väntade i långa vårdköer. Många äldre väntade på de allt färre äldreboendeplatserna. För få bostäder byggdes. Världens högsta skatt gav inte valuta för pengarna. De med små ekonomiska marginaler som kritiserade fastighetsskatten avfärdades som kve-
rulanter när äganderätten i själva verket var hotad. Problemen som hoppade sig var långt fler än uppslagen till lösningar. Många upplevde att den då sittande regeringen hade kommit till vägs ände.

Svenska folket valde en ny regering. Uppdraget till oss var klart: Se till att fler blir delaktiga och kommer i arbete och ta krafttag för att förstärka välfärden, äldreomsorgen, skolan och sjukvården! Det fanns uppgifter att ta sig an. Man ville att människors och familjers makt över den egna vardagen skulle öka. Det var en viktig uppgift för en ny regering.

Vi arbetar med allt detta. Vi håller på att infria vallöfte efter vallöfte. Människor är ibland lite förvånade över att vi efter valet gör det som vi före valet lovade. Kanske säger det något om tillståndet i vårt land.

Vi håller på att ta fram en familjepolitisk reform som ökar valfriheten för människor. Jobbskaparpolitiken är igångsatt, och arbetslösheten sjunker. Jag kan utan vidare säga att allt naturligtvis inte är vår förtjänst. Mycket beror på en fantastisk konjunktur som hållit i sig mycket längre än vad någon hade vågat hoppas. Det är därför viktigt att ta tillfället i akt och förbättra villkoren för företag och företagande så att fler människor kommer in på arbetsmarknaden och vi får fler företag som kan växa. En dag kommer nämligen lågkonjunkturen. Då blir det tuffare. Då blir det besvärligare. Det är därför vi nu har viktiga uppgifter framför oss i det här sammanhanget.

För att öka valfriheten i vården har vi tagit bort bromsklossar som Socialdemokraterna satte upp. Vi rustar upp den svenska skolan och tar bort den förhatliga fastighetsskatten. Det finns förstås risk för att man i ett visst politiskt skede låter träden skymma skogen, att enskilda åtgärder

plockas upp och dissekteras utan att helheten, riktningen, målet diskuteras. Enskilda detaljer, lösryckta ur sitt sammanhang, drar bort uppmärksamheten från det breda förändringsarbete som pågår för att hämta igen det som förlorats och förnya Sverige för att man ska kunna möta dagens och morgondagens utmaningar.

Ibland behöver vi påminna oss om vårt uppdrag, berätta vad vi gör och hur alternativet ser ut. Vi vet att vi med en annan regering skulle ha höjd skatt för vanligt folk. Vi skulle ha en fastighetsskatt som fortsatt hotade människors möjlighet att bo där de vill. Vi skulle ha mindre valfrihet än vi har i Allians för Sveriges Sverige.

Vi väjer naturligtvis inte för värderingsstriden. Vi tar den med stolthet, och vi är inte ensamma. Det gäller exempelvis frågan om valfrihet för småbarnsföräldrar. Vi vet att över 70 procent av småbarnsföräldrarna vill ha ett vårdnadsbidrag. Vi vet också att av alla de åtgärder vi vidtagit är avskaffandet av fastighetsskatten den som kanske har det allra starkaste stödet hos svenska folket. Det gäller även den skattesänkning som vi genomfört.

Herr talman! Politiken hämtar sin näring ur värderingar, och politiken som den uttrycks bör givetvis främja vissa värderingar och motarbeta andra som vi inte vill se. Med värden och värderingar menar jag inte kronor och ören utan sådana värden som ett samhälle behöver för att vara människovänligt. Till sådana värden hör förstås arbete och möjlighet till förkovran samt ansvarstagande, inte minst för miljön som diskuterats i dag. Dit hör också omtanke, trygghet och rättvisa, liksom solidaritet, hederlighet och möjlighet att påverka sin tillvaro. Hänsyn och respekt är andra värden som vi vill stärka. Det handlar om att behandla andra som man själv vill bli behandlad – oavsett etniskt ursprung, oavsett ålder, oavsett nationalitet, oavsett allt.

Tyvärr måste detta ständigt upprepas också i Sverige år 2007. Det är kanske högtidliga ord, jag vet, men politik handlar inte bara om att mekaniskt fördela pengar till olika ändamål eller om att stifta lagar. Ytterst handlar det om i vilken riktning vi vill att samhället ska gå i vår strävan efter en tillvaro där alla, verkligen alla, är delaktiga, en tillvaro där det inte skapas ett A- och ett B-lag, ett vi och de.

Herr talman! Jag nämnde tidigare att arbete pågår med att genomföra det som vi fått väljarnas uppdrag att göra. Jag tänkte ge några korta exempel på personer som jag mött under de senaste veckorna. En av dem är Felicia. Hon är 21 år gammal och mycket glad när hon berättar att hon fått sitt första riktiga arbete efter några månader som vikarie. Nystartsjobben har inneburit att en arbetsgivare vågat ta steget och anställt henne. Hon är en av de 185 000 personer som beräknas gå från arbetslöshet till arbete. Det innebär att hon inte bara kan försörja sig själv, vilket är stort nog, utan hon får dessutom möjlighet att bli en del i ett sammanhang på en arbetsplats.

Sverige har nu den lägsta arbetslösheten på 16 år. Det här spelar naturligtvis en väldigt stor roll när vi tittar på tabeller och kolumner. Men vad det ytterst handlar om är att ytterligare en människa, i det här fallet Felicia, har kunnat gå från arbetslöshet till arbete. Det är oerhört betydelsefullt för henne och för dem som finns omkring henne. Att bekämpa arbetslösheten är vår viktigaste fördelningspolitiska uppgift. Det är bättre med en jämn fördelning av arbete än med omfördelning i efterhand med

hjälp av skatter och bidrag. Ekonomi är förstås inte ett nollsummespel, utan det går att genom en klok ekonomisk politik få fler jobb och få ekonomin att växa.

För några veckor sedan träffade jag Bertil som är 78 år gammal. Han har just fått en ny höft och är väldigt glad över det. Värken har ersatts med rörelsefrihet. Den är begränsad i början, men han går allt längre sträckor. Han är väldigt van att röra sig, och för honom var den långa väntan på operation närmast olidlig. Han väntar fortfarande på en plats i äldreboende, men snart är det dags. Under de fyra senaste åren har det försvunnit 11 000 äldreboendeplatser. Nu satsas det och byggs igen.

Eva och Janne har tre barn. De längtar efter en reform som inte bara innebär att fastighetsskatten avskaffas utan också att de får frihet att själva avgöra hur barnen ska tas om hand under de första viktiga åren. Vi förde ett kort resonemang om familjepolitiken tidigare, och jag fortsätter gärna den diskussionen nu. Jag tror att detta är en av de absolut viktigaste reformer som den här regeringen kommer att genomföra. Flytta makten från politikerna till föräldrarna!

(Applåder)

Anf. 58 MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Först får jag ge Göran Hägglund en eloge för att han vågar bryta den orange slipskoden i regeringen. Riktigt tjustigt!

Jobb är bättre än bidrag, säger Göran Hägglund. Därför ska vi införa vårdnadsbidrag. Jag får inte och kommer aldrig att få det att gå ihop. Det förslag som man uppenbarligen kommer att lägga fram är en kopia av det som har funnits i Norge. Där blev resultatet att 4 procent av tiden togs ut av män. Där blev också resultatet att man konsekvent drog ned på barnomsorgen. Jag ser fram emot många debatter om detta framöver. Men nu är ju Göran Hägglund socialminister.

I går protesterade landets samtliga pensionärsorganisationer mot regeringen med en gemensam artikel. Det är unikt. De kritiserade regeringens orättvisa politik gentemot pensionärerna. Skattesänkningen gör skillnad på olika typer av inkomster. Pensionen sänks för sjuka och svårt handikappade. Højningen av bostadstilläggen uteblir. Jag instämmer verkligen i den kritiken. Vi vill dessutom se inte minst kompetenssatsningar på personalen, vilka ni har avbrutit.

Jag har två frågor.

Min första fråga är: Vad har Göran Hägglund för besked till landets med rätta ilska pensionärer?

Min andra fråga handlar om individens frihet. Vad ger Kristdemokraterna rätt att VDN-märka kärlek? Vad ger Göran Hägglund rätten att avgöra vilken kärlek som ska få statens godkännande? Håller Göran Hägglund med Alf Svensson om att äktenskapet av biologiska skäl ska vara förbehållet man och kvinna?

Anf. 59 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Herr talman! När det gäller jobb och vårdnadsbidrag tror jag att det är väldigt viktigt att man vågar se tillvaron som den ser ut för många småbarnsfamiljer. Många har väldigt svårt att få tiden att räcka till, att få tillvaron att fungera fullt ut som man skulle önska. Många önskar till-

bringa mer tid tillsammans med sina barn. Många undersökningar visar att det är det allra viktigaste för många småbarnsföräldrar.

Vi vill skapa en större flexibilitet. Jag tror inte att det finns en väg som heter arbetslinjen och innebär att alla ska arbeta lika mycket genom hela livet. Jag tror att det är väldigt viktigt att hitta metoder och vägar för att kunna ge småbarnsföräldrar möjlighet att tillbringa tid tillsammans med sina barn under den tid då de är riktigt små.

Med rätta omhuldar vi alla föräldraförsäkringstiden. Vi tycker att det är jättebra att föräldrar tillbringar tid tillsammans med sina barn. Sedan kommer en magisk gräns. Därefter är det fel, fult, omodernt och korkat – allt vad man vill används i debatten om detta gentemot de föräldrar som vill ägna tid åt barnen även efter föräldraförsäkringstidens utgång. Jag har väldigt svårt att begripa detta.

Jag tror att väldigt många saknar den flexibiliteten. Det sätt på vilket småbarnsföräldrar tar ut föräldraförsäkring visar också att uppfinningsrikedomen är ganska god, för man vill anpassa den till den egna situationen.

Införandet av vårdnadsbidraget ska inte ske på bekostnad av den kommunala barnomsorgen. Tvärtom är det så att vi ska ha en bra kommunal barnomsorg för dem som önskar det, bra alternativa barnomsorgsgivare för dem som önskar det och ett vårdnadsbidrag för dem som önskar det.

Jag ska återkomma till frågorna. Jag tror att landets pensionärer, precis som samhället i stort, är bäst betjänta av att många människor kommer i arbete.

Anf. 60 MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag kanske kan ge lite tid, så att Göran Hägglund kan svara på frågorna.

Jag är inte ensam om att kritisera vårdnadsbidraget som omodernt. Den kritiken finns också långt in i alliansen. En modern föräldraförsäkring och en modern och spännande jämställdhetsbonus är någonting som skulle underlätta för många.

Min kritik mot vårdnadsbidraget kan exemplifieras med följande. En flyktingfamilj bor i ett förortsområde. Kvinnan är hemma; hon kanske inte ens får jobba. Barnen går på språkförskola för att få möjlighet att bli integrerade och lära sig svenska. Om mamman lockas eller tvingas till att plocka ut vårdnadsbidraget får inte barnen gå kvar på språkförskolan. Hur hjälper det jämställdheten?

Anf. 61 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Herr talman! Nej, Mona Sahlin är inte ensam om att rikta kritik mot idén med vårdnadsbidrag. Men det är heller inte så att jag är ensam om att förorda ett vårdnadsbidrag. I mätning efter mätning är det en majoritet bland föräldrar och människor i stort som stöder vårdnadsbidraget, också bland dem som sympatiserar med Mona Sahlins eget parti. Stödet är extra starkt hos människor med småbarn. Så jag känner mig inte ensam. Tvärtom känner jag att jag står för samma uppfattning som en majoritet av väljarna.

Jag tror att människor har möjlighet att bestämma själva. Även om man kommer från ett annat land kan man tänka själv och avgöra vad som är bäst för den egna familjen och för de egna barnen.

När det gäller frågan om pensionärernas situation vill jag arbeta för förstärkningar för garantipensionärerna. De gör sig förtjänta av detta.

Anf. 62 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Göran Hägglund sade i sitt anförande att politik också handlar om värderingar. Det är inte bara att flytta pengar fram och tillbaka, utan det handlar om grundläggande värderingar. För Vänsterpartiet är principen om allas lika värde en av de allra viktigaste grundprinciperna.

Min fråga till Kristdemokraterna och Göran Hägglund är: Är inte en könsneutral äktenskapslagstiftning som behandlar alla enligt principen om allas lika värde rimlig om man utgår från värderingar?

Kyrkan ska inte ha rätt att diskriminera genom att avgöra om man vill viga samkönade eller inte. Våra värderingar innebär att ingen har rätten att diskriminera någon annan. Det är också en viktig värderingsgrund för Vänsterpartiet.

Det var den ena frågan. Sedan kan jag inte komma ifrån frågan om vårdnadsbidraget. Göran sade i talet att det är viktigt att inte bara plocka ut enskildheter och se på dem utan också se helheten, riktningen och målet.

Jag vill fråga Kristdemokraterna om helheten, riktningen och målet. Vågar man inte se helheten att kvinnorna är de som får ta ansvaret för barnen och uppfostra dem och att kvinnorna betalar med deltid, att kvinnorna får betala för att ansvaret för barnen ligger på kvinnorna med lägre löner och att kvinnorna får betala med lägre pension? Är det inte vad man ser om man ska se helheten, riktningen och målet?

För oss i Vänsterpartiet är målet att alla ska ha samma möjligheter och rättigheter. Man ska dela på föräldraskapet. Barnen är inte könlösa. Både flickor och pojkar ska ha samma möjlighet i livet. Ser man helheten, riktningen och målet leder vårdnadsbidraget helt fel.

(Applåder)

Anf. 63 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Herr talman! Jag vill tacka Alice Åström för att hon ger mig möjlighet att ägna någon stund åt den fråga som också Mona Sahlin tog upp.

Först och främst är alla människors lika värde något som jag tror att vi alla står för. Det har inte med äktenskapsfrågan att göra. Alla människor har ett lika värde. Alla människor är olika men har ett lika värde.

Vi har i Sverige en lagstiftning som bygger på att vi har äktenskap för människor som är av olika kön och registrerat partnerskap för dem som är samkönade. Den ordningen är i sig inte diskriminerande. Det heter olika saker.

Alice Åström antyder här att hon vill tvinga kyrkorna att införa en könsneutral ordning. Det är naturligtvis Vänsterpartiet fritt att vilja göra. Vi kommer att motarbeta det.

Vi tycker att varje kyrka och varje fri organisation ska ha en möjlighet att själva avgöra hur de själva utifrån sin teologi, sina stadgar och sin filosofi vill utforma det som de själva ägnar sig åt.

När det gäller vårdnadsbidraget är det alldeles uppenbart att Vänsterpartiet inte bara tvångsmässigt vill kvotera föräldraförsäkringen. Det är också ett parti som motarbetar varje form av ökad valfrihet för småbarnsföräldrar.

Man vill ha en form som är tänkt att passa alla. Passar den inte föräldrarna får man använda den mallen ändå. Valfrihet kan leda till att människor väljer på ett annat sätt än vad partistyrelsen tycker är det lämpliga i det enskilda fallet.

Det är en politik som ligger ganska långt ifrån mitt sätt att tänka. Jag tror också att det ligger långt ifrån det sätt på vilket dagens moderna småbarnsfamiljer resonerar.

Anf. 64 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det talas om valfrihet. Valfriheten får kvinnorna betala med deltid, sämre löner, sämre pensioner och sämre förutsättningar på arbetsmarknaden. Det är ingen valfrihet.

För oss i Vänsterpartiet är det tydligt att man måste utforma en familjepolitik och valfriheten så att både män och kvinnor får en möjlighet att kombinera både yrkesliv och föräldraskap.

Valfrihet kan inte vara valfrihet om man säger: Mamman ska ta ansvaret. Valfriheten för barnen är faktiskt att ha möjligheten att kunna välja båda sina föräldrar.

Det är oerhört trångsynt av Kristdemokraterna att inte se verkligheten och helheten. Valfriheten kommer att handla om att kvinnor kommer att tvingas hem och att män kommer att avstå från att ta sitt ansvar.

Valfrihet måste vara att se till att du kan kombinera ditt liv med både barn och yrkesliv. Det är därför vi ska vara för en kortare arbetstid så att både mamman och pappan kan vara både hemma och på arbetet.

(Applåder)

Anf. 65 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Herr talman! Jag tror att vi alla är bekanta med att Vänsterpartiet gärna ser sig som förmyndare för småbarnsföräldrarna och att man inte gärna slår in på en politik som innebär att barnfamiljerna själva får bestämma.

Det är rimligen så att det är föräldrarna själva som själva som känner sina barn bäst och vet vad som är bäst för sina barn. Att Vänsterpartiet har hållningen att man i politiska sammanhang ska styra och ställa in i minsta detalj är bekant, men jag tycker att det är olyckligt.

Vi arbetar för en jämställdhetsbonus som är tänkt att verka i riktning att vi får ett jämnare uttag av föräldraförsäkringen. Det är en väldigt viktig åtgärd. Men vi tilltror föräldrarna själva en möjlighet att fatta sina egna beslut.

Vi tror att det blir bättre på det viset eftersom besluten är anpassade till den verklighet som man lever i.

Anf. 66 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Göran Hägglund om den växande grupp som i dag har det väldigt knapert i Sverige.

Swedbank gjorde för en för en dryg månad sedan i april en undersökning om svenskarnas ekonomiska situation. Mitt i högkonjunkturen och

överflödet för många av oss andra finns en växande grupp som har det mycket knapert och som helt enkelt inte får pengarna att räcka månaden ut. Den här gruppen hade ökat från 18 till 23 procent. Orsaken var att regeringen hade skurit ned för sjuka, arbetslösa och pensionärer. Men gruppen består också av hushåll där människor arbetar men har låga inkomster.

Vad säger du konkret till dessa människor som socialminister som du möter och som har fått kraftiga försämringar? Det är människor som inte längre får pengarna att räcka till och som samtidigt ser att ni med era beslut har gett gigantiska skattesänkningar till en liten grupp människor. Det kan handla om flera hundratusen kronor om året för dem som har det riktigt gott ställt. Det är lika mycket pengar och mer därtill än vad de här människorna kan få som årsinkomst.

Anf. 67 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Herr talman! Det som Peter Eriksson beskriver är någonting som har pågått ganska länge. Vi har ökande klyftor vilka ofta bygger på arbetslöshet. En arbetslös mamma eller pappa med ett eller ett par barn har det ofta väldigt knapert.

Den bästa vägen att angripa det problemet är att fler människor har ett jobb att gå till. Det är vad vi lägger ned mycket möda på. Det handlar naturligtvis också om andra åtgärder för att inte minst barnfamiljer som lever under knappa ekonomiska omständigheter ska få en tillvaro som hänger ihop och fungerar.

Den väg som regeringen har slagit in på går ut på att bryta den utveckling som vi har sett under en lång följd av år. Det handlar om att minska avståndet till arbetsmarknaden för människor som har varit arbetslösa väldigt länge.

Nystartsjobben har nämnts tidigare i debatten. Väldigt många av dem som får den typen av jobb är människor som har varit arbetslösa två år eller längre tid. De får en möjlighet att komma tillbaka till ett arbete och kunna försörja sig själva och sina barn. De får på det sättet en rimlig tillvaro.

Men det räcker inte som lösning. Det fordras säkert fler saker för att kunna förstärka för dem som under en lång tid har kunnat se att deras ekonomiska situation har försämrats.

Anf. 68 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag håller definitivt med. Det räcker inte. De flesta i den här gruppen är inte sådana som står i valet mellan att vara arbetslös och ta ett jobb. De flesta i den här gruppen står inte alls i den situationen.

De flesta i den här gruppen är sjuka och förtidspensionerade som inte kan komma tillbaka till arbetsmarknaden utan mycket stora förändringar. Det är också ensamstående med små barn. Det är familjer som har det väldigt knapert.

Till dem har socialministern inget svar. Eller svaret är rättare sagt: Vi ger till de andra som har det gott ställt, de som har heltidsinkomster och de som redan har det bra. Det är viktigare än att ni får pengarna att räcka månaden ut. Är det det som är svaret?

Anf. 69 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Herr talman! Jag måste ha uttryckt mig väldigt otydligt om det är så som Peter Eriksson tolkar situationen. Alla de åtgärder som vi vidtar syftar till att fler människor ska komma i arbete, att fler människor ska få en möjlighet att försörja sig själva.

Det handlar om en del av de skatteförändringar som görs där vi sänker skatten för vanligt folk som gör att människor får en ekonomisk marginal och naturligtvis också den som är ensamstående med barn. Vi förändrar situationen genom mer kraftfulla satsningar på rehabilitering och att ge människor en möjlighet att komma tillbaka till arbetsmarknaden.

Jag tror att Peter Eriksson ska tala i försiktiga ordalag här. Efter åtta månader har vi inte hunnit göra allting när det gäller en utveckling som Peter Eriksson bär ett ansvar för. Det gäller brister i rehabiliteringen och små möjligheter för människor att tidigare få ett jobb.

Vi försöker återställa detta. Människor ska ha en möjlighet att försörja sig själva. Det ska finnas ett bra skyddsnät för dem som av en eller annan anledning inte kan arbeta.

Anf. 70 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! Vi kan bättre. Sverige kan bättre. Det tror jag nog att de flesta kan se med sina egna ögon utifrån sin egen verklighet. Därför tänker jag inte använda min talartid här i dag åt att berätta vad det är som är fel med regeringens högerpolitik. Det tror jag att ni ändå har fått en bild av under den debatt som har förts hittills. Jag ser att folk märker det här tydligt.

Jag ska beröra framför allt tre områden. Det finns en möjlig annan väg. Vi ser att vi hade kunnat stå här i dag med en kurs vänsterut i stället. Vi hade kunnat stå här och berätta om att vi har gjort omfattande satsningar på den gemensamma sektorn. Vi hade kunnat prata om att nya välfärdsjobb hade initierats och att det var stopp för privatiseringen. Vi hade kunnat säga att vi hade slagit in på en utrikespolitik och en internationell solidaritet med skuldavskrivningar och att vi hade varit en stark röst ute i världen.

Det kunde ha varit så här i dag. Det är en politik som beskrivs som omöjlig, men den förs faktiskt i dag i vårt grannland Norge. Där väljer man en helt annan väg och en helt annan utveckling. Det exemplet visar att man kan vända politiken och använda resurserna till en utveckling i riktning mot rättvisa och välfärd i stället för en politik för ökade klyftor och mindre rättvisa.

Sverige hade kunnat se annorlunda ut. Vi hade kunnat prata om en internationell solidaritet. Vi i Vänsterpartiet tror att det kommer att behövas en vänsterallians i utrikespolitiken för Sveriges historiska engagemang för fred och folkrätt, för alliansfrihet och en självständig svensk utrikespolitik. Vi vet att det finns en stark opinion hos det svenska folket. Vi vet att det finns en opinion för en tydlig svensk röst för fred, nedrustning och rättvisa.

Vi tror att en framtida vänsterallians skulle kunna bygga vidare på de progressiva humanistiska värderingar som finns hos det svenska folket – hos våra egna väljare – i opposition mot den undfallenhet som i dag finns gentemot USA:s krigspolitik.

Vi hade kunnat ha en politik och ett Sverige som för en konsekvent dialog med både palestinier och israeler. Det är enda vägen till försoning i Mellanöstern.

Vi vill höra en svensk stark röst – stark och självständig – i den internationella debatten. Den ska tala om fred, demokrati, folkrätt och humanitet. Vi tror att det är många i det här landet som håller med oss.

Ytterligare en viktig framtidsfråga som flera har berört är miljöfrågan och klimathotet. Det är en fråga som om man inte tar den på allvar egentligen riskerar att suddas ut de politiska olikheter som finns här. Frågan kommer inte att vara hur vi ska fördela resurserna, utan ödesfrågan är: Kommer det att finnas resurser att fördela? Kommer vi att ha en möjlighet att överleva?

Därför är det dags att sluta snacka klimatpolitik nu. Man måste börja agera. I det här fallet välkomnar jag att alliansen och Moderaterna börjar prata miljöpolitik. Vi vill gärna se mer göra än prata. Men vi är en bit på väg. Vi tror att det här är en ödesfråga. Alla är överens om att vi måste åtgärda klimathoten.

Vi från Vänsterpartiet föreslår att Sverige satsar 1 procent av bnp på klimatåtgärder. Vi har lagt fram 100 förslag för miljön. Det är förslag för friskare hav och renare luft. Det är 100 förslag för en långsiktigt hållbar utveckling. Många av förslagen handlar om att minska de klimatpåverkande utsläppen. Vi kommer säkert inte att vara överens om alla förslagen, men vi måste börja genomföra de förslag som vi kan vara överens om.

Vi vill utmana regeringen i frågan 1 procent av bnp. Enligt den förra världsbanksekonomen Nicholas Stern och hans utredning skulle det kosta 1 procent av årlig global bnp att stabilisera de klimatpåverkande utsläppen på en nivå som inte skulle vara så farlig. Vi anser att det borde vara rimligt att ett rikt land som Sverige som faktiskt ligger i framkant i många miljöfrågor avsätter 1 procent av landets bnp. Det skulle vara en klimatförsäkring för framtiden.

Det finns ytterligare ett område som jag vill beröra och som det har talats lite tyst om här i dag är. Vi pratar om alla människors möjligheter till arbete och satsningen på att alla ska ha jobb. Politiken hittills har handlat om skattesänkningar och regelförändringar och att målsättningen ska vara att vi ska minska utanförskapet. Men vi pratar inte om människorna i utanförskapet. Det handlar om de psykiskt sjuka människor som i dag lever ute i samhället och som inte får tillräckligt stöd och tillräcklig hjälp. Det handlar inte bara om landstinget. Det handlar om kommunerna. Det handlar om allas vårt ansvar.

Vi pratar mycket om psykiatri. Vi pratar mycket om vikten av stora satsningar varje gång det sker ett vansinnesdåd. Men sedan blir det ganska tyst. Vi har ett samhälle – ett rikt samhälle – som inte prioriterar att göra de stora satsningarna på de människor som har de största behoven och som kanske inte alltid är kapabla att själva åstadkomma förändringen. Detta borde vara det mest grundläggande och egentligen prioriteras före skattesänkningar för dem som har villor eller förmögenheter.

Jag vill också prata om de människor som lever papperslösa i Sverige. I går fattade Nederländernas regering ett beslut om amnesti för de 30 000 illegala flyktingar som finns i Nederländerna och även till familjemedlemmar som har kommit dit före december förra året. Det var

bara två partier som röstade emot – det högerextrema partiet och det liberala partiet i Nederländerna.

Ett land som var känt för sin främlingsfientliga politik kunde byta kurs och kunde fatta ett beslut som ger flyktingar en trygghet. Det borde vara ett rimligt beslut att kunna fatta här i Sveriges riksdag – i ett rikt demokratiskt land med långa traditioner av internationell solidaritet. Jag hoppas att Sverige ska ha modet och även medkänslan för att fatta samma beslut som man gjorde i Nederländerna.

Det viktigaste med vår politik och med hur vi vill förändra Sverige handlar om att vi inte missunnar de rikaste att få det bättre. Det handlar om hur vi vill använda våra gemensamma resurser. Det är inte så att vi missunnar männen en skattepolitik som skulle omfördela från kvinnor till män. Vi riktar inte detta mot männen, utan vi vill ha en skattepolitik där man omfördelar från höginkomsttagare till låginkomsttagare och från män till kvinnor. Ni förändrar skattesystemen så att omfördelningen går åt andra hållet.

Vi missunnar inte dem som bor i villor i Danderyd sänkt fastighets-skatt. Det handlar om att vi hellre skulle använda pengarna till sex timmars arbetsdag. Det är en reform som hade förändrat och omfördelat mellan män och kvinnor, möjliggjort ett mer jämställt hemarbete och skapat ett bättre liv för de människor som jobbar och som i dag har svårt att få pusslet att gå ihop.

Det är inte så att vi inte ser att det skulle vara lättare för företag att anställa om man sänker arbetsgivaravgifterna eller förändrar arbetsrätten och skapar osäkra anställningar. Det handlar om att vi vill prioritera och ställa oss på de anställdas sida. Vi vill stärka fackens roll och arbetsrätten. Vi vill kämpa för en politik där alla människor som behöver kan få det bättre. Det är vänsterpolitik. Det är en möjlig politik att driva. Sverige kan bättre än i dag.

(Applåder)

I detta anförande instämde Torbjörn Björlund, Josefin Brink, Rossana Dinamarca, Marie Engström, Egon Frid, Wiwi-Anne Johansson, Jacob Johnson, Hans Linde, Elina Linna, Lars Ohly, Eva Olofsson, Lena Olsson och LiseLotte Olsson (alla v).

Anf. 71 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Alice Åström deltar för Vänsterpartiet i den här debatten i dag. Det kan sägas vara en representant för det som Vänsterpartiet inte blev. Alice Åström var den ordförande som Vänsterpartiet inte valde i en tid när det ordförandevallet såg ut att spela roll. Det är testuggarna, kommunisterna, de som varit på skolor och lärt sig hur renodlad marxism ska se ut som styr och bestämmer. Jag tror att Alice Åström står för något annat. Jag tror att hon står för den del av Vänsterpartiet som inte är så testuggande och renlärt kommunistiska utan som mer känner ett engagemang för människor som är utsatta och har haft det svårt i livet och får stå tillbaka.

Därför reagerade jag redan tidigare i en replikväxling där Alice Åström verkade ta väldigt lätt på att vi kanske har kommit en ganska god bit nedåt när det gäller att minska det svenska utanförskapet och sade att

det inte var tillräckligt bra. Låt mig bara uttrycka en viss förvåning för det synsättet.

Vi har ibland pratat om en miljon. När det handlar om människor som står utanför arbetsmarknaden, som inte jobbar alls eller så mycket som de skulle vilja, har Moderaterna sagt att det handlar om upp emot en och en halv miljon människor och kanske till och med mer än det.

Jag tror att det är viktigt av flera skäl att göra vad vi kan för att få så många av dem som möjligt att komma i arbete och stå på egna ben. Det är viktigt dels därför att vi inte kommer att lyckas att få in alla på arbetsmarknaden, dels därför att mycket stora grupper kommer att vara kvar utanför arbetsmarknaden. Våra möjligheter att klara deras välfärdssörjning och vara ett bra stöd för dessa människor i ett öppet samhälle är beroende av att så många som möjligt som har arbetsförmåga faktiskt arbetar. Jag förstår inte vilken politik ni har tänkt föra för att åstadkomma detta. Det är precis det vi gör.

Om det är väldigt många människor i arbetsför ålder som inte jobbar, hur ska vi då klara våra ambitioner när det gäller äldre och när det gäller att ha bra skola för barnen? Hur ska vi då få ett samhälle där de här klyftorna minskar? Stå inte och raljera över att vi bryter med det svenska utanförskapet! Förklara hur ni har tänkt att vi ska kunna få fler i arbete! Det har jag inte hört ett ljud om här i dag.

Anf. 72 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det är ganska intressant att höra statsministern och Moderaternas partiledare recensera Vänsterpartiets kongress och Vänsterpartiets val av partiordförande och kommentera vilka falanger den ena vänsterpartisten kan tillhöra eller inte tillhöra. Men jag tänker låta den frågan vila och låta det stå för statsministern.

Det är intressant att alliansen pratar om utanförskapet och om att minska utanförskapet. Man pratar om dessa 110 000 som man, enligt sin egen prognos, kommer att ha uppnått vid den här mandatperiodens utgång. Enligt er egen beräkning går arbetslösheten ned lite grann nu, men den kommer att öka mot slutet.

Jag är väldigt glad över att de här människorna får jobb. Men ni börjar med att försämma för dem som lever utanför. I en tid när vi har en bra ekonomi prioriterar ni sänkningar av förmögenhetsskatten och fastighets-skatten för de rika och slår på dem som lever i utanförskapet. Egentligen finns det en ekonomisk möjlighet att satsa på fler jobb utan att slå på de svagare. Ni ser inte att ni ökar utanförskapet bland dem som inte får jobb. Det gäller den ensamstående, arbetslösa mamman som nu får sänkt inkomst. Hon och hennes barn kommer att sitta i lägenheten och inte ha pengar över till hyran. Där är det inte prat om någon semesterresa. Det är knappt ens prat om att gå på Skansen, för så mycket pengar finns inte. Det utanförskapet ökar med er politik.

För oss handlar utanförskapet inte om siffror eller statistik. Det handlar om livsvillkoren för vanliga människor. För Vänsterpartiet är prioriteringen inte skattesänkningar för de rika utan en satsning på den offentliga välfärden och en satsning på de människor som har det sämst.

(Applåder)

Anf. 73 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Alice Åström förde fram uppgifter om välfärdssatsningar som inte stämmer. Vi satsar totalt 5 miljarder mer på välfärden bara i år. Vi satsar över 10 miljarder mer fram till 2009 jämfört med den majoritet som Vänsterpartiet var en del av före valet. Det sker mycket breda välfärdssatsningar. Jag har också sagt att det är mycket kvar att göra när det gäller svensk välfärd, när det gäller skola, när det gäller psykiatri, som Alice Åström nämnde, och när det gäller omhändertagande av äldre. Det gäller många breda områden som vi sade att ni var blinda för och som kräver en politik för fler i arbete och en politik för att skapa vägar från utanförskap och in på arbetsmarknaden. Det är därför jag inte förstår hur man kan ta så lätt på att det nu faktiskt händer.

Våra prognoser visar snarare uppåt 160 000 i minskat utanförskap, men det avtar mot slutet av mandatperioden. Min slutsats är att vi behöver göra ännu mer. Vi behöver förstå detta ännu bättre och öka våra ansträngningar. Alice Åström verkar inte tycka att vi behöver göra någonting. Det svenska utanförskapet ska förbli lika stort, men du ska känna med dessa människor. Jag tycker inte att det är det bästa sättet att sköta sig i politiken.

Anf. 74 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det är en intressant retorik. Det som är positivt och går bra, att det blir fler jobb, har den nya regeringen åstadkommit. Utanförskapet eller att människor är sjuka och utarbetade står den gamla regeringen och samarbetspartierna för. Den retoriken får möjligen leva under det här året, men jag tror att alliansen snart måste inse att man måste komma bort ifrån det.

Vi vill också skapa arbete. Men vi vill skapa arbete inom den sektor där det behövs, i skolan, i vården, i omsorgen och i hemtjänsten. Vi vill satsa på arbeten i den offentliga sektorn. Ni säger att alla de här tjänsterna behövs, vi har hört det här tidigare i debatten från olika företrädare, men så längre det sker genom avknoppning och görs av att privata entreprenörer är det en framgångsrik jobbpolitik som skapar välstånd. Om vi satsar på den offentliga sektorn där man kan fördela resurserna rättvist är det en felaktig politik. Reinfeldt borde nog fundera på sin egen argumentation.

(Applåder)

Anf. 75 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik:

Herr talman! Alice Åström började med att säga att vi inte pratar internationell solidaritet och att vi skulle göra det. För mig är internationell solidaritet i allra högsta grad att diskutera klimat- och miljöfrågor. Om vi inte tar de frågorna på allvar är det svårt att prata om internationell solidaritet.

Om man granskar oppositionen i det här sammanhanget kan man konstatera att det inte finns någon samlad miljöpolitik. Den är spretigare än någonsin. Den regering som jag tillhör har satsat kraftfullt på miljö- och klimatfrågorna. Nationellt har vi satsat på energieffektiviseringsprogram. Vi satsar resurser på havsmiljö och miljöteknik. Vi har bilbyttarpremien, som jag sade har gett en andel på 16,6 procent i dag. Vi satsar på breda forskningsprogram bland annat när det gäller nya bilmotorer,

effektivare flygmotorer som minskar energiförbrukningen och annan miljöteknik.

Vi satsar också på internationellt samarbete. Jag tror inte att jag har träffat någon delegation från något land som inte vill prata med oss om miljö och energi. USA, Kina och Indien är tre stora länder som vi nu har mycket intressanta diskussioner med. Jag hoppas att snart kunna teckna ett avtal på miljöområdet med den federala delen av USA.

Vi har också framförhandlat ett resultat i EU när det gäller miljö och energi där vi minskar energiförbrukningen, satsar på biobränslen och också ser till att minska CO₂-utsläppen. Då är det intressant att prata om internationellt samarbete. Vad menar Alice Åström och Vänsterpartiet med internationellt samarbete? Ni vill ju gå ur detta samarbete som faktiskt driver på miljöfrågorna internationellt sett och som nu har samlats kring ganska radikala mål!

Frågan är: Om man nu vill ha internationellt samarbete men inte just detta EU-samarbete, hur ska vi då komma fram om vi inte använder EU på detta sätt som är så positivt för miljön?

Anf. 76 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det är ganska intressant att hela miljöfrågan och klimatfrågan helt plötsligt bottnar i att Vänsterpartiet vill gå ur EU! Jag försökte i mitt anförande lyfta fram att det nog är viktigt att vi också försöker enas och genomföra så många förslag som möjligt. Men den utsträckta handen var man tydligen inte beredd att ta, utan det var viktigare att visa att man är bäst i klassen! De enda som förlorar på det är faktiskt klimatet och miljön.

Vad jag ändå tänkte säga om EU-frågan är att vi har varit oerhört aktiva inom EU. Det vet Maud Olofsson väldigt väl. Vi har haft duktiga miljöpolitiker som har jobbat aktivt för miljöförbättringar inom EU. Vad Maud Olofsson också vet är att väldigt många av de miljööverenskommelser som görs inom EU också görs inom mellanstatliga avtal. Det har egentligen inte med EU-konstruktionen att göra, utan det är ett samarbete som är möjligt att genomdriva i alla fall.

Vi är för ett internationellt samarbete över gränserna, i EU och mellan andra länder. Dock är vi också medvetna om att det inom EU också finns en mängd andra intressen som faktiskt motverkar miljöfrågan. Ett exempel är Reach, kemikaliefrågan, som man höll på att förhandla om i evigheter inom EU och som ständigt bara skulle urvattnas för att det då fanns andra principer som var överordnade.

Vi är beredda att driva att klimatpolitiken måste vara överordnad. Därför vill jag ställa en fråga till Maud Olofsson: Antar ni utmaningen med 1 procent av bnp till klimatpolitiksatsningar? Det är faktiskt en försäkring som våra barn och barnbarn kommer att ha glädje av i framtiden.

Antar alliansen den utmaningen?

(Applåder)

Anf. 77 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik:

Herr talman! Jag välkomnar ett nationellt samarbete när det gäller miljöfrågorna. Vi har ju ett antal saker som nu finns i budgeten och som Vänsterpartiet kan vara med och stödja. Havsmiljöstatsningen är en så-

dan, bilbytarpremien, energieffektiviseringen och alla de här sakerna som jag nämner är andra. Jag är glad om vi kan få en bred enighet kring det.

Vad jag ville peka på var kluvenheten som Vänsterpartiet står inför. Ni säger att ni är aktiva i EU-samarbetet för att få fram en bra miljöpolitik. *Fine!* Men varför ska ni då lämna det samarbetet om ni dessutom tycker att ni har nått resultat? Det är det som inte hänger ihop.

Sverige kommer att vara ordförandeland 2009. Vi kommer förmodligen att vara det land som lotsar post-Kyoto in i framtiden. Vi måste ha ett aktivt EU för att kunna förändra på klimatsidan! Sverige gör nu en aktiv insats för att prata med USA, Kina, Indien och alla de länder som står utanför Kyotoprotokollet. Vi anstränger oss internationellt, men det blir helt orimligt om just EU-samarbetet som är pådrivande och ligger i framkant är det som är hindret för denna politik enligt Vänsterpartiets mening.

Anf. 78 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Maud Olofsson hamnar fortfarande i att det är Vänsterpartiets ställningstagande om att gå ur EU som skulle vara hindret för en miljöpolitik. Nej, det är snarare så att vi också ser bristerna inom EU. Man hindrar miljöpolitiken och effektiva åtgärder.

Det är inte bara så att EU enbart består av miljöfrågan. Vi har också militariseringen av EU och det polisiära samarbetet som går mot mer överstatlighet. Det är att flytta beslutanderätt från människor till en elit. Det är att minska demokratin.

Vi tror att en hållbar miljö- och klimatpolitik kommer att behöva alla medborgares stöd och delaktighet. Då tror vi inte heller att en organisation som fråntar medborgarna inflytande och delaktighet kommer att vara den stora lösningen när det gäller miljöfrågan i framtiden.

(Applåder)

Anf. 79 Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Jag har alltid tyckt att detta med att lagstifta om sex timmars arbetsdag är konstigt. Varför ska det vara förbjudet att jobba åtta timmar om det nu finns någon som vill göra det?

Jag har också tyckt att det är konstigt att lagstifta om rätt till heltid. Om det inte finns arbete för åtta timmar, hur ska man då kunna tvinga en arbetsgivare att anställa någon åtta timmar om dagen?

Framför allt tycker jag att det är extremt egendomligt att ha båda dessa ståndpunkter samtidigt! Först vill man tvinga någon att bara jobba sex timmar och sedan ge vederbörande en lagstadgad rätt att jobba heltid. Varför kan vi inte överlåta till individer, arbetsgivare och fack att komma överens om dessa frågor i stället för att lägga de långa politiska näsorna i blöt på detta område?

Jag är inte lika insatt i Vänsterpartiets falangbildningar som statsministern verkar vara, men det är ju lite spännande att Alice Åström kanske representerar någonting annat än det vanliga Vänsterpartiet, så att säga. Därför skulle jag vilka ta upp det som jag också sade i mitt anförande om inställningen till den fredsbevarande insatsen i Afghanistan som Sverige är engagerat i.

Såvitt jag vet har det normalt sett alltid fram till nu varit en fullständig uppslutning bakom de soldater som Sverige har skickat ut på sådana här missioner. Nu har vi dock en stark rörelse inom kulturvänstern som är emot denna insats. Vänsterpartiet har anslutit sig till den. Som jag sade i mitt anförande tycker jag att det är ett oerhört svek mot ett sargat land och ett sargat folk, och jag skulle vilja fråga Alice Åström om hon tycker att det är rätt att Sverige överger Afghanistan.

Anf. 80 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag ska börja med frågan om sex timmars arbetsdag och lagstiftning om detta. Det är ju inte konstigare än att vi i dag har en lagstiftning som säger att heltidsnormen är åtta timmars arbetsdag. Det är inte så att folk i Sverige bara arbetar åtta timmar om dagen om de arbetar heltid och att de inte jobbar någon övertid för att det är fullständigt förbjudet. Det är ju ett absurt resonemang!

Att ändra heltidsnormen från åtta timmar till sex timmar är den process som vi haft vid alla arbetstidsförkortningar. Jag trodde ändå att Lars Leijonborg var så pass kunnig om historien och utvecklingen när det gäller arbetstidslagstiftning att han kände till detta!

Det är inte svårare när det gäller rätten till heltid. Är det sex timmar som är heltidsnormen – ja, då är ju en heltid sex timmar.

Att det ska vara så underligt att säga att människor ska ha rätt att begära heltid! Vad det handlar om är att det är kvinnor som jobbar deltid. Det är kvinnors arbete som är organiserat och uppstyckat i deltider, medan mäns arbeten i stort sett till 98 procent är ordnade så att det är heltidstjänster.

Det är när vi kräver rätt till heltid och att det även ska omfatta kvinnor som det börjar bli bekymmer på arbetsmarknaden. Vi i Vänsterpartiet är dock övertygade om att man kunnat ordna arbetsmarknaden för männen så att de har rätt till heltid och en heltidslön så att de faktiskt kan försörja sig själva är det ingen omöjlighet att också ge kvinnor den rätten. Det borde vara en självklarhet för ett parti som kallar sig feministiskt som även Folkpartiet gör!

När det gäller Afghanistan får jag återkomma till det i nästa replikskifte, för det är egentligen en för stor fråga för att klara av på denna korta tid.

(Applåder)

Anf. 81 Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Om det gäller att förmå arbetsgivarna att organisera arbetet på ett sätt så att arbetstagarna i så stor utsträckning som möjligt får gehör för sina önskemål om en viss arbetstid håller jag naturligtvis med om det. Men när ni marknadsför detta låter det som om arbetsgivare ska tvingas att ha personer anställda timmar som de inte kan finansiera. Det är då det blir ännu en börda på de småföretagare som Vänsterpartiet i sin allians på vänstersidan lagt så många bördor på redan.

Jag tycker att frågan om Afghanistan är viktig därför att det handlar om svenska män och kvinnor som dagligen vågar livet för något som de uppfattar är viktigt och som den svenska staten har bett dem om. Jag tycker att de har rätt att känna att det finns en bred uppslutning kring deras insats.

Anf. 82 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Vi från Vänsterpartiet vet att de soldater som i dag finns i Afghanistan ser de vidrigheter som folket i Afghanistan utsätts för. Jag deltog själv i debatten i kammaren när vi sade nej till att skicka trupp till Afghanistan första gången. Där läste jag upp rapporter från en mängd olika människorättsorganisationer om övergrepp som de svenska soldaternas samarbetspartner utsätter den afghanska befolkningen för.

Vi vill inte överge Afghanistans folk, men vi tror inte att vi får fred och demokrati i Afghanistan med vapen, övergrepp och jakt på terrorister men utan rättssäkerhet.

Vi tror att det bästa stödet till Afghanistans folk är ökade biståndsin-satser, att se möjlighet till utbildning och återuppbyggnaden av landet, i stället för att delta i ett krig som faktiskt river ned landet i stället för att bygga upp det.

(Applåder)

Anf. 83 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Herr talman! Alice Åström och hennes parti har kanske inte varit bäst i klassen när det har gällt att presentera ekonomisk realism. Ändå måste förstås de förslag som läggs fram tas på allvar. Jag skulle därför gärna vilja be Alice Åström utveckla en del tankar kring hur man ska klara av att finansiera Vänsterpartiets vallöfte om ytterligare 200 000 anställda inom offentlig sektor.

Jag undrar också hur man tänker kring sex timmars arbetsdag. Är det så att den som jobbar till exempel inom sjukvården ska se sin lön minskad med 25 procent per månad eller ska lönen vara oförändrad trots att man arbetar mindre och att kostnaden för det offentliga eller för det företag som man är anställd i kommer att öka? Vilka konsekvenser kommer det att få för svensk offentlig sektor? Vilka konsekvenser kommer det att få för företag som tävlar på en internationell marknad?

Anf. 84 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Ska vi fördjupa oss i den ekonomiska politiken vill jag rekommendera Göran Hägglund att läsa vår budgetmotion där vi faktiskt har finansierat vår politik fullt ut till sista öret och där vi också har ett offentligt sparande som ligger på ungefär samma nivå som det sparande regeringen har i sitt förslag.

När det gäller de 200 000 jobben vet vi i dag att behoven är stora inom den offentliga sektorn. Behovet av tjänsterna finns. I dag väljer alliansen att i stället lägga det på hushållsnära tjänster. De äldre ska kunna köpa tjänster som de behöver. Vi vill utveckla hemtjänsten så att man får en rättvis fördelning. I stället för att sänka skatten vill vi satsa dessa pengar, våra gemensamma skattepengar, på den offentliga sektorn.

Vi ser också att den höga arbetslösheten är en kostnad för det offentliga. I stället för att det offentliga betalar ut arbetslöshetsersättning för människor som inte är i arbete samtidigt som behoven finns i den offentliga sektorn vill vi förena dessa två olika budgetposter och få fler arbetstillfällen genom att minska arbetslösheten och satsa inom den offentliga sektorn.

När det gäller sex timmars arbetsdag har vi lagt fram ett förslag om hur man stegvis kan minska tiden för vissa grupper. Lönen ska bibehåll-

las. Vi har inte tidigare haft arbetstidsförkortning i Sverige som inneburit sänkt lön. Det handlar om ökad effektivitet och ökad produktivitet. I stället för att ta ut vinst använder man den till att minska arbetstiden. Det kan man göra i dag med.
(Applåder)

Prot. 2006/07:125
13 juni

Partiledardebatt

Anf. 85 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Herr talman! Hemtjänsten är naturligtvis någonting som ska fungera i Sverige. De äldre ska ha rätt till det som biståndsbedöms. Så ser situationen ut i Sverige i dag, och så ska det vara framöver.

Däremot tycker vi att det ska finnas möjlighet för den som är äldre och som vill köpa något utöver det som kan biståndsbedömas för att göra detta. Uppenbarligen vill Vänsterpartiet använda offentliga pengar till detta ändamål, vilket naturligtvis låter sig sägas, men det finns även många andra saker som Vänsterpartiet uppenbarligen vill satsa pengar på.

I sitt inlägg sade Alice Åström att hon i stället för en sänkt fastighets-skatt skulle vilja använda de pengarna till sex timmars arbetsdag. Men avskaffandet av fastighetsskatten finansieras inom bostadssektorn. De pengarna kan man alltså inte gärna använda för att minska arbetstiden.

Vänsterpartiet är fortfarande skyldiga oss ett besked om hur man tänker sig att öka effektiviteten och produktiviteten, som Alice Åström nu säger, för att kunna betala en begränsning av arbetstiden med 25 procent.

Anf. 86 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Uppenbarligen lyssnade inte Göran Hägglund när jag pratade om att ta steg. Det första steget som vi har finansierat är för vissa grupper inom vården. Där har vi lagt fram förslag om en sänkt arbetstid. Det handlar om en process. Så har vi gjort tidigare. Vi har inte i vårt budgetförslag i år lagt fram att vi ska gå från åtta till sex timmar. Detta är en riktning och en process som kommer att kosta pengar och resurser.

Mitt inlägg om fastighetsskatten handlar om vilken inriktning man ska ha. Jag beklagar om det kunde misstolkas. Om man sänker förmögenhetsskatter, inkomstskatter och fastighetsskatter är det en prioritering av hur vi tar in pengar till staten och hur vi fördelar resurser.

Vi vill fördela och använda resurserna till att minska arbetstiden och förstärka den offentliga sektorn. Vi gör olika val i politiken, och vi tror att Vänsterns väg är den som skapar rättvisa i stället för orättvisa.

(Applåder)

Anf. 87 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga som handlar om vår politik när det gäller barn och vårdnadsbidrag. Alice Åström diskuterade detta med Göran Hägglund tidigare.

Vi är ju ganska överens om kritiken mot vårdnadsbidrag. Jag tror inte alls att det är en modern och bra lösning på barnfamiljernas situation. Människor, särskilt kvinnor, riskerar att hamna i en fälla utan vare sig bra pension eller inkomst i framtiden. Man löser inte heller familjesituationen.

Däremot har vi ett mycket modernare förslag som innebär att vi från statens sida ger ett stöd för att småbarnsföräldrar ska kunna få en sänkt

arbetstid och på så sätt klara en familjesituation med allt vad det innebär. Man ska hinna med städning, tvätt, handling och att se till ungarna.

Jag har ju förstått att Vänsterpartiet gillar sänkt arbetstid och jämställdhet. Vårt förslag är att kunna ge det både till mamman och till pappan, till båda föräldrarna. Men här har Vänsterpartiet inte varit riktigt tydligt, som jag uppfattar det. Jag har lite svårt att förstå varför ni inte skulle gilla den här valfriheten till småbarnsföräldrarna, för det skapar inte en sådan fälla som vårdnadsbidraget gör. Alice Åström kanske kan reda ut det.

Anf. 88 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det är två saker som gjort att vi har varit kritiska. Vi är givetvis alltid beredda att vara öppna och diskutera, men det som gör att vi är kritiska är att vi tror att om vi säger att det är just småbarnsföräldrar som ska ha sänkt arbetstid, att vi tar det steget, kommer vi på sikt att urholka tanken på att det är en förkortad arbetstid som vi generellt vill ha. Då tror vi att vi i stället löser problemet med familjen, att få tiden att gå ihop för kvinnor och för män med barn, tillfälligt och under en kortare period.

Vi vill hellre, och det är det vi prioriterar, förlänga föräldraförsäkringen. Men vi vill också ha en föräldraförsäkring som delas lika mellan män och kvinnor. Det är så vi tror att vi kan skapa en ökad jämställdhet och få en politik som på sikt också förändrar strukturerna i samhället.

Vi är oroliga, även om det är lätt att lockas av Miljöpartiets modell att kombinera sänkt arbetstid med att man också som förälder ska ha mer tid för barnen. Jag tror att man måste titta på helheten, långsiktigheten, vilket mål och vilken riktning, som Göran Hägglund sade tidigare i sitt tal. Då tror vi att det här kommer att vara ett stickspår som faktiskt kan riskera att cementera strukturer i stället för att förändra dem.

Anf. 89 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var en tråkig argumentation, måste jag säga. Jag får lite känslan av att eftersom vi inte får hela revolutionen nu är vi inte för små steg framåt på något område över huvud taget. Det ska vara antingen–eller. Jag tror inte att det gynnar svenska småbarnsföräldrar. Jag tror inte heller att det gynnar diskussionen om sänkt arbetstid att inte kunna ta ett steg först och sedan kanske se fördelarna med det så att andra grupper kan komma efter.

Jag tycker att det här är en fråga där Vänsterpartiet borde fundera och tänka om. Det är ett steg framåt som gynnar många människor. Risken är att Alice Åström och Vänstern står i den bur som Göran Hägglund försökte ställa dem i. Ni är mot valfrihet och mot människor i stället för att vara för, och ni anvisar bara en enda väg, den statliga eller kommunala barnomsorgen.

Anf. 90 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Nej, det handlar inte om antingen–eller. Men jag tror också att det i politiken handlar om att våga titta på vilken riktning förslagen tar. Hur kommer vi att hamna i slutändan? Vad kan det ge för effekter?

Vi har valt att prioritera förlängd föräldraförsäkring. Vi har valt att prioritera att vi får en delad föräldraförsäkring mellan män och kvinnor, för vi tror att det är det som kommer att förändra. Det är det som kommer att ge andra strukturer i framtiden och ge ökad jämställdhet för män och kvinnor.

Vi tror att varje gång man väljer ett stickspår för att lösa en tillfällig situation riskerar vi att det tar längre tid innan vi når målet, och det målet är jag övertygad om att vi faktiskt är överens om. I politiken måste man alltid kunna diskutera och pröva, och jag är övertygad om att Miljöpartiet och Vänsterpartiet inte har diskuterat den här frågan för sista gången. (Applåder)

Anf. 91 PETER ERIKSSON (mp):

Herr talman! Jag tycker att ledamöter som sitter kvar tålmodigt efter denna långa debatt är imponerande liksom tittare och lyssnare där hemma.

Jag tänkte börja med att höja ett litet varningens finger. Den moderat-ledda regeringen har tillträtt mitt i den starkaste högkonjunktur som Sverige har sett på mycket länge. I det läget satsar man på stora och ibland ofinansierade skattesänkningar. Man blåser på ännu mer, trots att jobben redan ökar i snabb takt och att vi faktiskt redan börjar få arbetskraftsbrist i flera sektorer.

Det här är en farlig politik, menar jag, som leder till höjda priser, inflation och höjda räntor. Nästa vecka förväntas Riksbanken höja sin styrrenta, och flera omgångar kommer. Det förväntar sig också regeringen själv. En politik som i förlängningen minskar investeringar och nya jobb kan det här bli, en politik där många riskerar att hamna i en lånefälla, där ökade räntor ställer allt fler på obestånd.

Jag fortsätter med klimatfrågan.

Kunskapen om växthuseffekten och klimatförändringen på grund av den ohejdade användningen av kol och olja har funnits i många år, ja, i decennier. Forskare, oberoende miljörelser och alla gröna partier i världen har därför länge försökt att få politiker runt om i världen att förstå allvaret och nödvändigheten i att ställa om till en hållbar utveckling. Ett ökat välstånd är ingenting värt om det sker på andras bekostnad, på våra egna barns bekostnad eller så att andra länders möjligheter till ett gott liv för sina invånare försämras.

Nu har äntligen kunskaperna nått ut till bredare grupper. I vintras blev klimatfrågan plötsligt omöjlig att förneka längre. FN:s senaste forskarrapport har beskrivits i alla medier. Sternrapporten om de ekonomiska konsekvenserna av att ignorera klimatkatastrofen fick nya grupper att se frågan i ett nytt ljus. Insikten om det ohållbara, kostsamma och destruktiva i den nuvarande samhällsutvecklingen når allt fler. Äntligen! Inte ens rabiata politiker på det här området med starka kopplingar till oljeindustrin, som George W. Bush, kan numera förneka problemet med att vi håller på att förändra klimatet på jorden.

Det är en stor förändring som har skett på kort tid. För mindre än ett år sedan vill jag påminna om att Sveriges oppositionsledare då, Fredrik Reinfeldt, sade att miljön inte är en prioriterad fråga. I partiledardebatten i september drev han med stor frenesi att det är miljöskatterna som är problemet, inte klimatförändringarna.

Nu måste till och med Reinfeldt se ut som om han vill göra något åt utsläppen. Därför har han, handlingskraftig som han är, satt sig i en studiecirkel. Han och regeringen ska lära sig mer. Det kommer att pågå till 2008. Tyvärr innebär varje års försening och dröjsmål en ökad kostnad. Förändringarna behövs nu. Ju längre vi väntar, desto mer kommer det att kosta. Kostnaden för Reinfeldts studieskulder lär i första hand betalas av fattiga människor i fattiga länder.

Det är konkreta förändringar som världen behöver. Vi vet tillräckligt för att agera nu. Fredrik Reinfeldt, Maud Olofsson, Lars Leijonborg och Göran Hägglund! Under många år har ni och era företrädare sagt nej till nödvändiga förändringar. Nu har ni chansen att visa att ni till sist har förstått. Ta den!

Utmaningen efter alla år av försummelse är enorm. Vi måste dock ge ett större handlingsutrymme till utvecklingsländerna. Därför räknar vi i Miljöpartiet med att ett land som Sverige måste minska sina utsläpp med minst 80 procent. Det betyder i realiteten att varje investering nu som går åt fel håll är ett svek mot framtiden. Det gäller både här och i andra länder. Det är dags att bygga om Sverige.

Vi behöver ta krafttag för att väsentligt öka järnvägsinvesteringarna och flytta över en stor del av vägtransporterna till järnväg. Målet bör vara en fördubbling av järnvägskapaciteten. Men den svenska regeringen talar i stället om att stoppa redan planerade projekt. Det är vansinne. Vi måste vara beredda att satsa betydligt mer på det här området i framtiden.

Vi behöver också göra en stor satsning på kollektivtrafik. Målet bör vara att varannan resa i Sverige ska ske med tåg, buss eller annat kollektivt transportmedel i framtiden.

Ekonomiska styrmedel är de effektivaste verktygen för att nå en förändring mot en hållbar utveckling. Det vet vi. Höjda skatter för dem som skitar ned och bidrar till utsläppen är därför nödvändiga. Det finns ingen anledning att vänta. Vi vet att det fungerar. De senaste två åren har till exempel villaoljan nästan helt avvecklats som en följd av höjda oljepriser och de skatter på villaolja som vi har infört. Ekonomiska styrmedel gynnar också effektivisering i både hushåll och industri.

Vi behöver också underlätta så att förnybar energi i liten skala ska få plats på nätet. Enklare och tydligare regler kan göra att en växande del av energiproduktionen sker decentraliserat på tusentals olika ställen ute i hushåll och små företag. Det skapar både jobb och framtidstro samt är effektiviserande. Det blir ett mindre sårbart samhälle förutom en hållbar utveckling.

Vi kan satsa mer på vindkraft. Sverige kan mycket väl om ett drygt decennium producera 30 terawatt el från vindkraften. Det motsvarar ungefär hälften av vad kärnkraften producerar i dag. Det handlar om vilja. En satsad krona på vindkraft ger mer el än en krona på kärnkraft.

Vi behöver bygga om bostäderna. Vi föreslår i vår budgetmotion en stor satsning på miljonprogrammet, som handlar om en halvering av energianvändningen i de bostäder som berörs.

Vi behöver ta till vara solenergin på bättre sätt. Alla nya bostäder bör ha energiaktiva tak så att vi kan få fler lågenergihus utan att det kostar mer.

Vi måste från statens sida ta ett ansvar för att få i gång en ökad produktion av fordonsbränslen från förnybara resurser. En sådan är biogas. Miljöpartiet vill ha en nationell plan för produktion och distribution av biogas över hela landet. Råvaran handlar i stor utsträckning om avfall från reningsverk och företag som inte tas till vara på ett effektivt sätt i dag.

Det finns stora fördelar med att vara steget före. Sverige har goda möjligheter att leda teknikutvecklingen när det gäller energieffektivisering och miljöteknik. Det stärker svensk konkurrenskraft och svensk industri långsiktigt. Men vi behöver också göra det lättare för människor att leva på ett sätt som tar ansvar för det egna beteendet och livsföringen. Nu finns det en vilja och ett engagemang hos många till en förändring. Då gäller det för politiken att våga leverera.

Herr talman! Jag går över till frågan om EU-konstitutionen. Det är synd och skam att regeringen inte har haft vett att försöka påverka EU:s nya konstitution. Socialdemokraterna lade sig en gång i tiden platt pannkaka när de hade chansen. Nu gör ni likadant. Smalare och vassare var slagordet för Centerns EU-politik när det sist begav sig i valet till EU-parlamentet. Jag måste medge att det lät klatschigt. Men nu när ni har chansen att påverka tycks de orden vara glömda för länge sedan.

Lotta Fogde skrev i DN för några dagar sedan: "Acceptansen för ett fetare och klåfingrigare EU är stor. Inte inom ett enda område ifrågasätter regeringen slopandet av medlemsländernas vetorätt. Inte på ett enda område invänder man emot Europaparlamentets utökade makt." Här i riksdagen ser vi samma sak. Det är inte ett pip från vare sig Centern eller regeringen som helhet. Reinfeldt åker ned till Berlin för att få en klapp på axeln av Angela Merkel. Varför har ni valt att agera lydiga knähundar i stället för att vara med och påverka när konstitutionen är uppe till förhandling igen? Det var väl ändå inte därför vi gick med i EU?
(Applåder)

I detta anförande instämde Per Bolund, Bodil Ceballos, Jan Lindholm och Peter Rådberg (alla mp).

Anf. 92 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Vi är bra på arbetsfördelning i regeringen. Maud Olofsson kommer att återkomma till miljö- och klimatfrågorna. Jag ska svara på två av påståendena.

Först var det frågan om EU-konstitutionen. Skälet till att jag och Angela Merkel har haft en bra samtalsstund är att vi är ense om inriktningen på detta. Konstitutionen ska tas ned i format jämfört med tidigare, och den ska inte tillföras långa, nya rader av tillägg till det som var den framförhandlade lösningen, som i sin tur inte var någon gigantisk överflyttning. Vi har talat om ett område där det öppnas för majoritetsbeslut, nämligen brottsbekämpning. I tidigare inlägg i dag har jag sagt att jag tycker att man kan försvara detta av det enkla skälet att det är ett av de områden där det behövs mer kraft i Europeiska unionen för att möta det hänsynslösa internationella brottsmyndighetsbyggda utnyttjandet av människor i Europa. Beskrivningen är helt enkelt felaktig.

Det andra som fick mig att studsa något var det rapsodiska försöket att sammanfatta den ekonomiska politiken. Låt mig vara klar om en sak, nämligen att om vi inte hade gjort det vi gör nu hade vi haft verkliga problem med överhettning i svensk ekonomi. Varför? Jo, därför att den tidigare majoriteten, med Peter Eriksson som en del av den, hade sett till att under valåret genomföra kraftiga finanspolitiska stimulanser – för att prata finansutskottsspråk – det vill säga en rasande massa bidrag och liknande som stimulerade ekonomin så till den milda grad att det hade kunnat gå rätt illa, givet att arbetsmarknaden inte fungerade tillräckligt bra och att inte arbetsutbudet växte.

Vi tar nu ned volymen av arbetsmarknadspolitiska åtgärder och agerar kraftfullt för att öka arbetsutbudet. Det är det som möjligen kyler av en utveckling som annars redan fanns. Det är inte så att den borgerliga regeringen kom och alla började skriva upp sina ränteprognos. Det är en utveckling vi har sett länge. Det är många som under lång tid har pekat på det. Det vi nu gör är att försöka dämpa detta, att inte pressa kapacitetsutnyttjandet så att vi faktiskt ska kunna förlänga denna goda konjunktur.

Anf. 93 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Det är rent struntprat. Det är inte så.

Regeringens finanspolitik i dag handlar om att i stor utsträckning öka utgifterna. Det gäller framför allt nettoeffekten eftersom stora skattesänkningar görs samtidigt. Kostnaderna minskar inte alls i samma utsträckning som de sänkta skatterna ger ökad effekt i samhällsekonomin. Det är helt uppenbart för var och en som ids läsa Finansdepartementets egen budgetproposition. Det bidrar självklart till det läge vi har i dag där Riksbanken antagligen redan nästa vecka kommer att höja räntorna. Det är inte särskilt klokt att förneka det. Då kommer vi att framstå som märkliga bedömare i det läget.

Låt oss återgå till frågan om konstitutionen. Vi har haft träffar med regeringen där inte jag men mina partikamrater har varit med om vad regeringen föreslår och vill göra i samband med konstitutionen. Man har inte ett enda förslag på att göra någon förändring som skulle ta bort något av alla de områden där konstitutionen i dag handlar om att ge mer maktbefogenheter till EU, ta bort vetorätten från enskilda länder och ge EU-parlamentet mer makt. Det är en riktig analys. Självklart är det så. Det vet var och en som har suttit med i EU-nämnden och alla journalister som har lyssnat på vad statsministern har sagt efter mötena.

Anf. 94 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Den ekonomiska politiken är trots allt viktig. Den är grunden för att bygga goda förutsättningar framöver. Här sägs nu häpnadsväckande saker. Sverige har just nu en utveckling framför sig med sjunkande skattetryck, kraftigt växande överskott i de offentliga finanserna, sjunkande statsskuld och dessutom en växande sysselsättning på den svenska arbetsmarknaden. Det som ligger framför oss är att inte pressa på kapacitetsutnyttjandet så att det möjligen slår över i en sämre utveckling. Det känner vi ett stort ansvar för.

Vi växlar bort från en politik som i mycket var inställd på detta, som höll borta arbetskraft från arbetsmarknaden, som överstimulerade eko-

nomin med det som gjordes via budgeten. Vi har ändrat riktningen bort från detta för att se till att förlänga konjunkturen in i framtiden. Det är vägen bort från det ni var på väg att åstadkomma som vi har anträtt.

Prot. 2006/07:125
13 juni

Partiledardebatt

Anf. 95 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Det stämmer inte heller. I fjol var det en situation med kraftigt minskande arbetslöshet och med kraftigt ökande antal nya företag. Utvecklingen fortsätter därför att vi är mitt inne i en brinnande högkonjunktur. Det är precis då ni har tillträtt. Det är klart att ni kan glädja er åt en sådan utveckling. Det gör jag också. Det är kanon! Men ni måste ta ert ansvar i det här läget i stället för att blåsa på med stora inte fullt ut finansierade skattesänkningar. Därmed bidrar ni till ökade räntor och till ökad inflation och stora problem för många av de hushåll som i dag sitter med lån på sina bostadsrätter och villor. Ni borde dämpa läget och hjälpa till så att ekonomin och konjunkturen kan hålla lite längre. Men ni gör inte det.

Ni är ivriga att genomföra alla förändringar nu eftersom ni är i ett taskigt opinionsläge. Vi leder med många procent i nästan varenda mätning. Det tror jag är bakgrunden till att ni inte riktigt fullt ut tar det ansvar som man måste kräva av en regering.

Anf. 96 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik:

Herr talman! Självklart driver Miljöpartiet på i miljöfrågan. Men när Peter Eriksson säger att ingenting händer med regeringens politik tycker jag att det finns anledning att redovisa några saker.

Den ena är energieffektivisering som vi båda tycker är en viktig åtgärd. Där gör vi stora saker på olika områden. En terawattimme per år kommer basindustrin att spara de närmaste åren tack vare det program som vi har gemensamt mellan basindustrin och staten. Vi försöker också inom den utredning som sitter i dag hitta hur vi kan göra energieffektiviseringar inom företagen, inom transportsektorn, inom bostadssektorn. De regelverk som vi har inom bostadssektorn kommer att göra att energiförbrukningen minskar inom det området.

Vi har också resurser till rådgivning för både företag och enskilda runt om i landet för att man ska bli duktigare på energieffektivisering.

När det gäller det förnybara ser vi en utveckling som är otroligt positiv. 130 miljarder totalt satsas på energiproduktion och ledningskapacitet. Mycket av det är förnybart. Det är vindkraft, solkraft och kraftvärme. Det är mycket positivt att svensk basindustri finns med och investerar på det här sättet.

Det vi behöver göra är att snabba på handläggningen när vi ska bygga vindkraft och alla andra anläggningar. Det har den byråkrati som ni har ställt till med hindrat under de år som har varit.

I fråga om miljöteknik samlar vi nu svenska företag för att komma ut på exportmarknader. Som jag sade försöker vi teckna avtal med Kina, Indien och USA och ligger långt framme. Den senaste diskussionen med den kinesiska ledningen här var mycket intressant ur den aspekten.

Vi överför kapacitet på elöverföring, vilket innebär att vi inte behöver bygga så mycket utan kan hjälpa varandra. Vi har bilbytarpremien, som har bidragit positivt till förändringen, och vi satsar på forskning på biogas, RME, etanol, svartlut och så vidare. Det händer massor med saker,

och jag kan bara beklaga att Peter Eriksson inte vill se det. Det händer en massa positiva saker som många andra ser.

Anf. 97 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag är medveten om att det fortfarande händer en hel del saker på miljö- och energiområdet i Sverige. Det är mycket tack vare det arbete som vi har bedrivit under en ganska lång tid tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

Det är beslut jag efterfrågar, konkreta politiska beslut som ni fattar. Då kan man inte prata om att samla näringslivet och ha träffar ibland. Det kan låta bra, men det räcker inte. Ni måste kunna fatta politiska beslut som leder framåt. Tyvärr går de flesta beslut som ni tar åt andra hållet.

Ni startade med att säga att ni ska stoppa den gröna skatteväxlingen, ni ska inte fortsätta med den längre. Ni stoppade skatten på flyget som skulle leda till lägre koldioxidutsläpp. Flyget motarbetade den så kraftigt. Så här är det på flera områden.

Dessutom har det varit en stor diskussion om man över huvud taget ska bygga Citytunneln. Det var en stort uppslagen grej från partiledarna i alliansen en kort tid efter valet att ni skulle stoppa Citytunneln och hitta på ett tredje spår. Efter ett halvår insåg ni att det inte var så klokt. Som alla tidigare utredningar visar funkar det inte, utan ni måste krypa till korset och vara med och göra en ombyggnation.

Men det är fortfarande andra stora viktiga järnvägsprojekt som ni pratar om att stoppa i stället för att genomföra. Vi behöver i praktiken satsa mer resurser för att ställa om och bygga om Sverige, inte mindre. Det räcker inte med att titta på. Man måste komma med konkreta politiska förslag.

Anf. 98 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vet inte vad Peter Eriksson läser för dokument. Men det är bara att gå till budgetpropositionen och vårbudgeten. Där ser du de konkreta förslagen. Bilbytarpremien är en effekt av konkreta politiska beslut. Havsmiljösatsningen är en effekt av konkreta politiska beslut, liksom energieffektivisering och miljöteknik.

Jag förstår om Peter Eriksson är blockerad av att alliansregeringen har en kraftfull miljöpolitik. Gläds åt det som sker!

Vi satsar på internationella överenskommelser. Vi har drivit på i EU för ambitiösa mål när det gäller energieffektivisering, det förnybara och när det gäller att minska CO₂-utsläppen. Här sitter Miljöpartiet uppe på läktaren. Ni vill inte det. Ni vill vara någon annanstans och diskutera det.

Vi driver på i EU för ett smalare men vassare EU där miljöpolitiken just är det vassare som EU ska ägna sig åt. Med det kombinerar vi ett samarbete mellan näringsliv, politik och forskning i Sverige för att ligga i framkant. Det kan inte vara någon slump att USA, Kina och Indien vill komma till oss och samarbeta med oss på det här området. De gör det därför att vi är duktiga. Vi bejakar det.

Anf. 99 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Om Maud Olofsson är nöjd med det som händer nu är det värre än jag trodde, betydligt värre. Jag är förvånad över att ni inte i

stället säger att ni bara börjat och gjort lite grann men skulle vilja göra mycket mer. Men det är inte det jag får höra. Du verkar helt nöjd med att ni nästan inte har gjort någonting och lyfter fram en bilskrotarpremie som den stora grej som ska göra Sverige hållbart i framtiden. Snälla någon! Det är i och för inget dåligt förslag, men det är så lite i marginalen att det inte kan påverka i det stora hela.

Jag är inte heller nöjd när du pratar om att vi kan få en energieffektivisering i industrin på en terawattimme om året. Vad är det? Vi måste gå mycket längre. Du verkar inte riktigt ha förstått allvaret i de här förändringarna. Vi måste göra mycket stora resurssatsningar och förändringar i Sverige för att vi ska nå fram till en hållbar utveckling.

Partiledardebatten var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12.46 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 7 juni.

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2006/07:605

Till riksdagen

Interpellation 2006/07:605 Sveriges möjligheter att bevilja flyktingar från Turkiet asyl

av Bodil Ceballos (mp)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 18 juni 2007.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresa.

Stockholm den 12 juni 2007

Justitiedepartementet

Tobias Billström (m)

Enligt uppdrag

Gustaf Lind

Statssekreterare

Till riksdagen

Interpellation 2006/07:606 Sekretessen i samverkansgrupper
av Lars-Ivar Ericson (c)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 15 juni 2007.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresa och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 12 juni 2007

Justitiedepartementet

Beatrice Ask (m)

Enligt uppdrag

Gustaf Lind

Statssekreterare

Interpellation 2006/07:611

Till riksdagen

Interpellation 2006/07:611 Sjukvård till asylsökande och gömda
av Kalle Larsson (v)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 18 juni 2007.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresa.

Stockholm den 12 juni 2007

Justitiedepartementet

Tobias Billström (m)

Enligt uppdrag

Gustaf Lind

Statssekreterare

4 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2006/07:FPM91 Meddelande om olaglig invandring *KOM(2006)402* till socialförsäkringsutskottet

2006/07:FPM92 Gemensam rapport om social trygghet och social delaktighet *KOM(2007)13* till socialförsäkringsutskottet

5 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades

EU-dokument

KOM(2007)301 till socialförsäkringsutskottet

6 § Förnyad bordläggning

Prot. 2006/07:125
13 juni

Föredrogs och bordlades åter
Finansutskottets betänkanden 2006/07:FiU27, FiU22, FiU24 och FiU25
Finansutskottets utlåtande 2006/07:FiU28
Skatteutskottets betänkande 2006/07:SkU19
Skatteutskottets utlåtande 2006/07:SkU21
Socialutskottets betänkande 2006/07:SoU14
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2006/07:SfU12

7 § En anpassad försvarsunderrättelseverksamhet

*En anpassad
försvarsunderrättelse-
verksamhet*

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2006/07:FöU10
En anpassad försvarsunderrättelseverksamhet (prop. 2006/07:63).

I detta ärende hade framställts yrkande enligt 2 kap. 12 § tredje stycket regeringsformen av Britt Bohlin Olsson m.fl. (s, v, mp) om att de i betänkandet framlagda lagförslagen skulle vila i minst tolv månader.

Anf. 100 PETER JONSSON (s):

Fru talman! Nu ska vi diskutera betänkandet *En anpassad försvarsunderrättelseverksamhet*. Jag vill först yrka bifall till våra två reservationer i betänkandet.

Under de minuter jag kommer att ta kammarens tid i anspråk kommer ni att märka att jag har en röd tråd i hela mitt anförande. Den röda tråden är att socialdemokratin sätter Sveriges säkerhet främst.

Den här frågan handlar inte om huruvida vi är för eller emot FRA. För oss socialdemokrater är det tydligt att Sverige behöver Försvarets radioanstalt för att informera oss om omvärldsläget och för att skydda landet och våra fredsfrämjande insatser.

Vi välkomnar en ny lag på det här området. Anledningen till att vi begär vilandeförklaring är att lagförslaget inte tydligt når upp till de integritetsskyddskrav som vi ställer. Åtgärderna är långtgående. Därför krävs det ett långtgående integritetsskydd.

Det finns flera brister i den borgerliga regeringens proposition. Det saknas integritetsskyddskompetens inom alla delar av den nya organisationen. I stället fokuseras det på den tekniska kompetensen, till exempel inom FRA:s integritetsskyddsråd. Det ger en snedvriden bild och tenderar att missgynna de personer som kan utsättas för avlyssningen.

Vi saknar en specifik katalog över vilka hot mot landet det handlar om vid avlyssning av den enskilde. Det rådande läget tillåter i hög grad en godtycklig bedömning som tenderar att missgynna den enskilde. Det minsta man kan begära är att medborgarna vet när de riskerar att utsättas för avlyssning.

Den sammanlagda bilden blir att försvarsunderrättelsesystemet gynnas på bekostnad av den enskilde. Vi socialdemokrater har lyssnat på remissinstanserna och de kunniga inom det här området. Utifrån deras kritik har det tagits fram förslag om att rätta till brister i lagförslaget.

Vi socialdemokrater tog fram tio punkter med förbättringsåtgärder som inriktas mot att förbättra integritetsskyddet. Det var tio seriösa förslag som bemöttes positivt av experterna på området.

Det första förslaget var en förändring av mandatet till ”yttre väpnat hot”. I propositionen står det ”yttre hot”. Det är viktigt att man tar ett steg i taget för att verkligen skapa förutsättningar för den enskildes integritet.

Vi ville utreda om det fanns möjlighet för en domstol att se över tillståndsgivningen för signalspaning. Vi pratar alltså om en utredning här.

Vi ville också utreda hur rättssäkerheten ska kunna stärkas vid regeringens beställning av underrättelse, exempelvis genom yttrande från en domstol.

Vi föreslog att tillståndsgivningen skulle gälla inriktning, beskrivning av behovet, proportionalitetsbedömning samt sökord och vem som är uppdragsgivare.

Vi föreslog ett oberoende organ för efterhandskontroll med judiciell kompetens, integritetsskyddskompetens och parlamentarisk anknytning. Kontrollorganet skulle ha en skyldighet att omedelbart rapportera till riksdagen om det fanns minsta tvekan kring ett beslut från regeringen om signalspaning. Kontrollorganet skulle vidare rapportera till riksdagen minst en gång om året.

Vi föreslog också tydligare regler för hur information som fås vid signalspaning får användas, en katalog över vilka integritetsintrång som får anses vara proportionerliga mot olika syften vid försvarsunderrättelser och en katalog över vad som anses vara av synnerlig vikt för verksamheten och därmed medge signalspaning mot en enskild person.

Vissa av de här förslagen har alliansen inte kunnat bortse ifrån och har därför tagit dem till sina egna. Men det är helheten som skapar integritetsskyddet för individen. Det går inte att lappa och laga i ett lagförslag med sådana uppenbara brister.

Vi hade en förhandling i utskottet som jag tyckte var konstruktiv – jag och Karin Engström – men vi kan tänka efter hur vi beredde förslaget när det gäller försvarsbeslutet 2004. Då hade Försvarsberedningen uppdraget att verkligen analysera konsekvensen av den förändring till ett insatsförsvar som vi ville ha. Man jobbade intensivt, och vi kom över blockgränsen överens om en inriktning. På samma sätt jobbade vi konstruktivt i vårt utskott.

Men när vi kom till själva beslutet här i kammaren tog alliansen sitt pick och pack utifrån mer resurser för internationella insatser. Det tyckte jag var jättesynd. Det var den första bristen när det gäller att hitta blocköverskridande överenskommelser på detta viktiga politikområde.

Jag tycker när det gäller den diskussion som har funnits att vi nu släpper den förutsättning och inriktning som har varit för svensk försvars- och säkerhetspolitik. Det stämmer inte med den om man utgår från den diskussion och debatt som vi hade här. Det är en mycket större fråga som gäller hela Försvarsmaktens utveckling och inriktning. Jag tycker att det var olyckligt.

Vi behöver inte stressa igenom det här viktiga beslutet. Om det visar sig att alliansen inte går med på vårt förslag till förändringar – det verkar som att det blir så – är det ert fulla ansvar att säkerställa att Sveriges behov av underrättelse tillgodoses utan att integritetsskyddet kränks.

I detta anförande instämde Mats Berglind, Michael Hagberg, Peter Jeppsson, Åsa Lindestam och Ulrica Messing (alla s).

Anf. 101 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! När vi i dag debatterar propositionen *En anpassad försvarsunderrättelseverksamhet* är det en stor och viktig debatt. Det är en debatt som handlar om alliansfrihet, neutralitet, hur vi inom Försvarsmakten och inom det svenska försvaret ska kunna skaffa oss underrättelser och inte vara beroende av underrättelsetjänster i andra länder. Det är en viktig fråga, och det går inte att bortse ifrån att det finns ett starkt behov av att ha en egen underrättelsetjänst.

Därför är det ganska sorgligt att vi står i det läge som vi gör i dag i Sveriges riksdag. Vi har fått en proposition som har en mängd brister när det gäller skyddet för den personliga integriteten. Det är brister när det gäller rättssäkerhet. På många områden är det tyvärr ett hafsvverk där man inte har analyserat konsekvenserna av de förslag som man lägger fram.

Vi såg bristerna i propositionen. Man lät kontrollen ligga under FRA från början. Det var inte en oberoende instans som skulle stå för kontrollen. Man hade inte gjort avvägningar i fråga om vad detta kunde innebära när det gäller yttrande- och tryckfriheten, gränsdragningarna och problemen när det gäller meddelarfriheten. Man hade inte tittat på vad frågan om advokatsekretessen skulle kunna innebära. Det var alltså ett hafsvverk på väldigt många områden. Och det går inte att bara se denna proposition som ett enstaka fall, en enstaka proposition.

Fru talman! Jag måste faktiskt säga att under behandlingens gång och under debattens gång, då kritik har riktats mot förslaget, och den kritiken har varit hård, från Advokatsamfundet, från åklagarväsendet, från polisen och från Säpo, har det skett förbättringar. I det förslag som ligger i kammarerna i dag har det införts flera rättssäkerhetsgarantier. Det har blivit en tydligare gränsdragning i fråga om vem som ska ge tillstånden, vem som sedan ska kontrollera att tillstånden faktiskt har följts och att man inte har gjort ett övertramp.

Men, fru talman, det räcker inte. Om man ser detta förslag tillsammans med många andra ser man att frågan om skyddet för den personliga integriteten och frågan om rättssäkerhet är frågor som har kommit på undantag.

Rätten till respekt för privatlivet är faktiskt en mänsklig rättighet och en förutsättning för demokrati. Och det är just skyddet av demokratin och individen som gör att vi faktiskt vill ha ett försvar och som gör att vi vill ha en försvarsmakt som också har en underrättelsetjänst. Det är för att skydda viktiga värden. När man då inte klarar av att göra en avvägning mellan medlen för att skydda dessa värden och skyddet och rättigheterna för den enskilda individen, då har man faktiskt missat hela poängen.

Fru talman! Jag sitter också i Integritetsskyddskommittén. Det är en väldigt intressant kommitté, och det är många år sedan vi, faktiskt tillsammans med Moderaterna, började driva kravet på att tillsätta en sådan

kommitté. Gun Hellsvik och jag krävde gång på gång i debatterna i kammaren, mot bland andra Socialdemokraterna, att vi var tvungna att tillsätta en kommitté som i ett helhetsperspektiv såg över integritetsfrågorna och skyddet för den enskilda individen. Det går nämligen att genomföra lagstiftningsförändringar – en här och en där – och säga att man skapar tillräckliga rättssäkerhetsgarantier och har argument för varje enskilt förslag. Men man saknar en överblick över effekterna för den enskilda individen. Hur långt skyddar vi den enskilda individen?

Efter ett par år fick vi ett genomslag, och kommittén tillsattes. Integritetsskyddskommittén har nu kommit med ett delbetänkande. Den första uppgiften som vi gjorde var att granska lagstiftningsarbetet och huruvida man i det hade tagit hänsyn till den personliga integriteten, huruvida man hade tagit hänsyn till regeringsformen om proportionalitet, effektivitet och behov och hur man hade kunnat våga dessa tre saker mot varandra eftersom vi är skyldiga att göra det i den här kammaren när vi bedriver lagstiftningsarbete. En helt enig kommitté, från Moderaterna till Vänsterpartiet, stod bakom delbetänkandet. Och det som vi kunde konstatera var att skyddet för den personliga integriteten inte är någonting som har stått högt på dagordningen under de senaste åren. Bristerna i lagstiftningen har varit påtagliga.

Vi konstaterar också att det inte fungerar att i efterhand, när man inte har gjort analysen, kasta in små rättssäkerhetsgarantier och att i efterhand säga: Oj, här går vi nog in på den personliga integriteten, och här får vi nog se till att vi skapar något organ som kontrollerar att detta inte missbrukas.

Tyvär är det detta som har hänt med denna produkt. Många av förslagen är bra, men de är inkastade i efterhand under hårt tryck. Det finns fortfarande ingen grundläggande analys i betänkandet där man har gjort de avvägningar som vi som lagstiftare enligt grundlagen är skyldiga att göra.

Fru talman! Det finns fortfarande stora brister i förslaget. Förslaget om att utvidga FRA:s mandat till att handla om yttre hot i stället för yttre militära hot är en stor utvidgning. När det gäller yttre hot talar vi om den nya säkerhetspolitiska hotbilden. Där nämns miljöhoten, oljeutsläpp, internationell brottslighet, terrorism, vapensmuggling, människosmuggling, människor på flykt, flyktingströmmar. En mängd frågor räknas upp, och man säger att detta är det nya säkerhetspolitiska läget. Men man har inte klarat av att göra avgränsningen mellan militärens uppgifter och den polisiära uppgiften. Försök har gjorts. En del förändringar har gjorts. Men det är fortfarande inte tillräckligt.

Fru talman! Från Vänsterpartiets sida menar vi att man måste sätta in detta förslag i ett sammanhang med annan lagstiftning. Det handlar inte bara om Försvarets radioanstalt och deras möjligheter. Det handlar om vår uppgift som lagstiftare. Det handlar om respekten för grundlagen. Det handlar om respekten för den enskilda individen.

Jag skulle gärna från denna talarstol vilja höra om de borgerliga företrädare som står bakom detta med gott samvete kan säga till svenska folket: Vi har gjort den fullständiga analysen. Vi har gjort en proportionalitetsbedömning, en effektivitetsbedömning, en behovsbedömning, och vi har gjort avvägningen. Vi har analysen, och vi kan med gott hjärta och med gott samvete säga att detta är gjort.

I betänkandet sägs det på flera ställen från utskottets sida att man har gjort skärpningar på flera områden. Men utskottet kan inte heller utesluta att det kan behövas fler rättssäkerhetsåtgärder framöver eller att nya åtgärder kan behöva vidtas.

Det är bra att man är positiv till att alltid förstärka rättssäkerheten. Men jag ser det som ett tecken på att man även från den borgerliga majoriteten har sett de brister som finns.

Från Vänsterpartiets sida anser vi att det är orimligt att man fattar beslut om en lagstiftning som på ett så genomgripande sätt möjliggör en avlyssning och en övervakning av människor, även svenska medborgare. Även om vi säger att detta ska handla om utländska förhållanden, står det tydligt för var och en som läser i betänkandet att det inte kommer att undvikas att det handlar om svenska medborgare. Det kan inte undvikas att det handlar om svensk kommunikation.

Återigen: Skyddet för yttrande- och tryckfriheten och för meddelarfriheten är en så viktig demokratisk grundläggande princip som vi i Sverige är stolta över och som vi med stolthet visar på när vi kritiserar de brister som finns i andra länder. Inte ens där har vi klarat av uppgiften.

Det som sägs i betänkandet är att om sådana uppgifter kommer in vid inhämtningen ska de omedelbart förstöras. Om så inte skett ska den kommitté som granskar att tillstånd och regelverk följts beordra att informationen förstörs.

För mig är det här inte tillräckligt. Kunskapen och vetskapen – att man redan läst kommunikationen och att denna redan är avlyssnad är ju nödvändigt för att det ska gå att bedöma om den faller under just den här lagstiftningen – kommer att finnas och riskerar att bli använda även om uppgiften i sig blir förstörd. En sådan analys saknas fullständigt i det här förslaget.

Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 2 under punkt 1 innebärande avslag på propositionen. Men för tydlighetens skull vill jag också säga att vi om avslagsyrkandet inte går igenom och propositionen antas av riksdagen har ett förslag om bordläggning, om att förslaget får vara vilande under ett år.

Anf. 102 PETER RÅDBERG (mp):

Fru talman! Det har behövts många hundra år av politisk kamp för att bygga upp ett samhälle med rättssäkerhet och med respekt för individens integritet, något som det dock går mycket fort att avveckla.

Den grundläggande fråga som den här debatten handlar om är om vi vill ha en stat med obegränsad rätt och möjlighet att övervaka och avlyssna allt som vi gör.

Vi minns alla vad som hände för cirka tio år sedan då staten på ett omänskligt sätt bokstavligen förstörde många människors liv genom Säpos spaningar på oskyldiga människor. Det ledde fram till en av vår tids största skandaler. Det jag nu pratar om är svensk nutidshistoria och något som inte får hända en gång till.

Det lagförslag som nu ligger på våra bord ger regeringen och myndigheterna obegränsad rätt att avlyssna medborgare när det gäller e-post, telefon, mobiltelefon och sms. Det finns inga definitioner eller begränsningar utan bara det vaga begreppet ”yttre hot”.

Propositionen ger rätten att tolka vad som menas med just ”yttre hot”. I praktiken är det försvarsministern som ges befogenheter att övervaka och tolka detta. Det anser jag är helt oacceptabelt i en rättsstat. Regeringen kan avlyssna vem och vad den vill. Det behövs ingen domstols eller myndighets godkännande.

Miljöpartiet delar de farhågor som Säkerhetspolisen, Amnesty International med flera uttrycker – att den föreslagna beskrivningen av nya hot är så vag att det inte går att förutse vilka företeelser som kan komma att bli föremål för verksamhetens intresse.

Jag vill återge vad Advokatsamfundets generalsekreterare Ann Ramberg säger: Jag vill understryka att det här är mer omfattande än vad man tillåter i George Bushs USA. Där har man infört en skyldighet att gå till domstol när man ska ägna sig åt signalspaning.

Det är dock något som den borgerliga regeringen och försvarsminister Mikael Odenberg tar ganska lätt på.

Jag vill också när jag ändå är i gång återge vad Oscar Swartz – skribent, IT-veteran och författare säger. Han säger nämligen att det tekniska system som regeringen vill installera – alltså en statlig superdator – hanterat av Försvarets radioanstalt, FRA, de facto kommer att avlyssna hela svenska folket.

Vad diskussionen egentligen handlar om är vilken information som systemet ska låta superdatorn dra ut och spara samt procedurerna för att hantera detta. Försvarsministern vet att det när systemet väl är på plats räcker med att ändra några programrader för att det ska vara möjligt att dra ut och spara annan information.

FRA-lagen inleds så här: Försvarsunderrättelseverksamhet skall bedrivnas till stöd för svensk utrikes- och säkerhets- och försvarspolitik samt i övrigt för kartläggning av yttre hot mot landet.

Man ändrar alltså skrivningen från, som vi tidigare talat om, ”yttre militära hot” till ”yttre hot”, vilket nu inkluderar allt från flyktingströmmar till räntespekulationer och, sannolikt, fildelning.

Vad betyder ”yttre hot”?

Den generella avlyssningen av svenska folkets telefon- och e-posttrafik är ett sådant kliv bort från rättssäkerhetsprincipen – att enbart enskilda brottsmisstänkta ska kunna utsättas för integritetskränkandet – att detta är att se som ett paradigmskifte i svensk rättshistoria.

Om man lägger fram ett förslag om att inskränka denna rättighet för våra medborgare är det rimligt att kräva att regeringen *motiverar* varför just den här nya lagen ska införas. Men i propositionen finns det ingen rimlig motivering till att man ska ha just de här åtgärderna.

Bevisbördan måste ligga på den som vill ha rätten att avlyssna i vårt privatliv. Regeringen måste konkret berätta vad den vill skydda oss från och hur denna avlyssning skulle kunna vara till hjälp med detta.

Det handlar om att sätta sig över rättigheter som är skyddade både i Europakonventionen och i regeringsformen och som är grundläggande medborgerliga rättigheter.

Både den tidigare regeringen och den nuvarande regeringen har valt att bortse från den pågående parlamentariska utredningen om situationen vad gäller den personliga integriteten – Integrationsskyddskommitténs slutsatser.

Det är därför, oavsett politisk inställning, högst förvånande att man i fråga om regeringens proposition inte väljer att invänta kommitténs slutsatser.

Nu är Cecilia Malmström inte här i kammaren. Man ska kanske inte prata om dem som inte är närvarande i kammaren. Men Cecilia Malmström, vår EU-minister, har gjort ett tappert försök att ge en förklaring just till att hela svenska folket skulle avlyssnas. Hon säger: Ingrepp i den personliga integriteten måste vägas mot ändamålet. Framtidens säkerhetspolitik måste därför inrikta sig på att arbeta förebyggande mot ett brett spektrum av hot, med terrorism som det kanske mest påtagliga exemplet.

Hon nämner till exempel terrorhändelserna i London och det som hände i Madrid. I samma andetag säger hon att det inte finns någon hotbild mot Sverige. Också för mig som liberal är det självklart att se till att ett förslag som detta inte kränker den personliga integriteten, säger hon.

Men det är väl precis det som propositionen handlar om. Cecilia Malmström verkar inte ha förstått vad den här lagstiftningen går ut på. Det känner jag i den här debatten – man vill ha kakan och samtidigt äta den.

Remissinstanserna skrev att de ville ha ett klagörande om gränsdragningen mellan vad polis, säkerhetspolis och försvarsmyndigheter ska göra. Detta avfärdas kategoriskt av regeringen utan närmare förklaring. Dock finns det en kort beskrivning på s. 17 i propositionen. Där finns det en beskrivning av vad man vill övervaka. Bland annat nämns terrorismen. Det står också att man ska övervaka grov internationell brottslighet. Men det är ju rent polisiära uppgifter.

Jag måste också citera vad som står på s. 17 i propositionen:

”Det finns också en rad andra fenomen som kan påverka Sveriges säkerhet negativt och i vissa fall få säkerhetspolitiska konsekvenser. Hit hör t.ex. olika typer av försörjningskriser, ekologiska obalanser, miljöhot, etniska eller religiösa konflikter, stora flykting- och migrationsrörelser samt ekonomiska utmaningar – – –. Snabba, effektiva och samordnade åtgärder från statsmakternas sida för att möta denna typ av hot eller påfrestningar kan i många fall underlättas av den förvarning ... som en effektiv underrättelseverksamhet kan bidra med.”

Fru talman! Det betyder i klartext att FRA ska ägna sig åt alla stora nationella och internationella politiska frågor som över huvud taget finns och diskuteras i dag. Den texten på s. 17 är helt enkelt makalös.

Är det här uppgifter som FRA och Sverige ska syssla med? Är avlyssning den rätta metoden för att till exempel lösa miljöhoten, som det står på s. 17?

Det jag framför nu är det som står just i propositionen och det som vi ska förhålla oss till. Men majoriteten kommer säkert med största sannolikhet att göra sin egen tolkning och säga att det här inte kommer att hända och så vidare. Men jag läser vad som står i lagtexten, om det skulle gå igenom, och det är det som jag tycker är intressant.

Jag är ändå mycket glad över att oppositionen har gjort gemensam sak och att vi kan bordlägga just den här propositionen, som innehåller många brister, i minst ett år.

Försvarsministern har försvarat förslaget med att avlyssning endast gäller den Internettrafik som passerar våra gränser. Men då berättar han

inte att en stor del av den norska och 90 procent av den finska trafiken nästan alltid går via Sverige. Han berättar inte heller att huvuddelen av den inhemska svenska Internettrafiken också via servrar i utlandet passerar landgränsen innan den går fram.

Fru talman! Jag måste avslutningsvis kommentera begreppet terrorism. Efter den 11 september 2001 är det helt legitimt att komma med nästan vilka förslag som helst i terrorismens namn.

Övervakningar på våra flygplatser där man inte ens får ha med sig en deciliter cocacola eller en fotfil för att det kan räknas som en säkerhetsrisk. Det är inte på det sättet vi ska bekämpa terrorismen.

Men att hotbilden har blivit större i och med att Sverige åtagit sig att delta i den internationella kampen mot terrorismen är helt klart. När Sverige inte är hotat av terrorism ska vi införa en övervakning av hela Sverige för att det finns länder som för en självdestruktiv utrikespolitik. Att regeringen handlar på det här sättet skyddar inte vårt lands självbestämmande. Det är att ge upp självbestämmandet.

Jag yrkar bifall till de två reservationerna.

Anf. 103 KARIN ENSTRÖM (m):

Fru talman! Det är andra gången som vi står i kammaren och debatterar den här frågan, och vi kommer säkert att få tillfälle att göra det igen. Det har varit en lång resa, som förmodligen inte är slut än.

Debatten om en förändrad försvarsunderrättelseverksamhet och om lagen om signalspaning har innehållit och innehåller många överdrifter och en hel del felaktigheter. Ibland har det känts som att man inte har velat diskutera innehållet i propositionen utan mest vädrat sina egna förutfattade meningar eller hävdat gamla revir.

Samtidigt vill jag säga att det är bra att vi har haft och har en debatt. Det är nödvändigt, för det här är en svår och viktig fråga. Men det är också en fråga där vi hade hoppats på stöd av Socialdemokraterna, riksdagens största parti. Tyvärr nådde vi inte ända fram.

Fru talman! Jag skulle för tydlighetens skull vilja börja med att förklara vad som föreslås och varför.

Ärendet handlar i huvudsak om två saker. Det första är en utökning av för vilka ändamål försvarsunderrättelseverksamhet får bedrivas. Det andra är en ny lag om signalspaning som gör det tillåtet att spana i tråd eller kabel – det är samma sak – och som reglerar hur signalspaningen får gå till och hur den personliga integriteten ska skyddas.

Ändringarna innebär att mandatet för försvarsunderrättelseverksamhet anpassas från yttre militära hot till yttre hot och att det uttryckligen anges att verksamheten endast får avse utländska förhållanden. Jag återkommer till detta. Gränsdragningen mellan polisiär verksamhet och försvarsunderrättelseverksamhet förtydligas.

Lagen om signalspaning, som är den andra delen, omfattar signalspaning för försvarsunderrättelseändamål oavsett om signalerna befinner sig i etern, det vill säga luften, eller i tråd. Förslaget innehåller flera regler till skydd för den enskildes integritet. Signalspaning får ske endast efter inriktning från regeringen och berörda myndigheter. Ett särskilt tillståndsförfarande föreslås för myndigheternas inriktningar. Förslaget innehåller också regler om när uppgifter ska förstöras och hur rapportering ska ske. Verksamheten ska kontrolleras i särskild ordning, och det ska

vara möjligt för kontrollmyndigheten att besluta att inhämtning ska upphöra och att inhämtat material ska förstöras.

Varför behövs försvarsunderrättelseverksamheten? En del av debatten handlar naturligtvis om det. Vad är behovet?

Dagens säkerhetspolitiska hot, eller hot som kan få säkerhetspolitiska konsekvenser, är av en helt annan karaktär än vad de var under det kalla kriget. Hoten är ofta gränsöverskridande, asymmetriska, icke-militära och kan komma från icke-statliga aktörer. Syftet med hela försvarsunderrättelseverksamheten är att ge stöd för bedömningar och beslut avseende svensk utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik, att bidra till det svenska deltagandet i internationellt säkerhetssamarbete och att samverka med underrättelser för att stärka samhället vid svåra påfrestningar i fred. För att kunna göra detta behöver man kunna kartlägga yttre hot mot landet.

Varför behövs då möjligheten att få signalspana i tråd? Var det inte bra som vi hade det? Vi spanar i etern och ingen annanstans.

Teknikutvecklingen har gjort att en allt mindre del av signaltrafiken går i etern. Dagsnoteringen är att mindre än 5 procent av all trafik går i etern och all övrig trafik går i tråd. Det är mycket billigare nu för tiden. Det innebär att vi i dag riskerar att missa mer än 95 procent av signaltrafiken när det gäller att inhämta underrättelser. Teknikutvecklingen i sig gör det alltså nödvändigt att skapa en teknikneutral signalspaningslag.

Men det här är svårt, därför att all typ av spaning kan innebära intrång i den personliga integriteten.

Vi i alliansen och utskottet har lyssnat på den kritik som har framförts, och vi har deltagit i intern debatt och i den offentliga debatten. Vi har lyssnat på konstitutionsutskottet och justitieutskottet, både muntligt och genom de yttranden som vi har fått till utskottet. Av allt detta har vi tagit intryck.

Det gör att vi i betänkandet föreslår att regeringens förslag kompletteras med ytterligare ett antal konkreta rättssäkerhets- och kontrollmekanismer på fem punkter:

1. Uppräkningen för vilka ändamål signalspaning ska få bedrivas, den så kallade katalogen – den återkommer jag till. Det är också den som innebär att det inte alls är obegränsat för staten att lyssna eller göra vad man vill.
2. Tillämpningen av tillståndsgivningen. Det gäller alltså inriktning, behov, proportionalitetsbedömning, uppdragsgivare och sökord.
3. Förstöring av uppgifter. Vi betonar vikten av att de uppgifter som ska förstöras inte ska kunna återskapas.
4. Årlig rapportering från regeringen.
5. En kontrollstation år 2011.

Fru talman! För att det ska bli tydligt för alla som lyssnar, både här och på andra sätt – inte minst för Peter Rådberg och Alice Åström och deras partier – vill jag trots att det tar lite tid räkna upp de ändamål som vi tar upp i betänkandet under punkt nr 1:

Inhämtning ska få ske av uppgifter av relevans för att kartlägga militära hot mot landet och förhållanden som är relevanta för svenskt deltagande i fredsfrämjande och humanitära internationella insatser samt

kartläggning under pågående insatser av hot mot svensk personal eller svenska intressen i övrigt.

Vidare får inhämtningen avse strategisk kartläggning av internationell terrorism eller annan grov gränsöverskridande brottslighet som kan hota väsentliga nationella intressen.

Vidare ska signalspaning få bedrivas för kartläggning av utveckling och spridning av massförstörelsevapen och krigsmateriel, yttre hot mot samhällets tekniska infrastrukturer i form av till exempel kvalificerade IT-relaterade hot, konflikter utomlands med konsekvenser för internationell säkerhet och internationella företeelser i övrigt av betydelse för svensk utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik.

Fru talman! Förslaget handlar inte om avlyssning och brottsbekämpning. Det handlar om vår rätt och skyldighet att försvara Sverige, svenska intressen och svensk trupp utomlands. Det handlar inte om att bevaka en massa svenskar. Det handlar om att få information om utländska företeelser som kan innebära ett hot mot Sverige som nation.

Det som nu har hänt är att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har yrkat på att hela ärendet ska vilandeförklaras i tolv månader med hänvisning till 2 kap. 12 § tredje stycket i regeringsformen. Detta är man naturligtvis i sin fulla rätt att göra, men jag har två invändningar.

Förseningen kan innebära att Sverige går miste om viktig underrättelse. Det är också förvånande att de här tre partierna inte har litat på sina kolleger i konstitutionsutskottet som redan gjort bedömningen. Det framgår mycket tydligt av de avvikande meningar som ni hittar i bil. 4 till betänkandet att det endast är delar av förslaget som faller under reglerna för vilandeförklaring. Det här håller man med om. Jag kan inte tolka det på något annat sätt än att man vill förstöra och försena hela ärendet så mycket som möjligt. Det tycker jag är ett ovärdigt och tråkigt sätt att använda den mycket viktiga grundlagsskyddade rätten vi har att vilandeförklara delar av det här ärendet.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag hänvisa till Lagrådets yttrande som säger att förslaget redan i propositionen innebär en godtagbar balans mellan å ena sidan grundlagens och Europakonventionens krav på skydd mot intrång i privatlivet och å andra sidan det allmännas rätt och skyldighet att svara för att nationella säkerhetsintressen kan tillvaratas.

Vi har, som jag har sagt, från utskottets sida ytterligare förstärkt skyddet för den personliga integriteten på fem punkter, och vi kommer noga att följa tillämpningen av signalspaningslagen. Vi beklagar att Socialdemokraterna har valt att frånsäga sig ansvaret och inte stödja förslaget.

Jag vill yrka bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på förslaget att ärendet vilandeförklaras i någon del.

I detta anförande instämde Annicka Engblom och Krister Hammarbergh (båda m), Allan Widman (fp) och Else-Marie Lindgren (kd).

Anf. 104 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag skulle kunna ställa många frågor och väldigt många av teknisk karaktär, men jag ska försöka uppehålla mig vid just frågan om icke-militära hot, som också fanns med i uppräkningsen. Just genom att konstatera att det inte är icke-militära utan andra hot är man genast inne på gränsdragningen mellan polisiära hot, militära hot och vad som är säkerhetspolitiska intressen. Det är denna stora brist vi pekar på i förslaget.

Som jag sade i mitt anförande är det glädjande att man har kunnat lyssna och ta till sig en del av kritiken och har gjort förändringar. Men det är ganska intressant om man nu från den borgerliga sidan anser att det här hade man egentligen inte behövt göra därför att Lagrådet har sagt något annat och har sett att de här bristerna finns. Då vill jag ställa en mycket konkret och tydlig fråga: Hur kan det komma sig att majoriteten i utskottet i det här betänkandet inte har gjort ett tillkännagivande till regeringen om de ändringsförslag som utskottet föreslår i betänkandet?

I praktiken, fru talman, innebär det att man anser att regeringen ska ta till sig det som utskottets majoritet har sagt. Men det finns inga klara lagförslag som är tydliga tillkännagivanden från utskottets majoritet. I grund och botten handlar det om: Lita på oss att lagstiftningen kommer att förändras på det här sättet. För mig och Vänsterpartiet är det absolut otillräckligt att ta sitt ansvar som lagstiftare genom att säga ”lita på mig”, för det är här i riksdagen vi ska fatta de besluten.

Anf. 105 KARIN ENSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Först och främst måste man fundera på om Vänsterpartiet tycker att det är bra att ha en försvarsunderrättelseverksamhet och vad den ska få titta på eftersom hotbilden är helt annorlunda. I inledningen beskrivs vilka typer av hot som kan finnas i dag. När det sedan gäller signalspaning kommer man in på vilken typ av hot man menar. Man räknar ganska noggrant upp vad det kan vara som kan påverka Sveriges väsentliga nationella intressen, svensk trupp utomlands eller svenska humanitära insatser utomlands.

Jag ser det som bra att kunna få göra det här, för annars står vi utan både ögon och öron och får kanske lita till andra underrättelsetjänster eller till annan typ av information. Jag tycker att det är ett bra förslag.

Det är också mycket tydligt i inledningen av lagförslaget vad man ska få ägna sig åt och med vilket syfte. Det gör att gränsdragningen till polisen blir enkel. Det står mycket tydligt i propositionen att det inte har med brottsbekämpning att göra. Det är inte fråga om att peka ut någon och säga att personen har gjort det ena eller det andra, utan det här avser trender och företeelser som kan innebära hot mot Sverige och svenska intressen.

Sedan, fru talman, kan man alltid dividera om olika tekniker i olika utskott. Vi i den borgerliga alliansen är inte så vana vid att vara i majoritet. Vi tycker att vi har åstadkommit ett bra betänkande, och vi litar på att våra kamrater på andra sidan vattnet kommer att fullfölja det som vi i riksdagen förhoppningsvis antar.

Anf. 106 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det må så vara att majoriteten i utskottet lutar på sina kolleger på andra sidan vattnet, men jag tycker ändå att det är svagt att man inte kan garantera hela riksdagen att det här är de beslut som man fattar. Det är beklagligt.

Som jag sade i inledningen ser vi behovet av en försvarsunderrättelse-tjänst. Vi är för att vi också ska kunna ha ett eget försvar och inte vara beroende av andra. Men nu lutar man sig på utredningen som kom 1999 och på utredningen som kom efter 11 september. Det rimliga hade egentligen varit att tillsätta en parlamentarisk utredning och att ta med de nya förutsättningarna. I 11 september-utredningen pekar man på att göra en förändring till yttre väpnat hot, men där fanns inte heller någon fullständig analys. Det hade varit rimligt att ha ett gediget utredningsarbete och remissarbete och framför allt att utredningen hade gjort en grundlig analys, som lagstiftningen faktiskt kräver.

Integritetsskyddskommittén riktade oerhört skarp kritik i sitt delbetänkande över hur lagstiftningsarbetet har gått till, och det stod även Karin Enströms partikamrater i kommittén bakom. Betyder det ingenting i dagsläget när man sitter med ett av de stora lagstiftningsärendena som gäller skyddet för den personliga integriteten och andra viktiga värden?

Anf. 107 KARIN ENSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Om man är missnöjd med något kan man alltid säga att det hade kunnat utredas, beredas och tittas på 200 gånger till under en ännu längre period. Det här är ett förslag som är berett under många år. Vi kommer säkert att få höra längre fram i debatten precis vad som har utretts, hur det har utretts och hur vi har kommit fram till det förslag som ligger på riksdagens bord i dag.

Det är självklart så på alla områden att man alltid kan utreda lite till för att få fram det ultimata lagförslaget. Men om vi alltid ska vänta på att vi kan få fram något ännu bättre eller att nya saker skulle kunna komma in, kommer vi aldrig att kunna fatta några beslut över huvud taget i riksdagen.

Det här har utretts. Den förra regeringen hade ett nästan färdigt förslag, men det kom ett val emellan. Vi har nu en proposition och ett betänkande som gör att vi förbättrar skyddet för den personliga integriteten. Och vi gör det nu möjligt att få ta del av de 95 procent som vi inte kan få ta del av i dag, och vi reglerar hur det ska gå till. Det tycker jag är bra.

Sedan är det klart att Integritetsskyddskommitténs betänkande har betydelse. Vi måste se vad slutbetänkandet kommer att innehålla, och det måste både vi här i riksdagen och regeringen ta hänsyn till.

Anf. 108 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Jag vill också ta upp det som Alice sade inledningsvis, nämligen tillkännagivandet. Det skulle ha varit bättre tyngd hos regeringen och majoritetspartierna om det låg med i lagförslaget. Nu blir det ett tillkännagivande, och som hon sade hoppas man att regeringen ska ta till sig det. Det är oerhört vagt för att vara denna typ av lagstiftning. Jag är mycket förvånad.

Detta kom till när man fick kritik. Då lade man till dessa punkter, och nu hoppas man på att regeringen i sin goda vilja ska ta till sig detta.

Jag vill landa på det yttre hotet – som vi säkert kommer att tala om ganska mycket – och hur man ska definiera det. Det är en ganska fantastisk skrivelse att man inte låter någon domstol avgöra detta, utan man låter regeringen eller försvarsministern vara den som ytterst avgör vad som ligger i begreppet yttre hot.

Karin Enström räknar upp en massa saker som man har skrivit in för vad som kommer att gälla. Men det är helt oväsentligt i en situation när det kanske händer något. Då gäller inte det. Då är det försvarsministern och regeringen som ytterst avgör vad yttre hot är. Det är mitt första frågetecken.

Det andra gäller skillnaden mellan vad polis, säkerhetspolis och försvarsmyndighet ska göra. Läser du propositionen står det inget om att det finns någon åtskillnad i uppdrag, utan det flyter. Varför kan det inte bli något klagörande på den punkten?

Anf. 109 KARIN ENSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Om vi börjar med vem som ska bedöma vad som är yttre hot så skulle det vara ännu konstigare om en domstol, en ensam rådmann i någon tingsrätt, satt och bedömde vad yttre hot kan vara för något.

Det som nu föreslås är att man ska skapa en myndighet som ansvarar för tillståndsgivningen och en annan del som ansvarar för kontrollen och granskar hur detta går till. Vid tillståndsgivningen ska man mycket noga göra just denna bedömning. Man ska ha två erfarna domare, och det ska vara representanter från partigrupperna i riksdagen. Det ska inte vara samma människor, men det ska vara samma goda kompetens i de båda grupperna. Ena gänget ger tillstånden, andra gänget gör kontrollen.

Då har man några som arbetar med detta kontinuerligt och som gör mycket strikta bedömningar efter sådant som man kanske inte kan sätta i lag men som man måste skriva föreskrifter för hur det ska gå till. Då har man delat på tillståndsgivning och kontroll. Det innebär att man inte hamnar i situationer där man helt urskillningslöst eller på mycket lösa boliner kan spana på vem som helst, utan det gäller yttre hot, utländska förhållanden och – som det mycket noggrant står i propositionen – sådant som kan påverka vår nationella säkerhet väsentligt. Man måste göra en proportionalitetsbedömning om detta är rätt eller inte.

Sedan finns den andra kontrollmekanismen. Skulle det visa sig att det inte riktigt är det man har gett tillstånd till och det bedrivs en inhämtning som inte överensstämmer med de regler som finns kan man gå in och avbryta inhämtningen. Det är stor skillnad mot hur det går till i dag, och det är en stor förbättring.

Det har också visat sig i andra sammanhang att efterhandskontroll alltid är mer effektivt än förhandskontroll.

Anf. 110 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Oavsett hur mycket du talar, Karin Enström, kommer det yttre hotet ändå bedömas av Mikael Odenberg i slutändan. Det är han som kommer att avgöra vad det yttre hotet är, så man kan skriva vad man vill.

Det är oerhört viktigt att detta kommer fram när vi ska ta en ny lag i Sverige där man inte direkt kan peka på vad som gäller. Sker det ett brott vet vi om man ska få fängelse i tre månader eller ett år. Där är det bra tydlighet. Här är det inte det på samma sätt.

Ska man avlyssna någon i USA krävs det ett domstolsbeslut. I Sverige behöver man enligt regeringens förslag inte det. Det är en oerhörd skillnad om vi jämför med USA som vi kan ha ganska mycket åsikter om. I detta fall går ni ett steg längre med liberalismen när det gäller att avlyssna folk. Det är en mycket märklig situation som vi får uppleva.

Oavsett vad ni säger om det yttre hotet har de remissinstanser som har sett på detta kritiserat det oerhört hårt. Det verkar Karin Enström ta lätt på, och det förvånar mig lite grann att man inte kan vara lite mer ödmjuk på den punkten.

Anf. 111 KARIN ENSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Det är en viktig fråga. Det är också därför som vi skriver om den i betänkandet, och det beskrivs noggrant i propositionen.

Jag vill återkomma till att det känns som att Miljöpartiet hela tiden förväxlar vad brottsbekämpning är med vad underrättelseinhämtning är och vad polisens uppgift är med vad statens och regeringens uppgift är – det som i lagen skrivs som det allmännas rätt och skyldighet att tillvarata nationens intressen.

Underrättelseinhämtning handlar om att titta på företeelser, trender och saker som kan komma att påverka och som man kanske måste göra något för att bemöta. Men det handlar inte om att fånga in en bov, samla bevis och säga att nu har vi hört det och det och därför ska vi nu döma dig. Det är två helt olika delar. Det ena handlar om underrättelseinhämtning, det andra om att gå in och lyssna på en eller flera personer för att samla in bevis. Det känns som att Miljöpartiet fortfarande inte har förstått att det är två helt olika saker.

Det handlar inte bara om det militära försvarets möjligheter, utan det är regeringen och de myndigheter som regeringen ger tillstånd till som kan få inhämta information till skydd för Sverige och svenska intressen.

Jag har därför svårt att förstå de överdrifter som kommer från Miljöpartiet i denna fråga. Det är ett väl avvägt förslag; det är det många som tycker. Man kan alltid ha kritik; vi tycker inte exakt samma sak. Men det är tråkigt att Miljöpartiet har gjort en annan bedömning nu – i går eller i dag – än vad man gjorde i konstitutionsutskottet där man ändå bedömde att det bara var de delar av förslaget som handlar om fri- och rättigheter som skulle vilandeförklaras.

Anf. 112 STAFFAN DANIELSSON (c):

Fru talman! Jag instämmer i vad Karin Enström sade i sitt anförande.

I den bästa av världar skulle det givetvis inte behövas vare sig underrättelseinhämtning eller signalspaning mot yttre hot och utländska förhållanden. Det skulle ju heller inte behövas något försvar eller några vapen. Tyvärr är vi inte där än. Ett litet land som står militärt alliansfritt behöver ett eget försvar, ett utvecklat samarbete med andra länder och en egen underrättelseinhämtning.

Sverige deltar alltmer i internationella fredsbevarande insatser med upp till flera tusen soldater i tjänst eller i full beredskap. Fruktansvärda terrordåd sker otäckt regelbundet på olika håll i världen och här i Europa, och ibland kan terrorister frestas att etablera sig och göra planer, med mera, även i lugnare länder.

I dag handlar säkerhetspolitik om att ha förmåga att möta ett brett spektrum av allvarliga hot och påfrestningar mot samhället. Hoten är ofta gränsöverskridande och icke-militära.

För att trygga Sveriges beredskap bedrivs försvarsunderrättelseverksamhet på olika sätt, en viktig del är genom signalspaning. Den förändrade hotbilden har sedan 1990-talet föranlett olika utredningsförslag om en breddning av verksamheten, att den regleras bättre än i dag och utsträcks till att utöver eterburna signaler även omfatta signaler i tråd.

Sådan verksamhet innebär självfallet allvarliga intrång i den enskildes integritet, och det är mycket viktigt att detta begränsas så långt det är möjligt på olika sätt. Den personliga integriteten, som en mänsklig rättighet, är något Centerpartiet verkligen värnar.

Resan och analysen för detta betänkande har varit lång. Många integritetsskyddande åtgärder har vi under vintern och våren också arbetat in i betänkandet.

Det är självklart att ett allvarligt ingrepp i den personliga integriteten och den grundlagsskyddade rätten till förtroligt meddelande som det här är frågan om kräver grundlig beredning och en proportionalitetsbedömning. Det är något som Integritetsskyddskommittén i sitt delbetänkande noga har påpekat. Det förslag som vi i dag har på bordet är väl genomtänkt och också, likt 2 kap. 12 § regeringsformen, godtagbart i ett demokratiskt samhälle, vilket både Lagrådet och konstitutionsutskottet har ställt sig bakom.

För att kunna förstå varför riksdagen i dag, trots stor samsyn mellan de borgerliga partierna och Socialdemokraterna i själva sakfrågan ändå kan komma att besluta att frågan bordläggs och skjuts upp ytterligare ett år, behöver frågans hantering sedan den initierades för ca tio år sedan redovisas. Det tänker jag göra.

Redan på 1990-talet föreslog den statliga Underrättelsekommittén att försvarsunderrättelseverksamheten skulle breddas till att kartlägga även andra allvarliga yttre hot än de rent militära.

Så inträffade det fruktansvärda terrordådet i New York den 11 september 2001. Den socialdemokratiska regeringen tillsatte den så kallade 11 september-utredningen för att förbättra vår beredskap att förhindra och bekämpa omfattande terroristattentat och andra liknande extraordinära händelser. Den lade fram sina förslag 2003. De skickades också ut på remiss till ca 80 remissinstanser.

Regeringen lade dock inte fram någon proposition utan i stället utarbetades promemorian *En anpassad försvarsunderrättelsetjänst inom Regeringskansliet*. Den var klar 2005. Promemorian föreslog bland annat att mandatet för försvarsunderrättelseverksamheten skulle ändras från ”yttre militära hot” till ”yttre hot” och att signalspaning skulle få ske även i tråd. Departementspromemorian remitterades till drygt 60 remissinstanser.

År 2006 – förra året – hade det gått cirka tio år sedan Underrättelsekommittén hade börjat arbeta, och fem år sedan den 11 september 2001. Terrorhoten i världen är skarpa och tusentals svenska soldater kommer att tjänstgöra i olika fredsbevarande insatser i världen. Den socialdemokratiska regeringen tar nu kontakt med den borgerliga oppositionen för att förankra en kommande proposition.

Sverige har ju en god tradition av brett förankrade beslut just inom försvarsfrågorna, vilket självklart är av stort värde och en styrka. Även vad gäller de mycket viktiga integritetsfrågorna är bred samsyn något mycket angeläget.

Tiden går och valet närmar sig, men den socialdemokratiska regeringen lägger ingen proposition.

Regeringen är i praktiken – har det med all tydlighet visat sig – handlingsförlamad av stora motsättningar mellan olika myndigheter vilka har spritt sig till olika departement och ytterst till olika statsråd. Så ingenting händer.

Alliansregeringen tillträder och arbetar fram en proposition utifrån det material som genom åren tagits fram kompletterat med ytterligare analyser. Kontakt tas också med den socialdemokratiska oppositionen. Regeringen lägger stor vikt vid integritetsfrågorna och tillför flera olika åtgärder för att stärka integritetsskyddet, till exempel genom inrättandet av ett integritetsskyddsråd och en tillstånds- och kontrollmyndighet med flera domare i de två enheterna. Från Centerpartiets sida har vi aktivt drivit att integritetsskyddet förstärks i bland annat de här avseendena.

Socialdemokraternas företrädare i försvars- respektive justitieutskottet lämnar motstridiga kommentarer när propositionen i mars läggs på riksdagens bord, dels att det här är viktiga frågor för landet och att vi konstruktivt ska studera förslaget, dels att förslaget kränker integriteten och att propositionen därför kommer att avslås eller bordläggas. Oenigheten från regeringstiden består alltså fortfarande med all önskvärd tydlighet inom Socialdemokraterna.

Justitieutskottets ordförande talar i samband med att propositionen bordläggs i kammaren och anmäler att han och Ulrika Messing kommer att rekommendera Socialdemokraternas riksdagsgrupp att säga nej till propositionen, trots att den varit känd endast i några dagar och är omfattande.

Thomas Bodström gör i debatten bland annat följande två mycket anmärkningsvärda uttalanden:

Har ni någonsin hört talas om ett liknande lagförslag där man fullkomligt har struntat i att göra en utredning i förväg?

Hade det inte varit lämpligt att börja med en utredning, till exempel en parlamentarisk utredning, för att sedan vidta dessa förändringar?

Med dessa uttalanden inkompetensförklarar och underkänner den förre justitieministern i s-regeringen totalt sin egen regerings beredning av frågan fram till 2006, där han själv var i hög grad delaktig. Eller syftade inte s-regeringens beredning av frågan till att lägga fram någon proposition?

Efter en tid presenterar Socialdemokraterna ändå ett antal förslag för att kunna stödja propositionen.

Vi från alliansen, och även försvarsminister Odenberg, har förklarat att vi ska studera ytterligare förslag med öppna ögon. Vi arbetar fram ett

första utskottsbetänkande där vi försöker tillmötesgå en hel del av dessa. Socialdemokraterna återkommer onsdagen den 24 maj med sina ytterligare ändringsförslag, bland annat att det bör utredas om domstol kan pröva sådan signalspaning som riktas mot enskilda personer.

Vid ett samtal mellan försvarsminister Odenberg och Socialdemokraternas gruppleddare Britt Bohlin på onsdagskvällen meddelar Odenberg för alliansens räkning att man i princip accepterar Socialdemokraternas betänkandeförslag.

Nästa dag kl. 14.30 kallar plötsligt Socialdemokraterna till presskonferens och Thomas Bodström meddelar att regeringen har avbrutit förhandlingarna och att man har sagt blankt nej till domstolsprövning.

Detta är helt enkelt inte sant, verkligheten är precis den motsatta, och jag är fortfarande tagen efter uttalandet. Politik ska bedrivas, tycker jag, med blanka vapen.

Trots att alliansen och Socialdemokraterna står mycket nära varandra i den här viktiga försvarspolitiska frågan, verkar de spänningar mellan olika falanger som handlingsförlamade den socialdemokratiska regeringen bestå än i dag med resultat att frågan efter fem–tio års utredande nu skjuts ytterligare ett år framåt. Jag beklagar verkligen detta. Jag tycker att Socialdemokraterna bär ett tungt ansvar för hela den här frågans sega hantering både under s-regeringens alla år och nu i riksdagen. Ni har självfallet er fulla rätt att aktivt eller indirekt medverka till att frågan bordläggs, men vad är poängen med detta om vi egentligen är överens och det här behöver regleras?

Jag vill avslutningsvis lyfta fram några av de förbättringar som alliansregeringen och utskottet har gjort framför allt ur integritetssynpunkt sedan i vintras. Vi har även lyssnat på er socialdemokrater och tillgodosett det mesta.

Försvarsunderrättelseverksamhet ska kartlägga yttre hot mot landets säkerhet och till stöd för svensk utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik samt får endast avse utländska förhållanden och trafik som korsar Sveriges gräns. En förutsättning är också – som justitieutskottet har framhållit – att hotet måste vara av så allvarlig art att det kan anses riktat mot rikets säkerhet eller samhällsviktiga strukturer.

Utskottet tar i sitt betänkande in den uppräknade som preciserar mot vad signalspaningen ska kunna bedrivas: militära hot, internationell terrorism och annan grov gränsöverskridande brottslighet som hotar väsentliga nationella intressen, spridning av massförstörelsevapen och kvalificerade hot mot den tekniska infrastrukturen.

Tillstånd och kontroll av verksamheten ska göras av en fristående myndighet och av varandra oberoende enheter där två domare och ledamöter föreslagna av riksdagens partigrupper ingår i varje enhet.

Utskottet föreslår att regeringen en gång om året ur ett integritets-skyddsperspektiv ska redovisa den granskning som har skett enligt lagen om signalspaning. Ett särskilt integritetsskyddsråd inrättas.

Centerpartiets förslag att inrätta en kontrollstation finns glädjande nog med i betänkandet. Regeringen ska år 2011 lämna en redovisning till riksdagen om hur lagen fungerar ur ett integritetsskyddsperspektiv. Detta tillsammans med att utskottet liksom justitie- och konstitutionsutskottet öppnar för att det i framtiden kan behövas ytterligare säkerhets- och kontrollmekanismer för att förstärka skyddet för enskilda personer gör att

regeringen har fullt mandat och uppdras att särskilt följa den nya lagen och vid behov återkomma med ytterligare förslag. Även integritets- skyddsutredningens då remissberedda slutsatser kommer självfallet att väga tungt vid regeringens – och senare riksdagens – bedömningar vid kontrollstationen.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i utskottets be- tänkande.

I detta anförande instämde Allan Widman (fp) och Else-Marie Lind- gren (kd).

Anf. 113 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det var en ganska intressant beskrivning av förhand- lingar, tidigare utredningar som låg flera år tillbaka, någon ny utredning som hade tittat efter en ny situation, turerna inom socialdemokratin och vad socialdemokratiska företrädare hade sagt eller inte sagt. Jag måste säga att det gjorde mig lite förvånad.

Det finns en klar och tydlig majoritet som står bakom förslaget. Det hade varit mer intressant att få höra bland annat svaret på den fråga jag tänker ställa. Jag vet att ni i Centerpartiet har drivit många av de här integritetsfrågorna och att det finns många av er som har ett starkt patos när det gäller den personliga integriteten. Handen på hjärtat: Var det här verkligen ett genomtänkt, väl utrett och väl balanserat förslag som kom från regeringen? Och hur kommer det sig i så fall att det under förhand- lingens gång tillkommit fem olika punkter där man ytterligare förstärker det?

Herr talman! Hur kan det komma sig att Centerpartiet säger att det är väldigt viktigt med en kontrollstation? Ja, jag är glad över att man åt- minstone kommer att fortsätta följa detta – det är inte det. Men man vill ha en kontrollstation, och man vill att man *då* ska ta till sig Integritets- skyddskommitténs slutbetänkande som kanske har varit remissbehandlat.

Min fråga är: Hur ska Centerpartiet göra om den här utredningen och remissbehandlingen visar att hela det här lagförslaget var undermåligt, hade rättssäkerhetsbrister och inte skyddar den personliga integriteten tillräckligt? Ska man då backa tiden?

Nej, jag beundrar kanske snarare Socialdemokraterna, som har vågat ta den konflikten och diskussionen i sitt parti. Det är inga lätta frågor, och jag är glad över att man faktiskt från Socialdemokraternas sida väljer att prioritera den personliga integriteten och att den måste skyddas.

Anf. 114 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Herr talman! Apropå tidigare repliker: Om vi kan lösa upp det här genom att arbeta in tillkännagivanden i beslutet så är vi beredda på att fundera på det. Jag utgår ifrån att riksdagens beslut ska vara entydigt. Försvarsministern lyssnar och kommer att följa upp detta.

Frågan är beredd. Den kritik som ni och Thomas Bodström så allvar- ligt riktar mot beredningen drabbar ju framför allt den socialdemokra- tiska regeringens långa tid vid makten, då man tillsatte olika utredningar och inte valde parlamentariska utredningar utan valde den teknik som nu har använts.

Frågor måste ju någon gång komma till avslut. Beslut blir sällan perfekta för all evighet, utan beslut blir så bra som möjligt, och sedan får de förbättras fortlöpande. Jag tycker att vi från alliansen och försvarsmi-
nister snarare borde ha beröm för att vi har en öppen inställning, tar
vara på det material som finns, förbättrar det och sedan under processens
gång lyssnar och tar in ytterligare frågor. Vi tar även kritik för detta, men
vi har en öppen inställning.

Det här är kanske inte det perfekta förslaget. Det kan finnas fler åtgärder att vidta. Det ska bli mycket intressant att läsa Integritetsskydds-
beredningens betänkande, som ju måste analyseras noga och remissbe-
handlas. Då är vi på 2008–2009. Då får det tas in i den i mitt tycke vik-
tiga kontrollstationen.

Det här är en ny lagstiftning. Den regleras. Det är väldigt bra att den
regleras. Det här är oreglerat i dag. Det är mycket bra att vi om några år
tittar på hur det här fungerar. Blev det bra i alla delar, eller behövs det
ytterligare åtgärder för att förstärka integriteten, som vi i Centerpartiet
verkligen brinner för?

Att regera är svårt. Att vara i riksdagen är svårt. Det handlar om in-
tegritet, men det handlar faktiskt också om nationens försvar och säker-
het. Behovet av underrättelseverksamhet är mycket viktigt för ett litet
alliansfritt land för att försvaret ska ha möjlighet att bemöta attacker.

Vänstern vill spara 4 miljarder på försvaret. Man vill begränsa signal-
spaningen. Det blir inte så mycket kvar med ert alternativ på den sidan.

Anf. 115 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Budgetfrågan och vilka satsningar man ska göra inom
försvaret kanske vi får återkomma till någon annan gång.

Kritiken mot en bristfällig utredning och ett bristfälligt underlag riktar
vi från Vänsterpartiet oavsett om det hade varit en socialdemokratisk
eller, som nu, en borgerlig regering som lägger fram det. Integritets-
skyddskommittén riktar kritik mot lagstiftningen oavsett vilken regering
som har lagt fram förslaget.

Men jag måste ändå säga detta: Det kom ju inget sådant lagförslag.
Det var kanske därför den socialdemokratiska regeringen inte kom till
något beslut om att lägga fram ett förslag: Det var inte tillräckligt utrett.

Jag känner att vi bör lämna den frågan, för faktum är ju att vi nu har
ett förslag här i riksdagen som vi ska fatta beslut om. Det kändes inte
tryggt att veta att vi kanske får ompröva det här. Det som händer är ju att
en mängd människor blir utsatta för avlyssning. Människor kommer att
få sin personliga integritet kränkt. Vi har inte kunnat garantera det skydd
som finns.

Dessutom vill jag beröra en fråga som vi inte har berört här, så det
kanske är lite hårt och elakt att kasta in den så här i slutet. All underrät-
telseinhämtning kommer också att användas i utbyten mellan olika
underrättelsetjänster runt omkring i världen. Vi får information, och vi
kommer att lämna ifrån oss information. Därför finns det ännu större an-
ledning att verkligen se till att man har garanterat skyddet för den en-
skilde individen. De här uppgifterna kan hamna långt utanför Sveriges
gränser, och de kan hamna hos regeringar och underrättelsetjänster som
vi inte har någon kontroll över och inte styr över huvud taget. Då ska vi

vara säkra på vad som kan lämnas ut från den svenska underrättelsetjänsten, och det kan vi inte vara nu.

Anf. 116 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Herr talman! Eftersom ingen annan försvarar den socialdemokratiska beredningen sedan många år av den här frågan tänker jag göra det. Det var ändå ett tillräckligt underlag för att kunna gå fram med ett beslut, även om vi nu har fått förbättra det en hel del ur integritetsskyddssynpunkt.

Jag vill egentligen glädja mig åt att Vänsterpartiet, som i så många år var goda vänner med det kommunistiska förtrycket i öst, nu är den stora försvararen av demokrati och integritet. Det är en positiv helomvändning, tycker jag. Det ena århundradet är det si och det andra århundradet så, men ni har kommit rätt i alla fall, och det är jättebra. Herr talman, jag medger gärna en kommentar till detta.

Ni tar ut svängarna rejält om integriteten, och det här är jätteviktiga frågor, men det handlar också om försvaret och vårt land, som jag sade.

Jag tänkte kommentera en sak. Ert och även något annat partis motioner och yttranden är rätt vidlyftigt skrivna. Ni säger att Sverige är ett av de länder som hårdast i världen bevakar medborgarna. Jag vet inte om ni tänker på att vi ligger i klass med Nordkorea, Iran, Vitryssland, Kuba och Algeriet eller om ni nöjer er med att vi ligger i nivå med Holland, England, Frankrike, Schweiz och USA.

Vi är ett öppet land. Vi reglerar den här verksamheten. Vi är öppna för hur vi arbetar. Vi bygger in integritet. Som världen ser ut har man försvar, man har underrättelseverksamhet och man har signalspaning. Jag är egentligen den förste att beklaga detta, men så är det. Då tvingas vi göra en jättesvår avvägning mellan integritetsskydd, som vi från Centerpartiet verkligen brinner för och vill värna, och det legitima behovet för ett litet, militärt alliansfritt land i norra Europa att ha ett försvar och att det ska ha så bra möjligheter för att agera som möjligt om någon aktion skulle planeras. Då behövs det underrättelseverksamhet.

Den här bedömningen tycker vi är så bra den kan vara i dagsläget. Låt oss gärna diskutera hur den kan förbättras ytterligare år 2011 vid kontrollstationen.

Anf. 117 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Vi brukar ofta anklagas för att vi inte har lärt oss av historien. Vi har lärt oss av historien, och vi har lärt oss att ett system som inte respekterar den personliga integriteten och inte respekterar sina medborgare är ett misslyckat system. Det är just den lärdomen som vi har dragit, och det är därför vi slåss så hårt i dag.

(Applåder)

(STAFFAN DANIELSSON (c): Jag instämmer i det inlägget.)

Anf. 118 PETER JONSSON (s) replik:

Herr talman! Staffan Danielsson angrep oss socialdemokrater för att vi i sista minuten lämnat en uppgörelse som vi var på väg att komma fram till. Som jag sade i mitt anförande hade jag och Karin Enström, som företrädare för alliansen, en konstruktiv dialog eftersom vi gärna vill ha

en lagstiftning på det här området. Det vill vi ha. Vi anser att det är viktigt just för att skapa ett integritetsskydd för den enskilde men också för att få en effektiv försvarsmakt och en effektiv underrättelseverksamhet.

Vi hade samma syn en gång i tiden, jag och Staffan Danielsson, genom att vi under förra mandatperioden hade ett samarbete med Centerpartiet – även på underrättelseområdet. Det inbegriper ju allting. Ta exempelvis 11 september-utredningen och frågan om yttre väpnat hot, som någon pekade på. Vi ville att det skulle ha införts i propositionen, men det blev inte tillgodosett. Och som jag sade tidigare handlade det även om att utreda lite till.

I Försvarsberedningen, inför försvarsbeslutet 2004, utreddes det hela mycket noggrant, och det borde ha skett även när det gäller den personliga integriteten. Om ni hade ställt upp på det skulle vi ha kommit närmare ett gemensamt beslut, ett beslut över blockgränserna, men ni tyckte inte att de frågorna var så intressanta. Dessutom handlar det naturligtvis också om det som hände i slutskedet – jag tror att försvarsministern kommer att behöva svara på det.

När man sitter i förhandlingar måste man självfallet kunna lita på varandra. När försvarsministern i elfte timmen går ut och säger att de inte har något behov av Socialdemokraterna i den här frågan utan kan rösta igenom den ändå blir man förstas lite fundersam och undrar om det finns en dold agenda. Alliansens yttrande i KU pekar på att lagförslaget är bra som det är och att det inte behövs några ytterligare förstärkningar. Nu har det blivit de förslag som vi kom med i förhandlingen.

Därför känns det lite som att ni inte tar oss på allvar i den förhandling som gäller denna viktiga fråga, och eftersom vi känner att ni inte gör det lämnar vi den.

Anf. 119 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tillstår gärna att vi hade en bra dialog och att vi borde hitta en samsyn i sådana här frågor. Jag är den förste att beklaga att vi inte gjort det, att frågan skjuts fram ett år och vi får fatta beslutet då. Jag beklagar också att Socialdemokraterna blivit så oerhört känsliga för att läsa tidningar och ta till sig medieuttalanden. Tidningar är ju tidningar. Det som gäller är diskussioner öga mot öga och den dialog vi då för. Där var vi entydiga, gav positiva budskap och bejakade egentligen era förslag. Någon dold agenda har vi definitivt inte, och det har inte ni heller – ni har två stycken. Det har vi fått klart för oss.

Det intressanta är vad det egentligen är som skiljer mellan oss. Den lista som du, Peter Jonsson, läste upp i inledningen fanns med redan från början, och vi har tillgodosett det mesta. Vi var dessutom beredda att gå ännu längre. Vi hade nog kunnat baka in vissa tillkännagivanden och sådant om det varit så.

Men så har vi frågan om yttre hot. I dag står det i lagstiftningen ”yttre militära hot”, men det står också att spaningen även ska medverka med underrättelse för att stärka samhället vid svåra påfrestningar i fred, till exempel internationell terrorism och gränsöverskridande miljöhot. Det är läget i dag. Vi tog upp yttre hot av mycket allvarlig karaktär och preciserade militära hot, internationell terrorism och annan grov gränsöverskridande brottslighet som hotar väsentliga nationella intressen, alltså inte

vilken brottslighet som helst, självfallet inte, utan spridning av massförstörelsevapen och kvalificerade hot mot den tekniska infrastrukturen.

Vi preciserade hoten. Ni ville ha in den preciseringen. Vi har tillmötessgått er på den punkten. Är ni nöjda med det, eller vad vill ni plocka bort? Är det att signalspaningen inte ska skydda mot de punkter jag räknade upp? Väpnat hot är ju väldigt speciellt. Ska till exempel inte terrorister som jobbar med bakterier eller giftgas omfattas?

Anf. 120 PETER JONSSON (s) replik:

Herr talman! Hur man hanterat en förhandling kan alltid diskuteras. Om vi från början, kanske långt före lagrådsremissen, genom vår ordförande i försvarsutskottet hade haft en förhandling direkt med Försvarsdepartementet och försvarsministern kanske förslaget som kom i betänkandet varit mycket bättre än det är. Om man i det läget haft utgångspunkten att man verkligen ville att vi tillsammans skulle göra upp i denna fråga kunde man ha förberett frågan och varit klar med de utredningsförslag som vi i våra tio punkter pekar på. Dessutom hade man fått svar på de frågor vi ställer.

Kanske kunde vi även ha utrett punkten yttre hot kontra yttre väpnat hot ytterligare, med ytterligare skrivningar om vad som gäller inom det området. Men det var mycket bråttom. Det har naturligtvis tagit tid innan vi kommit så här långt, men jag tror att en fråga som denna måste få ta tid. Den måste analyseras och utredas eftersom det finns så mycket känslor inblandade, så mycket diskussioner om vad den underrättelseverksamheten innebär och vad de får göra. Det är viktigt att svenska folket känner att när vi fattar beslut om lagförslaget ska den personliga integriteten vara stärkt på sådant sätt att inga tvivel kan finnas kring dessa frågor.

Om alliansen hade berett ärendet bättre från start, långt före lagrådsremissen, hade vi kanske varit överens i dag. Ni gick miste om den chansen, så skyll inte på oss för att vi inte är med på uppgörelsen. Om ni hade hanterat frågan på ett bättre sätt innan vi skulle debattera den i kammaren kunde vi kanske ha löst den.

Anf. 121 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Herr talman! Alliansen tränar ju på att regera och börjar bli allt bättre på det. Peter Jonsson och Socialdemokraterna tränar på att opponera och de börjar faktiskt också bli bättre. Då är det alltid fel på någonting i processen, fel teknik i förhandlingen eller fel på hur man går till väga. Det har väl även vi sagt någon gång.

Det är synd att vi i en allvarlig fråga av försvarspolitisk karaktär inte kan mötas, för jag känner i debatten oss emellan att vi inte stod långt ifrån varandra. Vi var beredda. Som jag sade i mitt huvudanförande gav vi beskedet att vi egentligen var beredda att köpa era förslag för att få en bra och bred samsyn i frågan. Ni var lite irriterade över medieuttalanden och sådant. Jag var lite irriterad över att ni gick ut och avbröt förhandlingarna och sade att vi inte var beredda att alls diskutera utredningar och domstolsprövning, vilket vi dock var.

Men okej, vi glömmer det. Nu är vi där vi är. I sak är Socialdemokraterna och alliansen överens om att Sverige behöver ett försvar. Vi behöver en försvarsunderrättelseverksamhet. Vi behöver signalspaning, och vi

behöver det även i tråd. Vi behöver starka integritetsskyddsåtgärder, som vi bevisligen kraftigt förstärkt utifrån era efterlämnade papper, som vi gemensamt är med på.

Det är synd att vi nu får ett förspilt år då frågan inte är reglerad. Det får vi emellertid leva med. Det är i enlighet med riksdagens förordningar, och vi respekterar dem fullt ut. Låt oss hoppas att vi under året hittar varandra i den här svåra frågan.

*En anpassad
försvarsunderrättelse-
verksamhet*

Anf. 122 ALLAN WIDMAN (fp):

Herr talman! Det har under eftermiddagen talats mycket om rättssäkerhet och skydd för den personliga integriteten. Det är mycket bra. Det är viktigt att poängtera att det förslag som riksdagen har att ta ställning till innehåller viktiga och stora landvinningar när det gäller att få en försvarsunderrättelseverksamhet som är rättssäker, trygg och så långt möjligt fri från integritetskränkningar.

Det första man måste konstatera är att det gamla uttrycket att etern är fri för försvarsunderrättelseverksamhet inte längre gäller. I och med den lagreglering som nu föreslås kommer det att finnas viktiga begränsningar för hur denna underrättelseverksamhet får bedrivas även i etern. Det är ett helt nytt område och en stor landvinning när det gäller att vakta över rättssäkerheten.

Det är också viktigt att notera att lagförslaget begränsar försvarsunderrättelseverksamheten till just utländska förhållanden. Inte heller på denna punkt har det tidigare funnits några begränsningar. Det har varit möjligt att under decennier inrikta underrättelseverksamheten även mot det som inte är utrikes förhållanden. Nu tror jag inte att så har varit fallet, men det har funnits legala möjligheter till det. Det är viktigt att komma ihåg.

Ännu viktigare är det att betona att här finns tydliga avgränsningar mellan underrättelseverksamheten å ena sidan och den polisiära verksamheten å den andra. Det är väl värt för Peter Jonsson och Thomas Bodström att notera. Ni har uppehållit er mycket kring den avgränsningen. Nu kommer det en avgränsning. Den återfinns både i försvarsunderrättelagen och i lagen om signalspaning. Men i och med att det finns stor risk för att förslaget bordläggs, eller blir vilandeförklarat i ett år, kommer avgränsningen mellan försvarsverksamheten och polisen att skjutas upp. I det ligger, herr talman, något av en paradox.

Men jag ska inte sticka under stol med att signalspaning också innebär stora utmaningar. Det har präglat hela detta arbete, från det att man började tossa ihop propositionen och fram till Lagrådet. Det har varit det absolut viktigaste och mest särpräglade, tror jag, för hela den stora samordningsprocess som har skett i Regeringskansliet.

Lagrådet har granskat förslaget, och som Karin Enström var inne på skriver de, landets högsta jurister, att det har nåtts en godtagbar balans mellan enskildas grundlags- och kommissionsskyddade krav på skydd mot intrång i privatlivet och det allmännas rätt och skyldighet att svara för nationella säkerhetsintressen. Det är möjligt att Alice Åström och Vänsterpartiet inte imponeras när våra högsta domare drar den slutsatsen, men jag tycker, såsom varande jurist själv, att det är väl värt att lyssna på detta. De råd som Lagrådet gett har också följts till punkt och pricka. De återfinns redan när propositionen kommer till riksdagen.

Som flera har varit inne på har vi i utskottet också tillfört en lång rad förbättringar. Det handlar om att även sökorden eller sökbegreppen ska prövas när man ansöker om tillstånd till inriktning. Det handlar om att det i förordningsform ska preciseras hur vi ska förstöra ovidkommande irrelevanta uppgifter på ett sätt som gör att de inte kan återskapas. Alice Åström pekar på den mänskliga faktorn och säger att det som någon en gång har läst aldrig kan raderas ut. Och det är ju riktigt. Det för mina tankar till de gamla faraonerna, som efter att ha iordningställt sina begravningsplatser tog arbetskraften av daga. Men det är inte något alternativ.

Det blir en årlig redovisning till riksdagen. Det blir en katalog över vilka ändamål som signalspaningen får bedrivas för. Det blir en kontrollstation 2011, som naturligtvis kommer att ge utrymme för motioner från kammaren. Då kan man följa upp om den hemläxa som regeringen nu får från försvarsutskottet har blivit gjord eller inte.

Peter Rådberg var inne på det faktum att en stor del av inrikestrafiken av tekniska skäl och av utrymmesskäl skickas över gränserna. Detta är omhändertaget. I specialmotiveringen till 7 § framgår det att inrikes kommunikation som av tekniska skäl gått utomlands är exempel på sådan information som är utan betydelse för försvarsunderrättelseverksamheten och oåterkalleligen ska förstöras. Det är viktigt att trycka på detta.

Jag delar Staffan Danielssons åsikt att i princip samtliga de krav som Socialdemokraterna ställde i utskottsförhandlingarna har uppfyllts. Ta bara proportionalitetsprincipen, som har varit uppe flera gånger i debatten. Jag gjorde mig i dag omaket att jämföra formuleringen av proportionalitetsprincipen i 27 kap. i rättegångsbalken, där de hemliga tvångsmedlen regleras, med 5 § i signalspaningslagen. Faktum är att vi har en strängare proportionalitetsskrivning i signalspaningslagen än i rättegångsbalken. Där räcker det inte att åtgärden uppväger det behov av information som man har. I signalspaningslagen skriver vi uttryckligen i 5 § att integritetsintrånget då måste väga klart tyngre om det ska kunna godkännas.

Men trots detta, och trots att området nu lagregleras, väljer Socialdemokraterna uppenbarligen att sticka huvudet i sanden. Man gör det så till den milda grad att trots att partikamraterna i konstitutionsutskottet sagt att inte alla de lagar som nu ligger på bordet är av den karaktären att de inskränker på de rättigheter vi har enligt 2 kap. regeringsformen begär man vilandeförklaring på precis alltihop.

Herr talman! Tidsavståndet mellan regeringsduglighet och en närmast banal obstruktion har visat sig vara väldigt kort i Socialdemokraternas fall. Socialdemokraterna förpassar ikraftträdandet av den här lagstiftningen ett år framåt. Det är ett år då Nordic Battle Group kommer att stå i beredskap och eventuellt skickas ut i världen. Det är ett år med ett allt svårare läge i Afghanistan och en lång rad andra risker för vår nationella säkerhet. Jag vill göra fullständigt klart att genom att vilandeförklara lagstiftningen tar Socialdemokraterna på sig ett oerhört stort ansvar.

Till saken hör också att om förslaget vilandeförklaras kommer inte ett kommatecken att ändras i det material vi har framför oss. Det är klart att man i så fall löper risken att det blir en ny bordläggning nästa år.

Proportionalitetsprincipen skulle också kunna beaktas i politiken. Alla de förbättringar som har gjorts och, vill jag tro, alla de ytterligare

förbättringar som Socialdemokraterna säkert hade kunnat åstadkomma i en konstruktiv förhandling byter man nu mot ett enda år av fördröjning utan förändringar.

Herr talman! Jag måste erkänna att jag är besviken.
Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 123 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Min fråga till Allan Widman blir: Menar verkligen Allan Widman och Folkpartiet på fullaste allvar att en minoritetsbordläggning, en vilandeförklaring enligt regeringsformen för att skydda den personliga integriteten, inte skulle betyda någonting? Folkpartiet säger redan nu att det här kommer att innebära att man inte rör en bokstav i förslaget, inte ett kommatecken, för då kanske det vilandeförklaras igen. Jag är väldigt förvånad om man från Folkpartiets sida inte alls respekterar minoritetsskyddet när det gäller frågor om den enskilde individens rättssäkerhet. Det är en möjlighet som finns enligt regeringsformen. Har man ingen respekt alls för detta? Jag hoppas att det bara var i stundens förbittring över läget som det sades.

Jag hoppas verkligen att vi kan ha en öppen debatt om frågan i samhället, en debatt där vi kan väga in rättssäkerhet, integritet och de berättigade kraven på att vi måste kunna bedriva en försvarsunderrättelseverksamhet. Kanske kan vi komma fram till någonting att enas om.

Det är inte alls konstigt att proportionalitetsprincipen är hårdare när det gäller signalspaningen än den är i brottslagstiftningen. Där handlar det om en enskild person misstänkt för ett brott med en domstolsprövning om när man får använda sig av tvångsmedel. Det här kommer att rikta sig mycket bredare och mot individer som kanske inte alls är misstänkta för någonting som kommer att avlyssnas. Så det är en fullständigt rimlig regel. Någonting annat hade varit fullständigt otänkbart.

Anf. 124 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Herr talman! Därför är det så konstigt att Vänsterpartiet i sin reservation tycker att man har slarvat när det gäller att formulera proportionalitetsbeskrivningen. Det skriver ni uttryckligen. Det är på det sättet att den är striktare formulerad än motsvarande bestämmelse i rättegångsbalken.

Vänsterpartiet är mot signalspaning. Det har blivit tydligt under våren. Men när partier som inser behovet av en väl fungerande försvarsunderrättelseverksamhet och säger sig i princip ha fått sin vilja fram på ett mycket stort antal punkter och var mycket nära att nå en överenskommelse med majoriteten i kammaren använder sig av en möjlighet att utan vidare skjutsa förslaget ett år framåt, ett år som innebär stort risktagande för Sverige och kanske främst för våra män och kvinnor som arbetar för fred, frihet och säkerhet i världen, tycker jag att det handlar om obstruktion. Jag kan inte formulera det på något annat sätt.

Anf. 125 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Halva repliken riktade sig egentligen mot Socialdemokraterna. Oavsett varför Socialdemokraterna skulle ha tagit ställning för att göra en minoritetsbordläggning undandrar det inte Folkpartiet ett ansvar för det skydd som regeringsformen har.

Allan Widman lyssnar uppenbarligen dåligt. Han har bestämt sig för vad Vänsterpartiet säger. Jag har både i mitt anförande och i tidigare repliker talat om vikten av att vi har en försvarsunderrättelsetjänst och möjligheten att bedriva arbetet men att vi ska ha det balanserat. Därifrån går man till att säga att Vänsterpartiet inte vill ha någon försvarsunderrättelsetjänst. Jag tycker att man åtminstone ska ha lite ärlighet i debatten.

När det gäller proportionalitetsprincipen är det ganska intressant att Allan Widman har läst vår motion så väldigt snävt. Det vi kritiserar när det gäller proportionalitetsprincipen, eller avsaknaden och bristen på den, är inte formuleringen om när man ska få avlyssna eller inte. Det gäller den bedömning man är skyldig att göra enligt grundlagen.

Du ska väga behovet, effektiviteten och proportionaliteten av den åtgärd du vidtar. Avlyssnar man 500 000 människor för att komma åt kanske en person kan man ifrågasätta om man verkligen har vägt proportionaliteten i åtgärden. Det är den bristen i analys som finns i förslaget.

Hur många kommer man att avlyssna? Hur mycket information kan man hämta? Hur effektiv är egentligen informationen i förhållande till hur mycket du kan avlyssna och hur många människor det kan beröra? Det är analysen av den proportionaliteten som brister i själva betänkandet och i propositionen.

Anf. 126 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Herr talman! När jag hör Alice Åström beskriva hur det hon kallar för avlyssning ska gå till känner jag mig osäker på om man har förstätt hur det egentligen kommer att gå till.

Det är inte enskilda personer som pekas ut och som kommer att avlyssnas. Det handlar om sökbegrepp som fångar upp motsvarigheter ute i etern eller i kabel. Det handlar inte om någon verksamhet som är riktad mot några enskilda adressater eller abonnemangsinnehavare.

Alice Åström säger att jag har läst på dåligt vad Vänsterpartiet skriver i sin reservation beträffande proportionaliteten. Där skriver ni att avvägningen mot proportionaliteten i förslagen är oerhört summarisk.

Jag pekar på det enkla men klara förhållandet att vi här har en proportionalitetsprincip fäst i lag som är striktare än den som återfinns i rättegångsbalken. Det är värt att notera i den ibland lite slarviga debatten.

När det sedan gäller förslaget är Folkpartiet nöjt med hur det ser ut. Jag vill lite i likhet med Staffan Danielsson säga att alla dörrar har stått öppna och många omprovningar har gjorts. Många funderingar har kommit in och underlag från olika håll. Det gäller både från privat håll och från myndigheter.

Jag kan inte se att någon ytterligare beredning kommer att tillföra mer i det läge vi nu befinner oss i. Möjligen kan vi när den här lagen har tillämpats i ett par år dra tydligare slutsatser.

Herr talman! Under debattens gång har det funnits en önskedröm om den perfekta lagstiftningen. Det finns inga perfekta lagar. Alla lagar avskaffas. Förr eller senare försvinner de, och vi kommer underfund med att vi kunde ha gjort det mycket bättre. Så är det naturligtvis också med det här förslaget.

Det viktiga är att visa en konstruktiv vilja till att vara med och förbättra och inte som jag ser det obstruera en viktig demokratisk process.

Anf. 127 PETER JONSSON (s) replik:

Herr talman! Jag trodde ett tag att Allan Widman hade ackord på att svara på replikerna eftersom han på något sätt tog replik på både mig och Alice samtidigt.

Jag tryckte på replikknappen därför att jag vet att Allan Widman och Folkpartiet är försvarspolitiskt intresserade och kunniga. Det är viktigt när man talar om den militära underrättelseverksamheten och FRA:s signalspaningsverksamhet att veta att det beslut som förhoppningsvis kommer att fattas om att skjuta på beslutet i ett år inte kommer att påverka säkerheten för soldaterna i Afghanistan och inte heller i Kosovo.

Generaldirektören i FRA Ingvar Åkesson har nämnt att det inte påverkar. Då tycker jag inte att Folkpartiets Allan Widman ska stå här och peka på att det kan göra det. Det kan skapa en signal ute i samhället att vi inte tar de uppgifter vi har internationellt som vi fattat beslut om på allvar.

Den största risken för våra soldater i Afghanistan i dag är att vi inte får tillräcklig underrättelseinformation från Nato. Det har försvarsminister Mikael Odenberg skrivit ett skarpt brev om till representanter där. Det tycker jag är jättebra. Det markerar tydligt att när vi gör en internationell insats ska vi också ha full information när det gäller underrättelseverksamheten. Det vet Allan Widman om. Därför tycker jag att det var ett ganska lågt skott som avsköts från Folkpartiet när det gäller den delen.

Jag kan replikera på alla alliansens partier. Men jag förutsätter att alla partier talar för samma sak. Därför mötte jag Staffan Danielsson med repliker om varför vi anser att vi inte har blivit tillräckligt tillgodosedda. Vi kände att det fanns en dold agenda. Det fanns en känsla av att vi inte togs på allvar i den diskussion vi hade.

Det var därför vi blev oroade utifrån frågan om den personliga integriteten som vi ville stärka ytterligare. Där blev vi inte riktigt tillgodosedda. Om vi hade bearbetat frågorna tidigare kanske vi hade varit där.

Anf. 128 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Herr talman! Jag förstår att Peter Jonsson är orolig för att bilden ska bli att detta äventyrar svenska säkerhetsintressen. Jag är helt övertygad om att det gör det.

Om Peter Jonsson läser propositionen från pärm till pärm, eller i varje fall genom hela omslaget, märker han att väldigt mycket av motiveringen handlar just om att stärka säkerheten för svenska män och kvinnor på fredsfrämjande uppdrag i världen. Detta kan inte vara någon som helst överraskning för Peter Jonsson.

Jag tycker inte heller att de förslag till förbättringar som Socialdemokraterna nu lämnar i sin reservation är av den karaktären att de hade höjt förslaget. Tillåt mig, herr talman, att exemplifiera.

Man vill att tydligare regler ska införas för hur information som man får vid signalspaning får användas. Vad betyder det? Sådant kan inte läggas till grund för konstruktiva förhandlingar och än mindre för någon lagstiftning. Jag tycker inte att Socialdemokraterna har tagit sitt ansvar. Jag tycker inte att Socialdemokraterna har tillvaratagit de möjligheter till överenskommelser som fanns.

Nu vet jag, precis som Staffan Danielsson sade tidigare, att ni har olika viljor i partiet. Det kan man möjligen ha respekt för. Men det är tråkigt att ni inte har velat medverka till att förbättra på ett område på många olika plan och samtidigt gett oss bättre förutsättningar att vidmakthålla nationell säkerhet.

Anf. 129 PETER JONSSON (s) replik:

Herr talman! Att vi inom det stora partiet Socialdemokraterna har olika synpunkter och åsikter om de förslag vi röstar igenom i riksdagen är för oss en självklarhet. Frågan är vilken debatt som har funnits inom alliansen.

Jag vet att det har funnits olika åsikter om förslaget sedan tidigare. Vem slog näven i bordet och sade: Tyst med er nu! Följ rödret, nu kör vi! Det skulle jag gärna vilja veta. Det kommer vi aldrig att få svar på. Det kommer aldrig att bli en offentlig handling.

Det är helt klart, Allan Widman, att vi var på väg. Vi hade förslag till stärkningar av den personliga integriteten i förhandlingarna tillsammans med Karin Enström här att dela upp Fun i två delar med en tillståndsenhet och en kontrollenhet. Vi skulle hitta katalogisering för vissa av frågorna när det gällde sökbegrepp och liknande.

Men det var en fråga som vi kände var viktig och som vi ville ha utredd innan vi fattade beslutet. Om man då från alliansens sida hade sagt att man skjuter på propositionen ett halvår och utreder de saker som vi krävde skulle utredas så hade vi kanske stått i ett annat läge. Men nej, man skulle fatta beslutet då. När man hårdfast står fast vid tidsgränsen på det sättet faller man på eget grepp. Och det är just det som Allan Widman nu har gjort.

Jag säger som förut: Kom inte och skyll på oss för att lagstiftningen inte går igenom! Det är ni som sitter i majoritet i dag. Det är ni som besitter Rosenbad, som ni sjöng på fotbollsmatchen i går. Ni måste ta det ansvaret, se till att hoppa ur oppositionsgarderoben och tillverka politik. Om ni vill ha med oss – gör det på ett sätt så att vi känner att det finns en trygghet i det samarbete vi i så fall ska ha!

Anf. 130 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Herr talman! Jag vet att socialdemokratins ledande företrädare approcherades cirka tre månader innan dess att propositionen gick i väg till riksdagen. Det var inte så att det snabbt stängdes några dörrar. Alla möjligheter fanns, men det fanns uppenbarligen inget intresse. Det är naturligt mot bakgrund av det som Peter Jonsson säger; vi har haft olika åsikter om det här. Därför förstår jag att frestelsen att säga nej blir stor. Det är naturligtvis det allra enklaste.

Det jag inte förstår är varför man i så fall skriver en mycket lång reservation där man i huvudsak ägnar sig åt att slå in redan öppna dörrar. Det står i reservationen att även terrorism bör ingå i försvarsunderrättelsens mandat. Men herregud – det vet vi väl alla att det gör! Tillståndsgivning ska också gälla sökorden, står det. Men så är det ju redan nu. Det talas om oberoende organ för efterhandskontroll. Fun blir en självständig myndighet. Den har judiciell kompetens, som ni skriver. De ska kontrollera i efterhand. Redovisning ska ske en gång om året till riksdagen, säger ni också. Jag förstår inte hur man kan reservera sig mot någonting

som faktiskt framgår av det betänkande som utskottets majoritet nu har enat sig omkring.

Prot. 2006/07:125
13 juni

Anf. 131 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Herr talman! Det har varit en lång och livlig debatt. Det är inte så lätt att komma som en av de sista talarna, för det blir en del upprepningar i och med det jag tänker säga. Men det är viktigt att betona vad vi anser och vad vi kristdemokrater tycker om det här.

Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet.

Det förslag som vi i dag diskuterar möjliggör ett säkrare Sverige. Signalspaning har bedrivits under många år till skydd för landets säkerhet. Teknikutvecklingen medför nu ett behov av att signalspaning även kan göras i kabel eftersom alltmer information sprids via kabel och inte via etern.

Sverige måste bibehålla förmågan att avvärja och bemöta hot mot landets säkerhet. Signalspaning är en viktig metod för att kunna göra självständiga och goda omvärldsbedömningar som sedan kan ligga till grund för regeringens utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik.

En liknande omställning har skett i de flesta andra länder med kompetens på detta område. Bland EU-länderna har till exempel Storbritannien, Tyskland och Nederländerna nyligen lagreglerat verksamheten.

Den nya lagen behövs för att anpassa signalspaningen till den tekniska utveckling som sker, som jag tidigare har sagt. Men den behövs också för att skapa ett starkare skydd för den enskildes integritet än det som finns i dag.

Vi ska vara medvetna om att signalspaning kommer att utföras oavsett vad vi kommer fram till här i dag. Vill vi att den ska ske reglerad i lag eller inte? Det är det som är frågan.

Jag har full förståelse för den diskussion som har förts om utvidgningen av de signaler som får tas in. Vid all övervakning finns det risk för att något material hamnar i orätta händer. Det är anledningen till att vi har vidtagit så rigorösa säkerhets- och integritetsåtgärder som bara är möjligt. Kristdemokraterna har varit noga med att signalspaningen ska utformas så att risken för att informationen missbrukas eller hamnar i orätta händer minimeras så långt det någonsin är möjligt.

Herr talman! Det som är aktuellt är endast information av betydelse för landets säkerhet. Det handlar om det vi kallar för försvarsunderrättelseverksamhet, det vill säga om det gäller utländska förhållanden och om yttre hot mot landet förekommer. Av alla de mejl, fax och telefonsamtal som går igenom kablarna kommer endast en ytterligt liten mängd i fråga. Man brukar tala om att det är ett meddelande av tio miljarder som kan komma i fråga och undersökas utifrån fastställda sökord. Det är alltså en oerhört liten mängd vi talar om. Avsikten är att kolla företeelser och trender – allt för att stärka landets säkerhet. Ingenting sparas, utan det som passerar är borta.

Intrycket från en del medier och även från vissa partier här i kammaren har tyvärr ibland varit att vartenda samtal, mejl och fax ska läsas eller lyssnas av, till och med av någon fysisk person. Det vore naturligtvis ytterligt skrämmande. Man kan väl säga så här: Ska vi behöva signalspaning över huvud taget? Också Staffan Danielsson var inne på detta. Det

*En anpassad
försvarsunderrättelse-
verksamhet*

kan jag som medborgare beklaga. Men vi som politiker har ett ansvar för att så långt det är möjligt skydda landets medborgare mot yttre hot.

Därför kommer jag och Kristdemokraterna att ställa upp på att FRA får den här möjligheten om alla de kontroll-, rättssäkerhets- och integritetsskyddande mekanismer som både vi och Lagrådet kräver införs.

Herr talman! Vi kristdemokrater har bidragit till att se till att de synpunkter som Lagrådet framförde arbetades in i propositionen. Redan i förslaget till lagrådsremiss såg vi till att ändringar som stärker integritets- och rättsskyddet infördes.

Det handlar bland annat om att tydliga kontrollmekanismer och funktioner skapas för att garantera enskilda individers integritet. Varje uppdrag ska prövas av en särskild nämnd innan spaningen inleds. Det ska finnas insyn och kontroll under pågående spaningsprocess och efteråt.

Majoriteten i utskottet har sett till att det vid tillståndsgivningen klart framgår att den ska gälla inriktning, beskrivning av behovet och proportionalitetsbedömning. Vidare ska det framgå vem som är uppdragsgivare. Vi har även slagit fast vikten av att beslutsfattandet om tillståndsgivningen och kontrollverksamheten ska ske organisatoriskt skilda åt. Man ska också en gång om året till riksdagen redovisa den granskning som har utförts och resultatet av denna.

Herr talman! För oss kristdemokrater är både rikets skydd och den personliga integriteten viktiga. Därför gör vi bedömningen att regeringens förslag får anses fullt godtagbart när det gäller integritetsskyddet med det tillägg som utskottet har gjort.

Vi är också glada över att vi i försvarsutskottets alliansgrupp har kunnat jobba i positiv anda med denna många gånger väldigt svåra fråga. Vi har lyckats hålla ihop, och jag tycker att det bådär gott för framtiden. Men jag känner stor besvikelse över Socialdemokraterna i denna fråga. Jag tycker att ni har visat prov på ett osedvanligt obstruerande.

Ni hade, som vi tidigare har hört här, ett färdigt förslag till proposition som ni hade jobbat med i regeringsställning under lång tid och som nuvarande regering ärvde. Vi förbättrade förslaget, särskilt med hänsyn till integriteten. Och vad händer? Sedan är ni emot förslaget. Det är inte trovärdigt inför svenska folket, och det är ytterst olyckligt att vi i och med detta inte får någon bred överenskommelse över partigränserna i denna så angelägna fråga och uppgift.

Genom att vilandeförklara det här förslaget möjliggör ni inte en effektiv underrättelse vid hot mot Sverige utanför rikets gränser, till exempel i Afghanistan, som Allan Widman så förnämligt lyfte upp.

Slutligen vill jag ta upp integriteten igen. Den värnar vi alla om. Resultatet blir nu att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet kommer att bidra till att låta den signalspaning som pågått i decennier förbli oreglerad och utan begränsningar för integritetsintrång under ett väldigt viktigt år.

I detta anförande instämde Annicka Engblom (m) och Allan Widman (fp).

Anf. 132 Försvarsminister MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Jag har med stort intresse lyssnat på försvarsutskottets debatt om den proposition som regeringen har presenterat för riksdagen och vars förslag nu snart ska avgöras.

Det har varit en hel del historiska betraktelser. Med risk för att upprepa något av det som redan har sagts vill även jag understryka att behandlingen av det här ärendet har varit en lång och kontinuerlig process. Peter Jonsson gav ett fullständigt formidabelt underkännande av den förra socialdemokratiska regeringens beredning. Det här är inte ett ärende som jag har hittat på, utan det har legat på regeringens bord sedan 2003. Men den socialdemokratiska regeringen måktade inte med att ta fram ett förslag till riksdagen, trots att man, precis som Peter Jonsson sade i sitt inlägg och som många andra socialdemokratiska företrädare har framhållit, anser att detta i grunden är ett mycket viktigt ärende.

Den socialdemokratiska gruppledaren i riksdagen, Britt Bohlin Olsson, sökte upp mig på våren 2006 när jag var gruppledare i oppositionen för att diskutera denna fråga och understryka hur viktigt regeringen ansåg att det var att få en teknikneutral lagstiftning på plats, en lagstiftning som möjliggjorde för FRA att signalspana också i trådförbindelser.

Alice Åström har också klagat på beredningen. Nu kommer jag att beskyllas för arrogans igen av någon här inne, men jag tar den risken och säger: Detta är kvalificerat struntprat, herr talman. Beredningen är gedi-gen. I botten ligger två statliga offentliga utredningar och en departementspromemoria. Alla dessa handlingar är brett remissbehandlade. De är betydligt bredare remissbehandlade, vill jag gärna säga, än de förslag som den förra regeringen kom med på Justitiedepartementets område och som hade bäring på den personliga integriteten. Där var det smalare remissvänder än vad det var till exempel när det gäller den departementspromemoria som är ett av underlagsdokumenten till regeringens proposition i det här ärendet.

Sanningen är också den att inte minst myndigheter som har särskild anledning att bevaka integritetsaspekter avgav positiva remissyttranden på denna departementspromemoria. Dit hör såväl JK, Justitiekanslern, som Justitieombudsmannaämbetet.

Peter Rådberg återopade Amnesty International. Jag vill gärna läsa högt ur det remissyttrande som Amnestys svenska sektion gav på departementspromemorian om en anpassad försvarsunderrättelseverksamhet. Där skrev man så här: Amnesty International, Amnesty, anser att remissen är en utredning som på ett mycket tillfredsställande sätt har gått igenom de problem som kan uppkomma vad gäller kränkning av fri- och rättighetsskyddet vid en anpassad försvarsunderrättelseverksamhet. Frågan om den personliga integriteten är central i denna utredning, men Amnesty anser att utredningen tar upp samtliga svåra uppgifter som ingår i den intresseavvägning som är aktuell.

På ett annat ställe i remissvaret skriver Amnesty med bäring på diskussion om yttre militära kontra yttre hot – mandatet för försvarsunderrättelseverksamhet ändras till yttre hot: Amnesty har ingen erinran mot denna förändring. Med tanke på den alltmer globaliserade världen och de konsekvenser som följer härav delar Amnesty remissförfattarnas syn att detta är en nödvändig förändring av svensk lag.

Så långt Amnesty International.

*En anpassad
försvarsunderrättelse-
verksamhet*

Jag vill gärna säga att för min del har hela processen från det att jag blev ansvarig varit inriktad på att försöka förstärka kontrollmekanismer, insyn och skydd för den enskildes integritet. Det är vad hela den beredningsprocess som jag har varit ansvarig för har gått ut på. Därtill har jag under hela den processen haft en öppen dörr till Socialdemokraterna.

Peter Jonsson beklagade att jag inte hade tagit kontakt redan före lagrådsremissen. Hade jag gjort det, satt mig ned och förhandlat med Socialdemokraterna, hade verkligheten sett annorlunda ut. Då kan jag berätta varför Socialdemokraternas gruppleddare, Britt Bohlin Olsson, var lite sen till Socialdemokraternas julfest. Det var därför att hon satt på sitt rum tillsammans med mig och diskuterade just denna fråga. Där räckte jag fram den utsträckta hand som har förblivit utsträckt under hela processen. Det finns ett och annat ytterligare vittne som känner till detta.

Under den här processen har vi också fortlöpande tillfört förbättringar av skyddet för den personliga integriteten, av insynen i verksamheten, av kontroll och uppföljning. Jag tog initiativ till totalt tolv förändringar före det att vi presenterade lagrådsremissen. Jag fick inget svar på min inbjudan den där aftonen i december på den socialdemokratiska gruppleddarens rum, men det kom förstås fram synpunkter ändå. Vi gjorde totalt tolv förändringar. Det handlade bland annat om att tydliggöra gränsdragningen mellan försvarsunderrättelseverksamhet å ena sidan och polisiär verksamhet å den andra sidan.

Jag kan säga att det är just när det gäller den här gränsdragningen som mycket av förvirringen i debatten har rört sig. Jag vill därför än en gång understryka att försvarsunderrättelseverksamheten inte handlar om övervakning. Den handlar inte om att jaga individer, utan den handlar om att kartlägga utländska förhållanden och yttre företeelser som kan utvecklas till hot mot vårt land och mot svenska intressen.

Därför säkerställer vi också med den här lagstiftningen att de polisiära myndigheterna inte kan kringgå det regelverk som finns om till exempel förhands domstolsgodkännande för att avlyssna enskilda individer genom att gå via försvarsunderrättelsemyndigheterna.

En annan förändring före lagrådsremissen var att vi tillförde ett insynsråd vid myndigheten FRA, som inom parentes sagt, trots sitt namn, inte är en militär myndighet utan en civil myndighet.

Sedan gick det en remiss till Lagrådet. Vi fick Lagrådets synpunkter och införde ytterligare nio förändringar. De handlade bland annat om noggrannare regler för tillståndsgivningen, noggrannare regler för hur uppgifter som inte ska inhämtas ska förstöras och precisering av tillstånds- och kontrollmyndigheterna.

Dörren till Socialdemokraterna stod fortfarande öppen, men det hördes inte så mycket. Inte ens när vi lade en proposition på riksdagens bord hördes det något. Det kom inga motförslag. Det kom en sladdrig A 4-sida som kommittémotion med ett yrkande om avslag på propositionen men inga konkreta förslag till förändringar. Vår dörr stod fortfarande öppen.

Efter propositionen har sedan försvarsutskottet under sin behandling tillfört ytterligare fem förbättringar. Det har bland annat att göra med den katalog som även Socialdemokraterna har uttryckt önskemål om. Det handlar om årlig rapportering från regeringen. Det handlar om kontrollstation år 2011. Även i den här processen var dörren till Socialdemokraterna öppen.

Peter Jonsson, Socialdemokraternas företrädare i utskottet, presenterade också ett antal konkreta ändringsförslag för alliansens företrädare i utskottet. Vi kunde efter en genomgång av dem säga att om detta var Socialdemokraternas position var det fullt möjligt att träffa en uppgörelse, men vi hade en fråga: Står den socialdemokratiska riksdagsgruppen och den socialdemokratiska gruppledningen bakom Peter Jonssons ändringsförslag? Vi fick aldrig något svar på den frågan. I stället utlystes en presskonferens där det meddelades att regeringen minsann hade bränt alla broar och det skulle inte bli någon uppgörelse här. Jag beklagar detta.

Nu har jag fått svar på varför detta skedde. Det berodde enligt Peter Jonsson på att han hade läst i tidningen att jag hade sagt att om vi inte kom överens med Socialdemokraterna skulle det bli ett beslut i riksdagen ändå.

Det är väldigt sant att jag på en fråga från en journalist om vad som skulle hända om förhandlingarna inte lyckades gav ett sådant svar. Det är dock mycket märkligt att det kan förvåna någon. Vad hade Peter Jonsson trott skulle hända om man inte kom överens i förhandlingarna? Trodde han att regeringen skulle lägga sig ned och dö, avgå, be om ursäkt eller dra tillbaka propositionen?

Under de 15 år jag har suttit i riksdagen har det aldrig hänt att en socialdemokratisk regering under motsvarande förhållanden har gjort något sådant. Jag tror inte heller att Peter Jonsson i djupet av sitt hjärta hade förväntat sig att den borgerliga regeringen skulle ge oppositionen en total vetorätt mot en proposition som regeringen lagt på riksdagens bord.

Jag beklagar att det inte var en möjlighet att nå denna breda enighet, för jag vet att Peter Jonsson, Ulrica Messing och andra företrädare för Socialdemokraterna i djupet av sina hjärtan vet att detta är en viktig verksamhet och att det finns ett behov av den här nya lagstiftningen.

Med den grunden borde det möjligen sakligt sett ha varit möjligt att komma fram till en uppgörelse. Samtidigt ger det som nu har hänt uttryck för en viss politisk logik, för det är klart att om Socialdemokraterna under tre år i regeringsställning inte har måktat med att få fram en proposition till riksdagen – varför ska då partiet i opposition hjälpa en lätt förhatlig alliansregering att baxa ett kontroversiellt lagförslag genom riksdagen?

Det är klart att det finns mycket politisk logik som talar för att man ställer sig vid sidan av processen. Jag ska inte spekulera i vad som hade hänt om rollerna hade varit omvända. Jag tror att det i alla partier finns vändor kring den exakta och närmare utformningen av de här lagförslagen för att de innehåller väldigt grannliga avvägningar.

Samtidigt fick vi redan i samband med lagrådsremissen och före det att regeringen och försvarsutskottet tillförde nya förbättringar ett väldigt tydligt besked från justitieråden och regeringsråden i Lagrådet. De konstaterade att beredningsunderlaget var tillräckligt både till sin omfattning och till sin kvalitet. Man landade i slutsatsen att vi nått en godtagbar balans mellan å ena sidan nationella säkerhetsintressen och å andra sidan enskilda medborgares fullt legitima krav på skydd för integriteten mot intrång från överheten.

Därefter har vi alltså tillfört ytterligare förstärkningar. Jag vill gärna säga att det är många som har varit delaktiga i detta, inte bara i försvars-

utskottet, utan ledamöter i alla allianspartiernas riksdagsgrupper har varit delaktiga. De har artikulera synpunkter – invändningar ibland – farhågor, frågor och önskemål. Det har varit en viktig del i den process som har lett fram till försvarsutskottets betänkande. Jag vill ta tillfället i akt att tacka alla de ledamöter som har bidragit, ibland säkert med blandade känslor.

Samtidigt, herr talman, vill jag säga att den socialdemokratiska gruppens agerande är lite paradoxalt i den meningen att ni ju bejakar kärnan i regeringens förslag. Den kontroversiella kärnan. Den kontroversiella potentiellt integritetskränkande kärnan som innebär att man tillåter Försvarets radioanstalt att signalspana inte bara i etern utan också i tråd.

Trots att ni är med på det har ni inte orkat bidra med motionsförslag eller med en vilja som ni har varit beredda att fullfölja i försvarsutskottet för att träffa en uppgörelse.

Herr talman! Nu har vi då kommit till det stadium när Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet alla åberopar 2 kap. 12 § tredje stycket regeringsformen för att vilandeförklara regeringens lagförslag i ett år. Den bestämmelsen i regeringsformen har kommit till för att ge utrymme för eftertanke.

Jag har varit parlamentariker i mer än 15 år och tycker att det är viktigt med ett grundlagsreglerat minoritetsskydd. Mot den bakgrunden skulle det vara mig fullständigt främmande att kritisera den folkvalda riksdagen för att utnyttja de skyddsbestämmelser som finns i regeringsformen och riksdagsordningen.

Samtidigt beklagar jag naturligtvis att vi tappar ett år då viktiga delar av försvarsunderrättelseverksamheten går på låg fart, och där vårt beroende av utländska maktens underrättelsetjänster ökas.

Med det sagt vill jag också peka på att det finns ett drag av obstruktion eller tricksande i det konkreta yrkande som de tre partierna har lagt på riksdagens bord. Där yrkar man inte bara på att den lagstiftning som konstitutionsutskottet har identifierat som havande bäring på integritetsskyddet ska förklaras vilande. Även lagen om försvarsunderrättelseverksamhet vill de tre partierna förklara vilande.

Jag vill bara påpeka att med dagens lag om försvarsunderrättelseverksamhet är det i princip fritt fram för FRA att göra precis vad som helst så länge det finns en inriktning och så länge man håller sig till etern. Med det förslag som vi har lagt på riksdagens bord begränsar man verksamheten till att gälla utländska förhållanden, och man preciserar också att FRA inte får ägna sig åt någonting som har med brottsbekämpning att göra.

Följaktligen innebär det socialdemokratiska, miljöpartistiska och vänsterpartistiska yrkandet om vilandeförklaring på den punkten någonting helt annat än skydd för den enskildes integritet.

Detta leder mig slutligen över till det som jag tycker har varit en brist i debatten, nämligen oförmågan att se båda sidorna av myntet i denna fråga. Jag sticker inte under stol med att det finns inslag i detta lagpaket som inrymmer en potentiellt ökad risk för intrång i den enskildes integritet. Det är klart att om man inför en teknikneutral lagstiftning så att en myndighet som i dag kan spana i etern också får möjlighet att vidga den spaningen till att även gälla signaler i trådförbindelser innebär det en utökning av spaningsmöjligheten och därmed också en utökning av den

potentiella risken för intrång. Samtidigt är det just den delen som Socialdemokraterna bejaktar.

Vad man hela tiden glömmer bort i debatten är den andra sidan, det som innebär en potentiell förstärkning av integritetsskyddet. Signalspanning är någonting som FRA har bedrivit i etern i 60 år utan någon som helst lagreglering. Tidigare har svenska myndigheter även tappat trådförbindelser. Det är i dag ingen hemlighet att förbindelserna mellan Berlin och den tyska legationen i Stockholm avlyssnades under andra världskriget.

Nu får vi med regeringens proposition och försvarsutskottets förslag till stånd en reglering också av kontrollmekanismer, insyn och integritetsskydd. Det är någonting som har saknats i 60 år utan att man har hört Alice Åström eller någon annan här inne klaga över sakernas tillstånd.

Jag tycker att man bör se båda de här sidorna. Vi får nu dessutom regler till skydd för den enskildes integritet som våra högsta jurister i Lagrådet tycker är väl avvägda.

Det finns mellan de tre oppositionspartierna en gemensam kritikpunkt. Det handlar om att man ska ersätta ”yttre militära hot” med ”yttre hot” i lagstiftningen. Detta är ett förslag som ger uttryck för hur mångfasetterad den säkerhetspolitiska hotbilden har blivit i den moderna världen. Internationell terrorism men också traditionella militära konflikter inrymmer i dag både en militär och en civil sida.

När vi skickar ut trupp i utlandet har vi ett ansvar att kartlägga förutsättningarna för deras verksamhet. Det inrymmer också både civila och militära aspekter. Vi kan ha ett behov av att kartlägga IT-hot som kan komma att riktas mot vårt land. Man kan fråga sig om spridning av biologisk smitta är ett väpnat eller militärt hot, eller om det inte är det.

Herr talman! Denna proposition handlar om viktiga och nationella svenska säkerhetsintressen. Försvarsunderrättelseverksamhet handlar om utländska förhållanden. Det handlar om yttre hot mot vårt land och mot svenska intressen. Det handlar om att kartlägga företeelser, mönster och samband. Det handlar däremot *inte* om att övervaka svenska medborgare. Det handlar inte om att bekämpa brott, för till det har vi polisen. Det handlar över huvud taget inte om att jaga enskilda individer.

Jag utesluter inte att försvarsunderrättelseverksamheten skulle kunna snubbla över en terrorist i Sverige som har samband med terroristceller utomlands. Men skulle man göra det kommer dessa uppgifter att lämnas över till de polisiära myndigheterna som sedan får gå till domstol för att få ett förhandsgodkännande om man vill avlyssna individen i fråga.

Än mindre handlar denna verksamhet om att det sitter långa rader av män i slokhatt med hörlurar på huvudet och avlyssnar medborgarnas e-post och telefontrafik. Detta handlar om en automatisk avtappning av en mycket liten del av den trafik som passerar våra gränser, trafik som sedan ska dechiffreras, översättas och läggas till grund för underrättelserapport. Det är ingen verksamhet där man blir uppfångad därför att man skriver bomb, al-Qaida eller terrorist i sitt e-postmeddelande, utan det är en oerhörd sofistikerad verksamhet som inte riskerar att drabba någon i denna kammare och knappast heller någon svensk medborgare med hederliga avsikter.

Prot. 2006/07:125
13 juni

*En anpassad
försvarsunderrättelse-
verksamhet*

I detta anförande instämde Annicka Engblom och Karin Enström (båda m), Staffan Danielsson (c) och Allan Widman (fp).

Anf. 133 PETER JONSSON (s) replik:

Herr talman! Om man jämför med andra politikområden som finns här i riksdagen och på departementen är det klart att denna fråga har blivit bättre beredd än många andra frågor. På vissa andra områden får vi knappt ens yttra oss. På det sättet är det helt klart, precis som försvarsministern pekade på här, att det har funnits en historia bakom det föreliggande förslaget.

Men jag kan ändå inte komma fram till sans och förnuft. Vi var nästan överens om propositionen och de förslag som vi hade lämnat, de tio punkterna som vi har talat om här i dag. Det återstod kanske två tre förslag. Och det handlade om utredningar när det gäller den enskildes integritet, och det handlade om huruvida en domstol eventuellt skulle få yttra sig om regeringsbeslut. Det skulle kanske på några månader ha kunnat göras ett utredningsförslag om detta. På det sättet hade vi fått en helhetsbild.

Om nu den historia som försvarsministern pekade på här har funnits, och det är jag helt övertygad om, så varför väntade man då inte en, två eller tre månader? Då hade förslaget kanske funnits där, och vi hade varit överens. Utifrån detta perspektiv tycker jag att försvarsministern inte tog den möjlighet som fanns att skapa en lagstiftning genom en blocköverskridande överenskommelse.

Det finns delar i detta som inte nämns i dag. I vissa specifika fall kan man få avlyssna en enskild person nationellt. Det står så. Det är egentligen detta som är viktigt och som vi har pekat på, nämligen att det i ett sådant läge kan finnas förutsättningar för att ett domstolsförfarande skulle kunna genomföras. Men vi kom inte i mål där, och det tycker jag är synd. Men, som sagt, det finns ytterligare en chans. Det är ett år kvar tills frågan tas upp igen.

Anf. 134 Försvarsminister MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Problemet är att det egentligen inte var någonting nytt i den kravlista som Socialdemokraterna presenterade, de tio punkterna. Samtliga dessa frågor hade varit föremål för en ganska grundlig diskussion och en ganska grundlig beredning, inte minst under den tid som Socialdemokraterna satt i kanslihuset. Vi var från alliansens företrädare i försvarsutskottet beredda att föra diskussionen till slut med Peter Jonsson.

Peter Jonsson frågade varför man inte kunde vänta några månader. Den frågan stod aldrig på kartan därför att de förslag som Peter Jonsson presenterade för de borgerliga kollegerna i försvarsutskottet inte innebar att man skulle uppskjuta någonting utan faktiskt innebar ett krav på en utredning som alliansens företrädare var beredda att möta. Problemet var bara att man aldrig fick svar på frågan: Vem pratar Peter Jonsson för? Pratar Peter Jonsson för Peter Jonsson, eller pratar Peter Jonsson för Socialdemokraterna? Den frågan ställdes upprepade gånger. Jag ställde den också till Socialdemokraternas gruppleddare. Står den socialdemokratiska gruppstyrelsen bakom Peter Jonssons förslag? Gör den det blir det

en uppgörelse. Men vi måste få det beskedet. Svaret blev den utlysta
presskonferensen då alla broar brändes.

Prot. 2006/07:125
13 juni

Jag har egentligen inget behov av att hålla på och vegetera över det förflutna eftersom det blir ganska fåniga diskussioner där olika skuldbördor ska fördelas. Jag kan bara ärligt säga att min ambition hela tiden har varit att ha en öppen attityd. Jag har hela tiden haft en ärlig avsikt att få med Socialdemokraterna. Jag har vid upprepade tillfällen gett uttryck för denna ambition, både till försvarsutskottets ordförande och till den socialdemokratiska gruppledaren i riksdagen. Sedan kan vi säkert ha olika uppfattningar om vad som gick fel och varför det inte gick att nå en framgång. Jag bara konstaterar och beklagar detta. Jag har hela tiden haft uppfattningen att det är bättre att få en bra lagstiftning på plats även om det tar ett år extra än att få en dålig lagstiftning på plats nu. Jag konstaterar att vi får en bra lagstiftning på plats om ett år.

Anf. 135 PETER JONSSON (s) replik:

Herr talman! Då finns det ett år för att jobba vidare med att göra förslaget ännu bättre.

Jag vill tydligt påpeka att jag i diskussionen med era företrädare nämnde möjligheten att skjuta på propositionen för att få svar på de frågor som vi ställde i utredningen. Jag litade naturligtvis på att den dialogen fanns. Jag tror att den fanns mellan utskottets medlemmar och Försvarsdepartementet.

Jag kan ställa samma fråga till försvarsministern som jag har gjort tidigare i och med utspelen om bilden av förhandlingarna. Jag har förhandlat ganska mycket på den fackliga sidan och även på den politiska sidan. Och det var inte smart att gå ut i princip samma dag som ni satt i reella diskussioner och säga: Vad spelar det för roll? Vi behöver ändå inte Socialdemokraterna.

Ni har majoritet så att ni kan driva igenom frågan. Men det fanns i alla fall en vilja från försvarsministern och alliansen att vi skulle vara med på vagnen på detta område.

Frågan är om detta gjorde läget eller situationen bättre. Sedan har det funnits andra uttalanden från försvarsministern som också kanske kan reta upp en och annan i vårt socialdemokratiska parti. Men så är livet emellanåt. Ibland hoppar det grodor ur munnen, och då får man försöka ta ansvar för det.

Men, som sagt, helt klart är det så att vi på många områden är överens när det gäller denna lagstiftningsfråga. Nu gäller det bara för försvarsministern att fundera på om han vill ha med socialdemokratin eller inte när frågan kommer tillbaka igen.

Anf. 136 Försvarsminister MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Vi har inte gjort några utspel. Däremot fick jag, när jag besökte riksdagsjournalisterna, frågor om vad som händer med signalpaningen. Jag sade att förhandlingar pågick i utskottet, att jag inte var en del i dem men att jag med departementet i bakgrunden naturligtvis fanns med som ett bollplank för våra företrädare i försvarsutskottet, att diskussionen pågick och att vi gärna ville nå en uppgörelse.

Jag fick följdfrågan: Vad händer om ni inte når en uppgörelse? Jag sade att förslaget då kommer att köras igenom, vilket är en självklarhet. Och det vet Peter Jonsson. Som jag antydde i talarstolen är det inte en grund för regeringen att lägga sig ned och dö. Men det var inget utspel.

Givet Peter Jonssons och möjligen någon annan socialdemokrats reaktion på artikeln var det naturligtvis så att svaret på frågan inte gjorde situationen bättre.

Men en man med erfarenhet av facklig förhandlingsverksamhet är nog så pass upphöjd att han förmår skilja på verkligheten och rubriksättningen i en tidning.

*En anpassad
försvarsunderrättelse-
verksamhet*

Anf. 137 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Egentligen skulle hela det sista replikskiftet och en hel del av denna debatt kunna stå för sig själv som en förklaring till varför det är omöjligt för Vänsterpartiet att ställa sig bakom detta och varför vi anser att detta inte är tillräckligt berett.

Detta handlar om ett lagstiftningsarbete som rör den enskilde individen och som rör grundläggande konventioner och vår grundlag. Man får höra hur detta helt enkelt har varit föremål för en förhandling hit och dit. Det sägs att den sade det, den var dum, den hade gjort det och så vidare. Är det ett lagstiftningsarbete som är värdigt riksdagen? Är det detta som kallas för ett grundligt berett och väl genomarbetat ärende med en ordentlig utredning, med en ordentlig analys och med en avvägning när det gäller grundlagar och konventioner? Nej, förhandlingar och diskussioner visar att det fanns grundläggande brister i det arbete som låg bakom propositionen.

Herr talman! Jag ska lyfta fram två saker.

Den ena saken är, som jag sade i mitt anförande, att det har skett många förbättringar. Det finns förstärkningar här när det gäller försvarets underrättelseverksamhet som är positiva. Det gäller då där det har varit en brist på reglering. Det har också blivit förbättringar under behandlingens gång, vilket jag också har påpekat.

Men att säga att det utvidgade mandat som också ligger i det här beslutet egentligen skulle innebära att man kan fortsätta som tidigare, att det då inte är någon skillnad alls och att det inte är reglerat är inte sanningen. Det utvidgade mandatet, från ”yttre militära hot” för underrättelseverksamheten till ”yttre hot”, innebär att du faktiskt har en helt annan signalspaning, även enligt dagens modell. Om det inte skulle innebära någon förändring alls förstår jag inte varför man ens skulle lägga fram förslaget.

Anf. 138 Försvarsminister MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Jag börjar bakifrån. Jag vill faktiskt bestrida att förändringen från definitionen ”yttre militära hot” till definitionen ”yttre hot” i förslaget till lag om försvarsunderrättelseverksamhet är någonting som innebär ett stort integritetshot. Jag bestrider bestämt detta.

Den potentiella risken för intrång i integriteten ligger i att man ger FRA den möjlighet som också Socialdemokraterna bejakar – att vidga signalspaningen från att bara gälla etern till att också gälla kommunikation som överförs i tråd.

Förändringen till definitionen ”yttre hot” är en ren anpassning till den mycket mer mångfasetterade hotbild som vi i dag har att hantera. Gårdagens värld var i det hänseendet mycket enklare.

Det är inte lätt, vill jag gärna säga, att vara statsråd – det har jag nu upptäckt. Om man är beredd att lyssna och beredd att anpassa framställs

det som ett jätteschackrande. Nu är det ultimata beviset på en slarvig beredning att vi är beredda att lyssna på Socialdemokraterna och att föra en diskussion med dem. Det är, ärligt talat, en något märklig uttolkning att beredvillighet att lyssna på oppositionen i riksdagen nu tolkas som att det funnits grundläggande brister som man absolut måste rätta till.

Alice Åström ska inte vara purken för att hon inte blev inbjuden. Det berodde ju på att ni redan i utgångsläget sagt att ni inte är särskilt intresserade av en fungerande försvarsunderrättelseverksamhet som inkluderar teknikneutral signalspaning. Då finns det liksom inte så mycket att resonera om, Alice Åström!

Anf. 139 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag ska inte förlänga debatten så väldigt mycket mer. Men jag vill säga: Nej, jag är inte det minsta purken för att jag inte blev inbjuden till samtalen och överläggningarna. Enligt beskrivningen här har det uppenbarligen inte bara varit trevligt, utan det här har också föranlett en tuffare diskussion emellanåt.

En annan sak som jag vill lyfta fram är att det inte bara är jag och Vänsterpartiet som lyft fram kritik. Det kan låta så när man lyssnar på försvarsministern.

Också jag blev lite förvånad när Amnesty lyftes fram som ett exempel med tanke på deras yttrande. Däremot hade man kunnat lyfta fram Advokatsamfundets, Polisförbundets och Säpos yttranden. Det finns en mängd remissinstanser som haft och som fortfarande har kritik och som inte delar försvarsministerns beskrivning av att det här är fullständigt okomplicerat, att det är fullständigt okomplicerat när det gäller den polisiära och den militära biten och att det är tydligt och klart. Det finns också personer som arbetar inom det här fältet som inte delar den uppfattningen.

En sista sak som jag skulle vilja ta upp är följande. Det är farligt – där vill jag rikta en uppmaning till försvarsministern – att säga att det här inte berör enskilda individer. Det finns skrivningar i betänkandet som tydligt visar att det här inte får avse en viss fysisk person och att det inte direkt får hänföra till en viss fysisk person om det inte är av synnerlig vikt för verksamheten.

Det finns ingen verksamhet som bara existerar och liksom finns där i luften. I slutändan landar allt i detta med enskilda individer. Terroristorganisationer, vapensmuggling eller militära hot, ja, allt som sker hänförs i slutändan till enskilda individer. Det som påstås om gränsdragningen är faktiskt inte sant. Det framgår om man noga granskar detta.

Anf. 140 Försvarsminister MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Det kan trots allt finnas skäl att ta upp det som Alice Åström nämnde i sin inledning, nämligen Integritetsskyddskommitténs arbete. Det är ju också något som har åberopats som kritik mot att regeringen har lagt fram propositionen.

Jag vill gärna understryka att Integritetsskyddskommittén är en parlamentarisk utredning som aldrig har haft i uppgift att bereda regeringsförslag och än mindre att yttra sig över dem, utan dess arbete handlar om att fundera över om det i våra grundlagar krävs en generell

skyddsregel för den personliga integriteten – detta utöver vad vi i dag har.

Jag vill också understryka att Lagrådet har gjort just den avvägning mellan effektivitetshänsyn och integritetshänsyn som Alice Åström är missnöjd med och att man har kommit till en helt annan slutsats än hon.

Jag kan också konstatera att Integritetsskyddskommittén i sitt yttrande kritiserade den praxis som i dag finns, nämligen att etern anses fri. Jag kan även säga att Lagrådets yttrande nu innebär att Lagrådet på den punkten har en annan uppfattning, vilket lägger restriktioner på avlyssning som utförs av FRA eller av andra. Den risken kan möjligen ha påverkat en del instansers sätt att yttra sig.

Jag konstaterar att vi nu rättar till den brist som Integritetsskyddskommittén på den punkten pekat på. Det gör vi genom det lagförslag som vi lagt på riksdagens bord.

Också kommitténs övriga kritik tog i huvudsak sikte på de förhållanden som i dag gäller, det vill säga att man i dag fritt kan bedriva signalspaning i etern till exempel mot GSM och 3 G-samtal. Även det rättas till med de förslag som regeringen lagt på riksdagens bord och med det förslag som försvarsutskottet nu lagt fram för beslut.

Anf. 141 ANNICKA ENGBLOM (m):

Herr talman! Det är inte lätt att diskutera en verksamhet som man inte får diskutera. Kärnan i underrättelseverksamhet är ju att komma åt information som inte kan nås via öppna kanaler. Röjer man metoderna för hur man kommer åt denna hemliga information är informationen av noll och intet värde. Försvarets radioanstalt och andra underrättelseorganisationer har alltså en svår balansgång att gå i strävan efter att så öppet som möjligt kunna beskriva sin verksamhet utan att samtidigt röja sina metoder.

Jag har med stort intresse och med en ännu större frustration följt debatten kring propositionen om utökade möjligheter för Försvarets radioanstalt till framför allt teknikneutral signalspaning. Jag har med intresse följt detta därför att regeringen nu presenterar ett väl genomarbetat regelverk för hur FRA ska bedriva sin signalspaning och samtidigt slå vakt om den personliga integriteten. För den senare har det tidigare inte funnits någon lagstiftning utan bara en intern praxis inom Försvarets radioanstalt.

Jag har, som sagt, följt diskussionen också med stor frustration över framför allt sammanblandningen mellan militär och polisiär verksamhet. Den förra, den militära verksamheten, riktar sig mot utlandet och yttre förhållanden. Man jagar inte individer, utan man försöker kartlägga hotbilder och sammanhang. Den senare, den polisiära verksamheten, bedrivs på hemmaplan och riktar sig mot enskilda som man misstänker för brott och vill lagföra.

Herr talman! Inhämtning behöver inte vara i form av män med slokhatt och inte heller i form av en databurk, utan den kan se ut så här, som jag. Efter att i tio år ha arbetat med signalspaning på Försvarets radioanstalt bör jag med fog kunna säga att jag vet vad jag pratar om. Jag har dessutom arbetat med både Säkerhetspolisen och Must, den militära underrättelsetjänsten, som uppdragsgivare. Gränsdragningen mellan dessa har aldrig varit föremål för frågetecken.

*En anpassad
försvarsunderrättelse-
verksamhet*

Det finns gott om exempel på rena missuppfattningar i de reservationer som oppositionen lämnat in och som har framkommit med klar tydlighet här i debatten i dag. Låt mig bemöta några av dessa.

Punkt 1: Ändringen i mandatet för försvarsunderrättelseverksamhet från begreppet ”yttre militära hot” till ”yttre hot”.

Det här har utmålats av kritikerna som ett paradigmskifte och att FRA nu ska börja spana på civila kommunikationer. För det första har FRA spanat mot icke-militär utländsk trafik sedan andra världskriget, och den här inhämtningen har genom åren gett betydelsefulla underrättelser för den svenska regeringens oberoende konstellation. För det andra innefattar hotbilden mot vårt land i dag så mycket mer än ett rent militärt hot. Det är snarare det minsta i sammanhanget. Hot kan vara, som tidigare nämnts, naturkatastrofer, politiska spänningar, kriminalitet och terrordåd.

Det kan ju vara så att fienden finns mitt ibland oss. Kan det till och med vara så att fienden befann sig ibland oss här alldeles nyligen – mitt i Stockholm – och planerade ett sprängdåd mot ett mål som befann sig här i staden, och att dådet kunde ha varit av samma kaliber som det i Madrid men avväjdes tack vare underrättelseinhämtningen från FRA?

Det är ju inte för FRA vi ska känna rädsla. Tvärtom – Försvarets radioanstalt har inrättats för att vi ska känna oss tryggare i en otrygg värld. Vi har hittills varit förskonade från terrordåd i vårt land, och jag önskar givetvis av hela mitt hjärta att det så ska förbli. Men vi vet att terrorismätverk har verksamhet i Sverige, och med den internationellt erkända underrättelseverksamhet vi har i vårt land kan vi i samarbete med andra länder förhindra ett nytt elfte september, Madrid eller London. Det grundläggande övervägande vi har att göra är hur trygga vi vill känna oss i vår vardag.

Punkt 2: Man talar om att utökningen av signalspaningen till att även gälla kabel och att det skulle innebära en generell och gigantisk avlyssningsverksamhet, som det står i reservationerna.

Jag vill för det första framhålla orimligheten i att FRA skulle fungera som en stor dammsugare vilken skulle samla på sig all information i etern och marken via kablar för att bearbeta den. Det är tekniskt omöjligt. Med det informationsflöde vi har i dag skulle FRA i så fall sluka större delen av statsbudgeten och förmodligen bli Sveriges största arbetsgivare. Det är väl ändå inte så regeringen hade tänkt att vi skulle lösa arbetslösheten.

Låt mig för det andra understryka att regelverket i föreliggande proposition förbjuder generell avlyssningsverksamhet. Tvärtom reglerar den avlyssningen på ett väldigt långtgående vis. Att inte ge FRA möjligheten att följa trafik i kabel och nät är som att utrusta polisen med cyklar och att jaga buset i Formel 1-bilar. Det handlar om att anpassa försvarsunderrättelseverksamheten till modern informationsteknik.

Punkt 3: I reservationstexterna talas det om vådan av att signalspaningsmyndighetens personal kommer åt integritetskänslig information.

Det ligger väl ändå i sakens natur inom underrättelseverksamheten att personalen hanterar känslig information av mindre eller större dignitet och omfattning. Det kan röra sig om olika företeelser och även enskilda personer. Märk väl – det handlar hela tiden för FRA:s del om utländska förhållanden.

De anställda på FRA besitter mycket hög kompetens, bland annat inom kryptoforcering – något som kan vara svårt att föra i bevis men som ändå är väldigt påtagligt bland FRA-anställda. Ytterligare är det känslan av yrkesstolthet och den solklara uppfattningen om vikten av att tala tjänst bara med dem det berör och att den livslånga tystnadsplikten tas på största allvar, även när man som jag sedan ett par år tillbaka har lämnat firman.

Det kan också vara viktigt att veta att FRA:s system är hermetiskt tillslutna, och varje dokumentation eller operation man gör i systemet innebär att man loggas och lämnar en liten signatur efter sig. Det gör det lätt att spåra en anställd om ett misstag eller ett lagbrott skulle begås.

Herr talman! Ett av skälen till att FRA bedriver signalspaning på uppdrag av andra myndigheter är att FRA innehar en unik kompetens på signalspaningsområdet och har arbetat med att bygga upp den kompetensen under 60 års tid. Det vore väl samhällsekonomiskt ofördelaktigt om samma slags expertkompetens och mycket avancerad teknologi skulle behöva byggas upp på flera håll. På samma sätt har man resonerat i andra västerländska demokratier. Det är viktigt att understryka än en gång – och här är jag rädd att det kanske blir något av en partsinlaga – att Sverige i Försvarets radioanstalt har en av världens högst ansedda underrättelseorganisationer.

Vad jag till sist vill fråga är vad oppositionen önskar åstadkomma med sin bordläggning. Vad jag inte behöver undra särskilt mycket över är konsekvenserna för FRA:s och landets räkning. Det innebär att ju mer av trafiken som övergår till kabel – Karin Enström har nämnt att runt 95 procent av informationen i dag går via kabel – desto mindre möjlighet har givetvis FRA att inhämta den informationen. Desto större blir vårt lands beroende av utländsk informationsinhämtning. Man ska veta att andra länder inte lättvindigt släpper ifrån sig underrättelseinformation om man inte får någonting i utbyte. Det här är långt ifrån någon välgörenhetsverksamhet.

Herr talman! Vissa verkar ha låst sig väldigt tidigt i den här frågan, och det är beklagligt, beklämmande och även allvarligt. Jag delar Allan Widmans besvikelse över detta.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på förslaget om bordläggning av ärendet.

Anf. 142 GUNILLA WAHLÉN (v):

Herr talman! Sveriges säkerhetspolitik syftar till att bevara vårt lands fred, frihet och självständighet. Vi, alla kvinnor, män, barn och gamla, ska förvänta oss att vår utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik ska skydda oss från och förebygga konflikter och hot men även garantera våra fri- och rättigheter.

Underrättelseverksamhet och signalspaning är ett instrument som en del av många andra som ska bidra till detta. Eftersom det sker en ständig utveckling, på gott och ont, måste vi hela tiden göra avvägningar av hur vi ska förbättra och förändra våra möjligheter att möta nya hot och samtidigt visa respekt för våra mänskliga rättigheter, vår yttrandefrihet, vår organisationsfrihet och rätten till personlig integritet.

Ja, jag är helt övertygad om att min moster Rut i Strömstad, min moster Siv i Luleå eller min mamma i Upplands-Väsby inte kommer att avlyssnas eller få sin e-post kontrollerad av svenska staten eller Försvarets radioanstalt. De är tre äldre damer som har fast telefon och använder mobilen i sällsynta fall. Deras telefoner kanske avlyssnades på 70-talet, på den tiden då hela familjen delade på samma telefonlinje, eftersom några av mina bröder och kusiner var med i demonstrationer mot Vietnamkriget och samlade in pengar till FNL. Vad vet jag? Det är ju så hemligt. IB-affären och andra avslöjanden visade på hur åsiktsregistrering och hemlig spaningsverksamhet faktiskt påverkade på den tiden.

FRA är inte intresserad av vanliga svenskar. De och vi kommer inte att trilla in i FRA:s boxar. FRA kommer att via sökbegrepp fånga in ”ovanliga svenskar” och andra människor som bor i andra länder som mejlar över landets gränser och kanske därmed utgör ett yttre hot. Tillstånd måste finnas för inriktningen men inte för sökorden. Jag vet att utskottet nu önskar att det även ska finnas i sökorden, men i propositionen är det inriktningen. Sökorden är hemliga. Men det är ju sökorden som faktiskt avgör vad som sällas ut och hamnar under FRA:s lupp.

Alla vi som har rent mjöl i påsen kommer inte att fastna i garnen. Den nya lagen ska skilja agnarna från vetet.

Herr talman! Artikel 13 i Europakonventionen reglerar rätten till ett effektivt rättsmedel och säger att var och en vars fri- och rättigheter har kränkts ska ha rätt till ett effektivt rättsmedel inför en nationell myndighet.

Vänsterpartiet anser att det är långtifrån tillfredsställande att det endast är inriktningen som ska förhandsgranskas och att signalspaningsmyndigheten får relativt fria händer att därefter utforma sökbegrepp.

Under den offentliga utfrågning som försvarsutskottet hade den 12 april diskuterades sökbegreppen. På frågan om varför det inte skulle behövas ett tillståndsförfarande när man bestämmer dessa blev svaret – det finns på s. 100 i bilagan till betänkandet – att sökbegreppen inte är statiska, att de är mycket dynamiska och att de är mycket olämpliga att använda i tillståndsgivning eftersom de ändrar sig fort. Ett annat svar var att sökbegreppen i dag består av ungefär en kvarts miljon parametrar som ständigt ändrar sig.

Hur ska vi medborgare veta vilka ord, uttryck och meningar vi inte ska skriva om inte vår e-post ska fastna i garnen? När vi kontrolleras när vi ska flyga vet vi att vi inte får ha för mycket Ramlösa, tandkräm eller parfym med oss i kontrollen. Vi får köpa nytt vatten på andra sidan. Vi vet att våra bälten, navelsmycken och bh-band registreras av mätinstrumenten. Om jag inte är beredd att tumma på min egen personliga integritet och vill behålla skorna på, får jag välja ett annat transportmedel eller stanna hemma. Men hur ska jag kunna vara säker på att kunna passera signalspaningen utan att min personliga post till släktingar som bor i områden där talibaner eller krig härjar kontrolleras?

Till skillnad från på 70-talet har många ”vanliga svenskar” i dag släktingar och vänner i länder där terroristhoten är stora och där allvarliga konflikter pågår. Sveriges möjligheter till signalspaning och skanning kommer att bli enorma. Därför är det av yttersta vikt att den personliga integriteten skyddas med både hängslan och livrem.

Regeringen tänker skapa nya myndigheter som ska kontrollera att lagarna följs och att FRA handhar all information och att alla uppgifter inhämtats på ett korrekt sätt. Det är gott. Under verksamhetens gång ska information från spaningen förstöras i vissa fall. När det beslutas att inhämtning ska upphöra eller uppgifter förstöras är skadan redan skedd och signalspaningsmyndighetens personal kan ha tagit del av integritetskänslig information.

Artikel 8 i Europakonventionen säger att var och en har rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Att försvarsunderrättelseverksamheten bör utvidgas till att omfatta spaning i tråd är troligen nödvändigt för att kunna bedriva en optimal och heltäckande signalspaning. Verksamheten innebär dock en omfattande risk för kränkning av människors personliga integritet. Hur effektiva metoderna kommer att vara, det vill säga hur ofta man har nytta av informationen, redovisas inte. Därför menar vi att analysen och avvägningen av proportionaliteten i förslagen är oerhört summarisk.

Herr talman! Enligt 2 kap. 6 § i regeringsformen är varje medborgare skyddad mot bland annat undersökning av förtrolig försändelse och mot hemlig avlyssning eller upptagning av telefonsamtal eller annat förtroligt meddelande. Som Lagrådet framhållit utgör ett system som tillåter hemlig avlyssning ett intrång som kan komma i konflikt med grundlagsskyddet.

Bestämmelserna i den föreslagna lagen om signalspaning får, enligt KU:s yttrande till försvarsutskottet i detta betänkande, anses utgöra en sådan begränsning av de fri- och rättigheter som omfattas av bestämmelserna om det särskilt kvalificerade förfarandet i 2 kap. 12 § tredje stycket i regeringsformen. Detta gäller också förslaget till lag om ändring i lagen om elektronisk kommunikation och utvidgning av tystnadsplikten för bland annat operatörerna.

KU påtalar i sitt yttrande till försvarsutskottet att ingreppen som föreslås är av känslig karaktär och att integritetsskyddet och kontrollmekanismerna bör vara mycket starka. De menar i sitt yttrande att det uppnås en balans som är godtagbar, men att det inte går att bortse från att det kan finnas ytterligare rättssäkerhets- och kontrollmekanismer som är värdefulla och som skulle innebära ytterligare marginal i förhållande till de skilda minimikrav som Europadomstolen uppställer. ”Godtagbar”, ”ytterligare marginal”, ”minimikrav” – här vägs orden på guldvåg. Men hur kommer förslaget att påverka verkligheten – hellre fria än fälla eller, tvärtom, hellre spara information än förstöra?

Herr talman! I den debatt som föregått dagens debatt har det framförts att beslutet om signalspaning i tråd måste fattas nu, eftersom dröjsmål allvarligt kan hota våra utlandsstyrkors säkerhet, och att det är särskilt viktigt att ha lagstiftningen på plats innan vår nordiska stridsgrupp, Nordic Battle Group, ska ut i tjänstgöring 2008.

Men tillåt mig tvivla på att signalspaning i tråd är avgörande för att garantera styrkan Nordic Battle Groups säkerhet. Vi har ju anmält och bygger upp denna styrka redan innan lagstiftningen finns på plats, och det är många år sedan beslutet att bygga upp NBG fattades.

NBG-styrkan kommer självklart inte att snabbinkallas till ett område där en helt okänd konflikt blossat upp från ingenstans. I många av de områden där allvarliga konflikter eller hot råder finns redan i dag en god

kännedom om de säkerhetspolitiska riskerna. Dessutom är det många områden som är sargade av krig och konflikter och där fattigdomen är stor, och där finns kanske inte ens en garanterad strömförsörjning, än mindre kablar och datorer att använda för spaning. Där är det nog etern, konventionell underrättelseverksamhet och andra spaningskanaler som gäller.

Visst, vi behöver förstärka och förbättra FRA:s möjligheter men inte inför det halvår då NBG ska tjänstgöra, utan vi ska ha en stark och robust lagstiftning som stärker vårt skydd en lång tid framöver. Det kan även vara så att de erfarenheter som vi får utifrån NBG-perioden gör att vi behöver se över lagstiftningen ett varv till för att täcka eventuella luckor och ytterligare förstärka våra utlandsstyrkors säkerhet.

Herr talman! Rikets säkerhet, vår alliansfrihet och våra fri- och rättigheter är grundbultar i vårt samhälle. Vår befolkning – kvinnor, män och barn – ska skyddas från krig, hot och terrorism. Men balansen mellan den personliga integriteten och yttrande- och organisationsfriheten har också ett okränkbart värde. Vi måste vara varsamma och noggranna när vi väger dessa värden i vågskålarna. Vi måste känna tillit till dem som handskas med dessa värden. Det råder alldeles för stor osäkerhet hos för många om detta förslag till en anpassad försvarsunderrättelseverksamhet följer rådande konventioner och lagar och om förändringarna kommer att flytta gränser för både verksamheter och individer.

Jag tillstyrker yrkandet om avslag på propositionen och yrkar att förslaget ska vara vilande i tolv månader.

Anf. 143 THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Anledningen till att jag och andra stoppade förslaget var att det brast i rättssäkerhet. Det var inte tillräckligt förutsebart, och avvägningarna var inte tillräckliga. Jag talar om det förslag som den socialdemokratiska regeringen arbetade fram våren 2006. Det var inte tillräckligt bra.

Vi sade då väldigt tydligt att vi skulle fortsätta arbetet, som mycket riktigt hade påbörjats med bland annat en departementspromemoria och de olika remissinstansernas svar som sedan skulle ha lett fram till det lagtekniska arbetet. Detta arbete skulle fortsätta under hösten, naturligtvis under förutsättning att vi vann valet.

Det var det här som var utgångsläget. Socialdemokraterna tyckte alltså inte själva att det fanns tillräcklig rättssäkerhet. Med den utgångspunkten tog Mikael Odenberg och den borgerliga regeringen över. Då är det mycket märkligt att man i princip lägger fram samma förslag som vi själva i regeringsställning har sagt nej till och att man över huvud taget inte hör av sig till försvarsutskottets ordförande förrän lagrådsremissen läggs fram, trots att man har haft flera månader på sig. I stället hänvisar man till någon jullunch eller julmiddag med gruppledaren. Det är inte på det sättet man seriöst arbetar fram ett förslag om man vill ha enighet.

Strax före jul kom Justitiedepartementets promemoria, alltså under den nuvarande borgerliga regeringens tid. Man kom fram till slutsatsen att detta förslag kraftigt stred mot mänskliga rättigheter, Europakonventionen och så vidare. Detta framfördes också av min efterträdare, Beatrice Ask, som snabbt blev nedtystad och inte längre har någon åsikt i denna

fråga, och inte så mycket i andra frågor heller för den delen. Men det var ett faktum.

Detta var under den borgerliga regeringens tid, och det kanske är dags att påpeka det med anledning av att man talar om att vi skulle vara splittade. Detta var en minister och ett departement som framförde dessa synpunkter.

Lagrådsremissen lades fram trots att varenda tjänsteman på Försvarsdepartementet och naturligtvis också den nya politiska ledningen visste vår ställning. Vi sade då direkt om propositionen – och jag stod just i denna talarstol – att vi är för FRA, men vi anser att förslaget är för dåligt. Vi återkommer med synpunkter och får vi inte dem tillgodosedda och kan komma överens är det en naturlig väg att begära att den ska skjutas upp.

Mikael Odenbergs svar blev då att det inte är något att bry sig om. Det Ulrica Messing och Thomas Bodström säger spelar ingen roll. Han använde uttryck som nullitet och annat som folk fick springa och slå upp, men som vi jurister känner till. Det innebar att det inte fanns något ställningstagande alls trots att det hade sagts i riksdagen. Det betydde ingenting; det var reaktionen.

Vi kom med våra tio förslag byggda på en överenskommelse mellan försvarsutskottet naturligtvis, som har huvudfrågan, konstitutionsutskottet och justitieutskottet. Vi hade tittat mycket på hur det såg ut i andra länder.

Alla som har sett våra tio förslag kan se att det inte är några konstiga eller orimliga förslag. Vi var till och med själva osäkra på hur långt vi kunde gå med detta med domstolsprövning trots att det finns bland annat i USA och andra länder. Vi sade att vi i varje fall ville utreda frågan ordentligt, se hur regeringens ställning ska vara och om det kan finnas något alternativ på det sätt som det har skärpts i säkerhetsärendena. Det var vad vi begärde.

I början av april har man fortfarande god tid på sig på Försvarsdepartementet att ta tillbaka detta, fråga vad man ska göra och om man ska ha en ordentlig diskussion. Att tillsätta en utredning är inte särskilt svårt när man kan ge ett justitieråd eller JK i uppdrag att titta på detta. Vi krävde inte mer än en utredning på området.

I stället lyckades man komma ganska långt i förhandlingarna. Karin Enström med flera har gjort ett mycket bra jobb. Medan man slutförde diskussionerna huruvida det skulle göras en utredning om domstolsprövning gick Mikael Odenberg ut och sade att det inte finns på kartan. Det finns inte på kartan! Sådan respekt visade han sina partikamrater i försvarsutskottet. Det är klart att om det inte ens finns på kartan är det inte så stor mening att göra en utredning och undersöka saken. Jag tror att alla förstår att det inte fanns något som helst allvar bakom detta.

Detta ska läggas till det som Peter Jonsson sade om att man inte behöver Socialdemokraterna. Uttrycker man sig på det sättet har man själv sett till att det inte finns några förutsättningar i längden. Det är en förolämpning inte minst mot de egna partikamraterna som verkligen har slitit med frågan.

Det är synd att Mikael Odenberg har gått. Man tycker att han i varje fall borde stanna på en sådan här debatt. Också här brister han i respekt – inte mot oss, vi kan leva med detta, men mot sina egna partikamrater.

*En anpassad
försvarsunderrättelse-
verksamhet*

Med tanke på det sätt som man har skött det från regeringens och Mikael Odenbergs sida är jag rädd att man har gett uttryckt högmot går före fall ett ansikte. Mikael Odenberg hade alla chanser att få till en uppgörelse. Vi var tydliga med att vi var för FRA. Han kom till ett departement där förslagen låg framme och var väl förankrade. Vi var tydliga med våra tio punkter, och vi var öppna för diskussion.

Men det går inte att agera på det sätt som han har gjort. Det är beklagligt och tråkigt. Vi hade kunnat få en uppgörelse. I bästa fall i tid eller möjligtvis, som Ulrica Messing sade, efter sommaren, i början av hösten eller kanske under hösten. Då hade det i varje fall inte behövt skjutas upp ett eller, som det blir i praktiken, ett och ett halvt år, det vill säga fram till någon gång 2009.

Jag ska inte säga att allt detta arbete inte har varit värt besväret. Man har kommit fram till bra saker och förbättringar har gjorts. Man har nu tid att fortsätta det arbetet.

Och det är ingen hemlighet att mellan skål och vägg i detta hus finns det massor av borgerliga ledamöter som är djupt kritiska till detta förslag. De säger till och med öppet till mig som socialdemokrat att de inte vill att det ska gå igenom. Så sent som i dag gick Fredrick Federley ut och var kritisk mot att man ska rösta för förslaget. Det är ingen hemlighet; det finns i alla partier. Så kom inte och tala om någon oenighet inom Socialdemokraterna. Vi har tvärtom varit väldigt tydliga med att ange vår position under hela våren. Och när man går tillbaka ser man att det sätt som vi har uttryckt oss på följer en röd tråd, från första stund fram till nu.

Det finns också andra problem, herr talman. Vi måste förtydliga och förklara vad detta är. Det är väl acceptabelt att man använder ordet signalspaning, men man bör lägga till vad det egentligen handlar om. Signalspaning är inget annat än massavlyssning. Det är vad det är frågan om. Det är massavlyssning, bland annat av oskyldiga människor.

Vi anser att det är nödvändigt, men vi ska kanske ändå kalla det vid dess rätta namn. Man hör vad människor säger, man läser vad människor skriver i mejl och man kontrollerar vad människor skriver i sms. Vi behöver det för vår trygghet, men vi kanske ska kalla det vid dess rätta namn.

Det som är mer oroväckande är att försvarsministern och hans statssekreterare gång på gång upprepar att detta inte gäller enskilda människor. Vilka ska man då lyssna av, om det inte är enskilda människor? Det är klart att det är, och det står uttryckligen i propositionen. Tänk att säga så här: Här ska man avlyssna, men det gäller inte enskilda personer. Det står uttryckligen att det också kan vara enskilda personer man siktar på, det vill säga enskilda individer, om man också anger någon form av verksamhet.

Och det är klart att det är en omständighet. Vem som helst förstår att det inte är två personer som är ute på picknick eller semester utan att det handlar om någon form av brottslig verksamhet, terroristverksamhet eller försvarsverksamhet. Det är inte särskilt svårt att lista ut att man kan lägga till den omständigheten, och då har man en vanlig individuell avlyssning.

Ett liknande problem är när försvarsministern dessutom säger att detta inte berör människor i Sverige. Det är fullständigt nonsens och felaktigt. Det är djupt allvarligt när en försvarsminister gång på gång upprepar felaktigheter och bland annat säger att det inte är så.

Vi vet om problemet med telefoner, men det är inte bara så. Det står faktiskt i propositionen på s. 43 att det också gäller personer som vistas i Sverige. Och det är ett problem om den minister som är ansvarig för propositionen inte ser detta.

Att det också gäller personer i Sverige säger jag heller inget om. Det kan vara fullt naturligt om personer tar sig in i Sverige. Det vore mycket märkligt om vi inför ett ytterligare ökat hot inte får fortsätta avlyssningen. Jag har egentligen inga synpunkter på det; det är naturligt. Men jag har stora och starka invändningar mot att man inte säger som det är. Det försvårar debatten.

Med det faktum att vi har enskilda som ska avlyssnas också i Sverige har vi två parallella system. Säpo är en av uppdragstagarna eller uppdragsgivarna beroende på hur man ser det. Det kan också vara intressant för dem som säger att det inte handlar om att bekämpa brottslig verksamhet. Varför ska då Säpo vara inblandat?

Man har alltså två parallella system. Antingen kan Säpo gå via FRA med enskilda personer och ange någon verksamhet eller så går man via det mer rättssäkra systemet och säger att det föreligger en risk för en terroristattack och därför måste vissa personer avlyssnas.

Det var det förslag som vi lade fram förra våren, och det var mycket intressant att Centern och Kristdemokraterna då ansåg att man inte skulle få göra så. Man sade nej till att Säpo skulle få avlyssna personer som riskerar att begå terroristbrott, misstänkta personer med domstolsprövning. Men man säger ja till att avlyssna personer som kan vara oskyldiga, utan domstolsprövning. Det är den logik som man har kommit fram till i Centern och Kristdemokraterna. Förklara det den som kan!

Vi anser alltså att man ska gå vidare i arbetet. Det är en svår konstitutionell fråga hur regeringen ska förhålla sig till detta. Vi ska vara medvetna om att som förslaget ligger nu kan regeringen avlyssna oskyldiga människor utan något som helst kontrollsystem. Så ser det ut. Regeringen kan i framtiden utan kontrollsystem avlyssna människor.

Då ställer man sig frågan: Varför ska det ske just i Sverige? USA har ett Irakkrig, elfte september och så vidare och vi kritiserar dem ständigt för bristande rättssäkerhet i form av Guantánamobasen och Patriot Act. Hur kommer det sig att USA har ett system med domstolsprövning, men inte Sverige? Vore det inte klokt att åtminstone undersöka möjligheten att ha det i Sverige?

Hur kommer det sig att president Bush ska behöva vända sig till domstol eller åtminstone avge ett yttrande medan Fredrik Reinfeldt eller, i framtiden, Mona Sahlin inte ska behöva göra det?

Det är också frågor som jag gärna skulle vilja ha svar på.

Jag tycker också att det är viktigt att man noga understryker att det inte handlar om att man ska vara för eller emot avlyssning totalt sett. Jag har många gånger fått frågan: Hur kan du vara kritisk mot det här? Du var ju för förslaget om preventiv avlyssning och buggning. Det är sant. Det var jag. Det är just så man måste ställa sig frågan. Finns behovet? Det kanske det gör. Då får man gå vidare. Är avvägningen rätt? Är integriteten rätt?

Ju större omfattningen är desto mer måste integriteten tillvaratas och rättssäkerheten stärkas.

Karin Enström säger att detta i dag omfattar 5 procent och att vi ska utvidga det med ytterligare 95 procent. Jag tvivlar inte på uppgifterna. Jag har också hört dem från FRA. Förstår ni vad det innebär, ni som tycker att det är naturligt? Det innebär att man ska utvidga avlyssningsmöjligheterna 20 gånger. Det är 2 000 procent mer. Tänk om polis och åklagare skulle säga: Vi ska öka avlyssningen med 2 000 procent. Vad skulle reaktionen bli då?

Jag vill understryka att vi anser att detta är nödvändigt. Annars kommer inte FRA att kunna ha sin verksamhet i framtiden. Vi stöder detta helhjärtat, men vi ska vara medvetna om att vi talar om en utvidgad omfattning med 2 000 procent. Varför stöder vi då detta? Jo, därför att det annars kommer att försvinna så som tekniken utvecklas. Möjligheten att avlyssna ökar alltså med 2 000 procent. Ingen kan svara på om det i själva verket blir mer eller mindre. Det kan vi inte veta, men vi ska vara medvetna om att möjligheten till avlyssning blir mycket större.

Vi anser alltså att behovet finns. Låt oss understryka det en gång för alla. Peter Jonsson uttryckte det mycket klart. Vi sätter Sveriges säkerhet först.

Vi anser också att man måste ha möjlighet att gå över till att avlyssna inte bara i luften utan också på mark, det vill säga de återstående 95 procenten.

Vi anser att det ska vara en tillgodosedd rättssäkerhet och rätt avvägning. Vi har kommit en bit på väg. Vi har satt upp ett antal förutsättningar. Vi hoppas att man nu använder den möjligheten med lika konstruktiva diskussioner som tidigare. Det går så mycket bättre när diskussionerna förs i utskottet. Jag hoppas att vi kommer fram till en överenskommelse till slut.

Anf. 144 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Herr talman! Det är mycket känslor och personkommentarer i Thomas Bodströms inlägg i den här frågan. Thomas Bodström citerar medierna som tydligen betyder väldigt mycket. Tidningsartiklar verkar avgöra Socialdemokraternas ställningstagande i viktiga lagstiftningsfrågor här i riksdagen – inte de direkta förhandlingar och kontakter som sker mellan oss ledamöter. Det beklagar jag.

Den här frågan är viktig och känslig. Den har beretts i fem–tio år. Den behöver komma till skott. Det är inte reglerat på ett bra sätt i dag. Det behöver förbättras. Vi är överens om att det behöver utvidgas till tråd.

Den socialdemokratiska regeringen, där Thomas Bodström ingick, hanterade den här frågan i fem–tio år, men kom aldrig till skott. Orsaken är uppenbar. Thomas Bodström sågar och underkänner totalt sin egen regerings mångåriga beredningsarbete i frågan som undermåligt.

Varför tillsatte inte vi, säger Thomas Bodström, en parlamentarisk utredning. Nu, när jag är i opposition, kräver jag det. Varför påtalade du inte det när du satt i regeringen om det var så illa skött som du säger? Det förstår jag inte. Vi tycker att ni tillsatte utredningar och att det är bra berett och att det är dags att fatta beslut.

Du har hävdade att alliansen sade blankt nej till er begäran att utreda domstolsprövning i den här frågan dagen efter det att vi hade sagt att vi var beredda att göra det.

Det är möjligt att du kommenterade tidningsuppgifter. Om du får klara besked i dialogen mellan parlamentariker och andra som säger att vi är beredda till detta, hur kan du då dagen efter säga att vi inte var det? Det tycker jag inte är att strida med blanka vapen.

Anf. 145 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag börjar med frågan om parlamentarisk utredning som Staffan Danielsson talade om tidigare.

Det är riktigt att vi tillsatte en utredning om arbetet med att förändra yttre militärt hot till yttre väpnat hot. Det var 11 september-utredningen.

Jag har kritiserat att man utan att ha något ordentligt underlag nu plötsligt flyttar detta till yttre hot i stället. Det finns det inget underlag för över huvud taget. Det är den mest allvarliga kritiken.

Man har alltså möjlighet att gå till yttre väpnat hot. Man har ett ordentligt utredningsmaterial. Varför inte fortsätta och se? Det kanske ska flyttas till yttre hot. Det är mycket möjligt, men det vet vi inte. Det är i första hand det som behöver utredas.

Jag har inte på något sätt underkänt att vi skulle lägga fram detta. Jag var mycket tydlig med det förra våren och sade att vi kommer att fortsätta det här arbetet. Men vi kan inte slarva igenom det när vi ser att det inte håller, särskilt med tanke på den ökning av omfattningen av avlyssning som det innebär.

Därför sade vi att vi arbetar vidare med detta. Vi får inte en förbättrad lag, men nu får vi en lag när det gäller FRA. Det gäller att den lagen blir så bra som möjligt. Vi tyckte att det var värt att fortsätta det här mycket svåra arbetet. Det kanske är ett av de svåraste lagstiftningsarbeten som Regeringskansliet någonsin har haft med tanke på omfattningen. Därför ville vi fortsätta arbetet.

Jag kan bara konstatera att Centerns inställning till frågor om brottsbekämpning i preventivt syfte och integritet är fullständigt obegriplig. Här står en person från ett parti som har sagt nej till i stort sett samtliga förslag om buggning, preventivt tvångsmedel och till och med dna-lagstiftning. Hur får man ihop den logiken? Svara på det, Staffan Danielsson!

Anf. 146 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Herr talman! Integriteten är en hjärtefråga för oss i Centern. Det har jag uttryckt tidigare.

Nu måste vi klara ut det här, Thomas Bodström. Du säger alltså att det är rätt att 11 september-utredningen föreslog att vi skulle ha begreppet yttre väpnat hot. Efter det gjorde din regering en departementsskrivelse inom Försvarsdepartementet. Den skrivelsen kom 2005 och den föreslog att begreppet skulle vidgas till yttre hot. Den har remissbehandlats. Det är den som ligger till grund för vårt beslut här i dag.

Jag kanske är helt fel ute. Min uppfattning är att det är vad den skrivelsen sade. Det är utrett, och det är remissbehandlat. Låt oss klara ut det. Du menar alltså att den departementsskrivelse som lades fram 2005 och remissbehandlades inte föreslog att begreppet skulle vara yttre hot. Jag hävdar att det är så.

Låt oss glömma de personmotsättningar som uppenbarligen står som spön i backen. Som det har sagts tidigare stod vi väldigt nära varandra

onsdagen den 24 maj. Vi sade att vi är beredda att utreda domstolsprövning i vissa fall. Hur kunde du dagen efter gå ut och säga att alliansen hade sagt blankt nej till domstolsprövning?

Jag är inte van att förhandla i riksdagen på det sättet. Man ska respektera varandra och köra med blanka vapen.

Anf. 147 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag håller helt med om att man ska köra med ärliga kort. Det är det inte om en försvarsminister inför en stor samling människor uttalar att det inte finns på kartan, samtidigt som förhandlingar pågår.

Om det var obetänksamt eller planerat, vet vi inte. Men det är faktum. Det handlar inte om tidningsuppgifter, utan det är något som återgavs gång på gång. Om man uttrycker sig på det sättet är det en mycket stark förolämpning mot er som förhandlar. Man visar att man menar något helt annat.

Frågan om att ändra från yttre väpnat hot till yttre hot var just en av de frågor som vi diskuterade. Vi ansåg att vi nog borde gå vidare med den. Vi tog heller inte slutlig ställning till det. Min inställning var redan då att detta inte var tillräckligt berett, men låt oss gå på den förändring som var utredd, nämligen från yttre militärt hot till yttre väpnat hot. Låt oss sedan fortsätta arbetet med att se om vi kanske ska gå till yttre hot. Jag hade exakt samma inställning då, under den socialdemokratiska regeringen, som jag har nu. Låt oss nu i stället gå till yttre väpnat hot, och låt oss fortsätta det arbetet, som kan sluta i slutsatsen att vi bör göra den här förändringen.

Men en departementspromemoria här ansåg jag inte vara tillräckligt då, och jag har precis samma uppfattning nu.

Anf. 148 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Herr talman! Det är väl uppenbart att det i hög grad är själva processen under den här våren och kanske mindre det sakliga innehållet i förslagen som har gjort det omöjligt med en uppgörelse. Jag tycker ändå att det är lite märkligt att när försvarsministern redovisar att han i egenskap av gruppleddare blev approachad förra våren i ett försök att få stöd för de planer som den dåvarande regeringen hyste så var det tydligen okej, men den här gången så var det uppenbarligen fel att vända sig till den socialdemokratiska gruppleddaren. I stället är det uppenbart att man skulle ha vänt sig till försvarsutskottets ordförande och naturligtvis justitieutskottets ordförande. Jag tycker inte riktigt att det är konsekvent.

Thomas Bodström återkommer till detta med möjligheterna att kringgå bestämmelserna om hemliga tvångsmedel. Jag vill bara uppmärksamma talmannen och kammaren på att det finns en tydlig reglering i försvarsunderrättelselagen i den ändring som vi nu föreslår ska genomföras i 4 §. Där sägs att försvarsunderrättelseverksamheten inte får vidta åtgärder som syftar till att lösa uppgifter som lyder under annan lag, till exempel hör till polisens verksamhetsområde. Man får inte ägna sig åt brottsbekämpande, och man får inte ägna sig åt brottsförebyggande verksamhet. Den kringgångsmöjlighet som Thomas Bodström pekar på finns helt enkelt inte.

Vidare är det korrekt att regeringen inte behöver söka tillstånd från Försvarets underrättelsenämnd när den bestämmer sin inriktning, men det

är fel att säga att det inte finns någon kontroll. Kontrollen, som den är formulerad i lagen, avser alla myndigheter och hela den verksamhet som FRA bedriver, oaktat om det sker på uppdrag av regeringen eller inte.

Till sist är det en fråga som jag måste få ställa till Thomas Bodström. Han återkommer gång efter annan till att det här förslaget inte var tillräckligt berett och att det var skälet till att Socialdemokraterna nu har fastnat för sitt ställningstagande. Men om det var så, varför gick man då i konkreta förhandlingar med sikte på justering i utskottet, om det ändå var kört från början?

*En anpassad
försvarsunderrättelse-
verksamhet*

Anf. 149 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det var många frågor. Det är inte säkert, herr talman, att jag hinner svara på alla. Jag börjar bakifrån.

Jo, det var så att jag tyckte från början att det här naturligtvis borde ha tagits tillbaka. Det hade varit ganska enkelt. Då hade man från regeringen gjort det som var det absolut bästa. Nu valde man i stället att låta det här gå via utskottet, och det är man alldeles fri att göra. Men om man agerar på det sätt som man sedan gjorde och inte bryr sig om de här förhandlingarna, då har man så att säga grävt en grop åt sig själv. Det tycker jag var beklagligt, men det var ändå ett faktum.

När det gäller frågan om enskilda så är det bara att läsa propositionen. Det finns ju förutsättningar för att avlyssna enskilda. Det vet vi ju också: På det sätt som det här fungerar så är det möjligt, och då har vi två parallella system. Det är enskilda personer som kan avlyssnas. Det är ganska naturligt med tanke på att det är just avlyssning av människor det är fråga om.

Som jag sade tidigare: Att ange någon verksamhet är inte särskilt svårt. Att ”synnerliga skäl” är någonting som kan tolkas på olika sätt, det är någonting annat. Det kan användas på olika sätt.

När det handlar om den sista frågan om regeringen är det så att den har möjligheter att få använda sig av avlyssning. Att det sedan finns en viss form av formell kontroll, det är någonting annat. Men vi ska vara medvetna om att kontrollen i det förslag som nu föreligger är betydligt sämre för tillståndsprövning än den kontroll som finns i USA och Tyskland. Det tycker vi är en brist, men det finns ju ändå en möjlighet att rätta till de sakerna nu.

Anf. 150 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Herr talman! Thomas Bodström pekar här på möjligheten att få detta till stånd. Man kunde naturligtvis inte under våren arbeta in en domstolsprövning i förslaget som det förelåg, men det fanns ju en möjlighet att utreda detta. Jag vill gärna säga, för min egen del, att enligt min uppfattning fanns detta på kartan. Det var inte bara en möjlighet utan också någonting som jag tror att de som önskade en bred överenskommelse i grunden också hade accepterat.

Thomas Bodström återkommer hela tiden till uttrycket att vi ska avlyssna enskilda. Återigen: Att välja ut enskilda, i betydelsen att man väljer ut en person som har ett visst mobiltelefonabonnemang eller ett visst dataabonnemang – den möjligheten står inte till buds. Däremot kan enskilda, om det är av yttersta vikt för verksamheten, utgöra sökbegrepp, men det är bara undantagsvis som den möjligheten finns.

Jag tycker att det är bra att Thomas Bodström, som i sitt anförande sade att regeringen utan någon som helst kontroll kommer att kunna genomföra sin inriktning av underrättelseverksamhet, nu erkänner att det faktiskt finns en kontrollfunktion också avseende regeringen.

Anf. 151 THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Vi kan ju fortsätta tvista om det här med enskilda, herr talman, men det är ju precis på det sättet som du säger, Allan Widman: Det finns alltså undantag när enskilda personer kan vara föremål för den här sökningen. Jag är glad att du ändå uttrycker dig på det sättet. Det vore önskvärt att fler gjorde det på det sätt som du uttrycker dig här.

Jag vill ändå använda min sista replik till att säga att jag tycker att arbetet har förts bra i försvarsutskottet. Jag tvivlar inte en sekund på de seriösa avsikterna från många borgerliga riksdagsledamöter i det här fallet, på samma sätt som vi har varit helt ärliga i våra avsikter från början. Vi har varit väldigt tydliga med de olika förslagen.

När Ulrica Messing och jag hade vår presentation av detta sade vi också mycket tydligt att det kan innebära någon förskjutning, men om man menar allvar med de här sakerna, ta då den chansen! Men det gjorde man inte. Man lät hela den här frågan bli föremål för diskussion i utskottet samtidigt som man gjorde uttalanden som fullständigt tillintetgjorde de möjligheterna.

Vi står inför en mycket märklig situation. Det finns en mycket bred majoritet för det här förslaget, men oenighet om det sätt som man har agerat på. Vi får väl nu i stället se till att vi använder tiden framöver till att försöka hitta den bästa möjliga lösningen i stället för att bara gå tillbaka.

Det har varit många diskussioner om historieförklaringen. Jag hade inte den minsta avsikt att ägna den här tiden åt det, men efter att ha hört talare efter talare ge sin historiebeteckning så ansåg jag ändå att det var nödvändigt att beskriva hur det hade gått till och det sätt som vi har agerat på – inte bara höra på hur andra felaktigt påstår att vi har gjort.

Låt oss i stället använda tiden framöver i den konstruktiva anda och den seriositet som har funnits hos Allan Widman, Karin Enström och många andra till att se till att vi får ett bra förslag och att vi kan få den verksamhet som vi så väl behöver, men att vi därigenom också kan få ett förslag som är förenligt med den rättssäkerhet och de grundläggande rättsprinciper som vi står för.

Anf. 152 LENA OLSSON (v):

Herr talman! Jag kan instämma i mycket av kritiken när det gäller det förslag som har framförts här i dag.

En av delarna i den proposition som vi nu diskuterar oroar mig som ledamot i justitieutskottet extra mycket. Det jag talar om är ändringen i lagen om försvarsunderrättelseverksamhet som ger rätt att spana efter bland annat brottslighet som kan sägas utgöra ett yttre hot.

Till att börja med anser Vänsterpartiet att försvarsunderrättelseverksamheten bör vara inriktad på militära hot medan andra typer av hot bör hanteras inom ramen för en annan verksamhet. Detta anser vi därför att det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med en tydlig gräns mellan det civila och det militära.

Försvarsministern har ju gått från kammaren, men han har i den senaste månadens debatt hävdat att vi kritiker blandar ihop brottsbekämpning och underrättelseverksamhet från försvaret. Jag tror dock att det är han själv som är den som är mest skyldig till detta.

Regeringen skriver i propositionen att bestämmelserna måste anpassas ”så att kartläggning av terrorism och annan internationell brottslighet av sådan kvalificerad art att den kan anses utgöra yttre hot mot landet inte utesluts från tillämpningsområdet för försvarsunderrättelseverksamheten. Det är dock samtidigt viktigt att framhålla att det även i fortsättningen är polisen som har ansvaret för att leda och bedriva bekämpningen av sådan kriminalitet. Vad de myndigheter som ägnar sig åt försvarsunderrättelseverksamhet i fortsättningen kan göra är att bidra med underrättelser.”

Enligt 8 § i den föreslagna lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamheten får man rapportera uppgifter som berör en viss fysisk person om uppgifterna rör försvarsunderrättelseverksamheten, vilket internationell kriminalitet av stor omfattning och kvalificerad art alltså föreslås göra. Enligt regeringens förslag till ändring i 4 § i lagen om underrättelseverksamheten får man sedan rapportera uppgifterna vidare till berörda brottsbekämpande myndigheter. Det innebär i praktiken att propositionen öppnar upp för nya verktyg i brottsbekämpningen.

Även om signalspaningsmyndigheten inte är den som kommer att ägna sig åt själva brottsbekämpningen finns det stora möjligheter att rapportera brott vidare till polis och åklagare. Försvarsministern och de borgerliga stödpartierna har alltså definitivt blandat ihop brottsbekämpning och försvarsunderrättelseverksamhet.

Herr talman! Utökningen av mandatet för försvarsunderrättelseverksamheten innebär, även utan den förändring som säger att spaning i kabel är tillåten, att signalspaningsmyndigheten kan ägna sig åt spaning på flera personer och filtrera ut flera meddelanden för analys. Lagförslaget inkräktar alltså på den grundlagsfästa rätten att få kommunicera fritt utan statlig insyn. På grund av detta och på grund av de skäl som andra företrädare för Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet anfört anser jag att propositionsförslaget i första hand bör avslås. I andra hand bör det bordläggas i minst tolv månader.

Anf. 153 KARIN NILSSON (c):

Herr talman! Nu har Thomas Bodström lämnat kammaren, men jag gick egentligen upp i talarstolen för att vända mig till honom.

Jag har varit kort tid i riksdagen, men när jag ställer mig i talarstolen gör jag det med utgångspunkten att jag har fakta med mig. Det är skrämmande att en före detta justitieminister kommer med hårresande påståenden och överdrifter. Han talar om massavlyssning. Man lyssnar på vad människor säger och läser vad de skriver i sina mejl, påstår han. Med det utgångsläget hade jag givetvis också sagt nej till förslaget.

Det är hårresande. Det är skrämmande. Han skrämmer upp människor. Han skrämmer upp sig själv. Jag förstår därför inte varför han var så nära att faktiskt säga ja. Det vore för mig helt omöjligt att ens tänka tanken.

Jag tycker att hela frågan blivit en blandning av buggningsärendet, alltså den hemliga avlyssning som det talades om förra året, och signalspaningen som vi i dag debatterar. Det talas om avlyssning, men det handlar inte om avlyssning och definitivt inte om massavlyssning. Flera har nämnt ordet avlyssning.

Buggning innebär avlyssning av en brottsmisstänkt förutbestämd person där en fysisk person, en spanare, sitter och lyssnar på ett pågående eller ett inspelat samtal. Det innebär också att ett mänskligt öra utvärderar ifall samtalet har ett kriminellt innehåll som kan leda till gripandet av en grov brottsling, ett narkotikasyndikat eller liknande. Vidare innebär buggning användning av hemligt installerade mikrofoner i privata eller offentliga miljöer eller avlyssning av telefonsamtal. Vi kommer i riksdagen att tvingas fatta beslut också i sådana svåra frågor.

Den typen av hemliga tvångsmedel var Thomas Bodström beredd att fatta beslut om förra året då han var ansvarig minister för Justitiedepartementet. Det handlade dessutom om att tillåta avlyssning av tidningsredaktioner. Centerpartiet drev då frågan till bordläggning genom att kräva åtgärder för att slå vakt om den personliga integriteten och förstärka rättsskyddet. När det gäller buggningen har det under bordläggningstiden jobbats fram en rad åtgärder för att tillmötesgå ett rättssäkert förslag, och det kommer att presenteras senare.

I det här fallet handlar det om signalspaning, som är någonting annat. Det är en teknisk inhämtning av signaler i ett globalt nätverk som sker i realtid och helautomatiskt. Innehållet kan inte inspekteras i inhämtningsystemet. Det går alltså inte att med ett mänskligt öra höra ett telefonsamtal eller med ett mänskligt öga läsa ett mejl.

Enbart behörig analytiker som arbetar med ett visst underrättelseuppdrag kan ta del av det material som inhämtas för uppdraget. Den behöriga analytikern måste registrera sig vid varje enskilt tillfälle både vid ut- och inloggning och signera med en kråka som sparas för kontroll i efterhand. Nytt uppdrag måste godkännas av ansvarig myndighet.

Den helautomatiska sökningen inriktar sig på begrepp och företeelser som kan utgöra hot mot svensk säkerhet. I ett gigantiskt flöde av signaler som piper förbi varje sekund i det trådbundna nätverket och som passerar landets gränser letar man efter bokstavskombinationer och kryptiska symboler som kan indikera ett terroristhot eller ett militärt hot.

Herr talman! Thomas Bodström har tagit lärdom av behovet av integritetsskydd och av behovet av starkt rättsskydd för landets invånare och slår vakt om dessa frågor. Det tycker jag är bra. Socialdemokraterna har vaknat upp och kommit med en rad förslag på åtgärder för att förstärka den personliga integriteten. Det tackar jag för. Konstruktiva förslag och en bred uppgörelse i en fråga som berör landets säkerhet är bra.

När Centerpartiet och alliansregeringen nu vägt in de önskemål som Socialdemokraterna krävt undrar jag vad det då är som gör det omöjligt att enas. Det enda svar jag ser är att Thomas Bodström och Socialdemokraterna vill demonstrera sin makt och låter denna fråga bli symbol för en meningsskiljaktighet som egentligen inte finns.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 juni.)

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 13 juni

2006/07:1351 EU:s tobakssubventioner

av *Elina Linna* (v)

till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

2006/07:1352 Möjligheter för unga att bli självförsörjande

av *Christina Axelsson* (s)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2006/07:1353 Ekonomiskt stöd till abortsökande

av *Carina Hägg* (s)

till socialminister Göran Hägglund (kd)

2006/07:1354 Kina och Darfur

av *Urban Ahlin* (s)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

2006/07:1355 Besök av Kinas statschef

av *Kent Härstedt* (s)

till statsrådet Sten Tolgfors (m)

2006/07:1356 Statlig tjänst utannonserad

av *Kent Härstedt* (s)

till statsrådet Gunilla Carlsson (m)

2006/07:1357 Östersjön och miljön

av *Kerstin Engle* (s)

till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2006/07:1358 Handläggningstiden för överklaganden

av *Hans Wallmark* (m)

till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2006/07:1359 Analys av regeringens försämringar för småföretagare

av *Fredrik Olovsson* (s)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2006/07:1360 Mödrahälsovård för utlandsfödda kvinnor

av *Lars-Ivar Ericson* (c)

till socialminister Göran Hägglund (kd)

2006/07:1361 FN och människors rätt till religionsfrihet

av *Staffan Danielsson* (c)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

2006/07:1362 Insyn i friskolor

av *Margareta Persson* (s)

till statsrådet Jan Björklund (fp)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 juni.

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 13 juni

2006/07:1303 EU:s uppförandekod för företagsbeskattning

av *Fredrik Olovsson* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

2006/07:1304 Underleverantörers situation vid försäljning av statliga företag

av *Phia Andersson* (s)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2006/07:1305 Våld mot kvinnor och barn

av *Inge Garstedt* (m)

till integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni (fp)

2006/07:1309 Flygskolan i Söderhamn

av *Åsa Lindestam* (s)

till försvarsminister Mikael Odenberg (m)

2006/07:1310 Hållbart fiske

av *Karin Granbom* (fp)

till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

2006/07:1311 Saklig grund för betygskraven

av *Hans Wallmark* (m)

till statsrådet Jan Björklund (fp)

2006/07:1312 Möjlighet för sjukpensionärer att återinträda på arbetsmarknaden

av *Margareta Cederfelt* (m)

till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

2006/07:1313 Utvecklad arbetsskadeförsäkring

av *Margareta Cederfelt* (m)

till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

2006/07:1314 Anslag till enskilda organisationer

av *Carina Hägg* (s)

till statsrådet Gunilla Carlsson (m)

2006/07:1315 Unifems framtid

av *Carina Hägg* (s)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

2006/07:1318 Bruka med biologisk mångfald på ett hållbart sätt genom fäbodbruk

av *Per Svedberg* (s)

till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

2006/07:1319 Fäbodarna och den biologiska mångfalden

av *Per Svedberg* (s)

till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2006/07:1320 Kvinnokommissionen 2008

av *Carina Hägg* (s)

till integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni (fp)

2006/07:1321 Säkerställande av mönstrandets pålitlighet

av *Allan Widman* (fp)

till justitieminister Beatrice Ask (m)

2006/07:1324 Upphandling av vårdtjänster

av *Gunvor G Ericson* (mp)

till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

2006/07:1328 Medicinering inom barnomsorgen

av *Ann-Christin Ahlberg* (s)

till statsrådet Jan Björklund (fp)

2006/07:1329 Samvets- och religionsfrihet i demokratibiståndet

av *Lennart Sacrédeus* (kd)

till statsrådet Gunilla Carlsson (m)

2006/07:1331 Demokratiska rättigheter i samband med beslut om sjukersättning

av *Ronny Olander* (s)

till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

2006/07:1332 Frivilliga samhällsarbetare och nya skatteregler

av *Ronny Olander* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

2006/07:1335 Ams och aktörer på arbetsmarknaden

av *Elisabeth Svantesson* (m)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2006/07:1336 Irreguljära immigranternas tillgång till svensk sjukvård

av *Inger Jarl Beck* (s)

till socialminister Göran Hägglund (kd)

2006/07:1337 Tydligare redovisning av pensionsbolagens avgifter

av *Fredrik Olovsson* (s)

till statsrådet Mats Odell (kd)

2006/07:1339 Jävssituationen för tjänstemän inom Regeringskansliet

av *Ulf Holm* (mp)

till statsminister Fredrik Reinfeldt (m)

2006/07:1341 Gamla riksarkivets öde

av *Carl B Hamilton* (fp)

till finansminister Anders Borg (m)

2006/07:1342 Framtida presstödet

av *Marianne Berg* (v)

till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m)

2006/07:1343 Anställningsvillkoren inom public service

av *Marianne Berg* (v)

till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m)

Prot. 2006/07:125
13 juni

2006/07:1344 Ostindiefararen Götheborgs framtid

av *Eva Flyborg* (fp)

till utbildningsminister Lars Leijonborg (fp)

2006/07:1345 Fullständig sekretess för brottsutsatt kvinna och barn

av *Jan Ertsborn* (fp)

till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 juni.

10 § Kammaren åtskildes kl. 19.36.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början till och med 1 § anf. 49 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 12.46,

av andre vice talmannen därefter till och med 7 § anf. 112 (delvis) och

av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANDERS FORSBERG

/Eva-Lena Ekman

1 § Partiledardebatt.....	1
Anf. 1 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m).....	1
Anf. 2 MONA SAHLIN (s) replik.....	3
Anf. 3 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik	4
Anf. 4 MONA SAHLIN (s) replik.....	5
Anf. 5 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik	5
Anf. 6 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	5
Anf. 7 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik	6
Anf. 8 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	7
Anf. 9 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik	7
Anf. 10 PETER ERIKSSON (mp) replik	7
Anf. 11 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik	8
Anf. 12 PETER ERIKSSON (mp) replik	9
Anf. 13 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik	9
Anf. 14 MONA SAHLIN (s).....	9
Anf. 15 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik	12
Anf. 16 MONA SAHLIN (s) replik.....	13
Anf. 17 Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik	14
Anf. 18 MONA SAHLIN (s) replik.....	14
Anf. 19 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik.....	14
Anf. 20 MONA SAHLIN (s) replik.....	15
Anf. 21 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik.....	16
Anf. 22 MONA SAHLIN (s) replik.....	16
Anf. 23 Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	17
Anf. 24 MONA SAHLIN (s) replik.....	17
Anf. 25 Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	18
Anf. 26 MONA SAHLIN (s) replik.....	18
Anf. 27 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	18
Anf. 28 MONA SAHLIN (s) replik.....	19
Anf. 29 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	20
Anf. 30 MONA SAHLIN (s) replik.....	20
Anf. 31 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c)	20
Anf. 32 MONA SAHLIN (s) replik.....	23
Anf. 33 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik.....	24
Anf. 34 MONA SAHLIN (s) replik.....	25
Anf. 35 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik.....	25
Anf. 36 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	25
Anf. 37 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik.....	26
Anf. 38 ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	27
Anf. 39 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik.....	27
Anf. 40 PETER ERIKSSON (mp) replik	27
Anf. 41 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik.....	28
Anf. 42 PETER ERIKSSON (mp) replik	29
Anf. 43 Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik.....	29

Anf. 44	Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp)	29
Anf. 45	MONA SAHLIN (s) replik	32
Anf. 46	Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp) replik	32
Anf. 47	MONA SAHLIN (s) replik	33
Anf. 48	Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp) replik	33
Anf. 49	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	33
Anf. 50	Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp) replik	34
Anf. 51	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	34
Anf. 52	Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp) replik	35
Anf. 53	PETER ERIKSSON (mp) replik	35
Anf. 54	Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp) replik	35
Anf. 55	PETER ERIKSSON (mp) replik	36
Anf. 56	Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp) replik	36
Anf. 57	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	37
Anf. 58	MONA SAHLIN (s) replik	39
Anf. 59	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	39
Anf. 60	MONA SAHLIN (s) replik	40
Anf. 61	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	40
Anf. 62	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	41
Anf. 63	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	41
Anf. 64	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	42
Anf. 65	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	42
Anf. 66	PETER ERIKSSON (mp) replik	42
Anf. 67	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	43
Anf. 68	PETER ERIKSSON (mp) replik	43
Anf. 69	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	44
Anf. 70	ALICE ÅSTRÖM (v)	44
Anf. 71	Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik	46
Anf. 72	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	47
Anf. 73	Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik	48
Anf. 74	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	48
Anf. 75	Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik	48
Anf. 76	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	49
Anf. 77	Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik	49
Anf. 78	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	50
Anf. 79	Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp) replik	50
Anf. 80	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	51
Anf. 81	Utbildningsminister LARS LEIJONBORG (fp) replik	51
Anf. 82	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	52
Anf. 83	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	52
Anf. 84	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	52

Anf. 85	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	53
Anf. 86	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	53
Anf. 87	PETER ERIKSSON (mp) replik	53
Anf. 88	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	54
Anf. 89	PETER ERIKSSON (mp) replik	54
Anf. 90	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	54
Anf. 91	PETER ERIKSSON (mp)	55
Anf. 92	Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik	57
Anf. 93	PETER ERIKSSON (mp) replik	58
Anf. 94	Statsminister FREDRIK REINFELDT (m) replik	58
Anf. 95	PETER ERIKSSON (mp) replik	59
Anf. 96	Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik	59
Anf. 97	PETER ERIKSSON (mp) replik	60
Anf. 98	Näringsminister MAUD OLOFSSON (c) replik	60
Anf. 99	PETER ERIKSSON (mp) replik	60
Ajournering		61
Återupptagna förhandlingar		61
2 § Justering av protokoll		61
3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer		61
4 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen		62
5 § Hänvisning av ärende till utskott		62
6 § Förnyad bordläggning		63
7 § En anpassad försvarsunderrättelseverksamhet		63
	Försvarsutskottets betänkande 2006/07:FöU10	63
Anf. 100	PETER JONSSON (s)	63
Anf. 101	ALICE ÅSTRÖM (v)	65
Anf. 102	PETER RÅDBERG (mp)	67
Anf. 103	KARIN ENSTRÖM (m)	70
Anf. 104	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	73
Anf. 105	KARIN ENSTRÖM (m) replik	73
Anf. 106	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	74
Anf. 107	KARIN ENSTRÖM (m) replik	74
Anf. 108	PETER RÅDBERG (mp) replik	74
Anf. 109	KARIN ENSTRÖM (m) replik	75
Anf. 110	PETER RÅDBERG (mp) replik	75
Anf. 111	KARIN ENSTRÖM (m) replik	76
Anf. 112	STAFFAN DANIELSSON (c)	76
Anf. 113	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	80
Anf. 114	STAFFAN DANIELSSON (c) replik	80
Anf. 115	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	81
Anf. 116	STAFFAN DANIELSSON (c) replik	82
Anf. 117	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	82
Anf. 118	PETER JONSSON (s) replik	82
Anf. 119	STAFFAN DANIELSSON (c) replik	83
Anf. 120	PETER JONSSON (s) replik	84
Anf. 121	STAFFAN DANIELSSON (c) replik	84
Anf. 122	ALLAN WIDMAN (fp)	85

Anf. 123	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	87
Anf. 124	ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	87
Anf. 125	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	87
Anf. 126	ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	88
Anf. 127	PETER JONSSON (s) replik	89
Anf. 128	ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	89
Anf. 129	PETER JONSSON (s) replik	90
Anf. 130	ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	90
Anf. 131	ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	91
Anf. 132	Försvarsminister MIKAEL ODENBERG (m)	92
Anf. 133	PETER JONSSON (s) replik	98
Anf. 134	Försvarsminister MIKAEL ODENBERG (m) replik	98
Anf. 135	PETER JONSSON (s) replik	99
Anf. 136	Försvarsminister MIKAEL ODENBERG (m) replik	99
Anf. 137	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	100
Anf. 138	Försvarsminister MIKAEL ODENBERG (m) replik	100
Anf. 139	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	101
Anf. 140	Försvarsminister MIKAEL ODENBERG (m) replik	101
Anf. 141	ANNICKA ENGBLOM (m).....	102
Anf. 142	GUNILLA WAHLÉN (v).....	104
Anf. 143	THOMAS BODSTRÖM (s)	107
Anf. 144	STAFFAN DANIELSSON (c) replik	111
Anf. 145	THOMAS BODSTRÖM (s) replik	112
Anf. 146	STAFFAN DANIELSSON (c) replik	112
Anf. 147	THOMAS BODSTRÖM (s) replik	113
Anf. 148	ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	113
Anf. 149	THOMAS BODSTRÖM (s) replik	114
Anf. 150	ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	114
Anf. 151	THOMAS BODSTRÖM (s) replik	115
Anf. 152	LENA OLSSON (v).....	115
Anf. 153	KARIN NILSSON (c).....	116
	(Beslut skulle fattas den 14 juni.).....	117
8 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	118
9 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	119
10 §	Kammaren åtskildes kl. 19.36.	121

Tryck: Elanders, Vällingby 2007